

HT 111

KRÓNIKA

A SZENTESI
HORVÁTH MIHÁLY GIMNÁZIUM ÉLETÉBŐL
1970/71 — 1974/75

Lektorálta. DR. BARTA LÁSZLÓ

A felvételeket DR. BAKÓ KÁROLY, BESZE LÁSZLÓ és
KÁTAI JÓZSEF készítették.

Felelős kiadó: DR. BAKÓ KÁROLY

Engedély szám: 4010-1/1976.

Készült 1500 példányban (B/5) 9,5 ív terjedelemben + 12 oldal képmelléklet.
76 20279 Szegedi Nyomda Szentesi Üzeme — Felelős vezető: Szőke Ferenc

TARTALOMJEGYZÉK

Bevezető — — — — —	5
A szentesi Horváth Mihály Gimnázium története — — — — —	6
Az iskola dolgozói 1974/75. iskolai évben — — — — —	15
A gimnázium főhivatású tanárai és igazgatói a kezdettől máig — — — — —	29
In memoriam: Terney Béla — — — — —	26
Barta János: Emlékezés Négyesy Lászlóra — — — — —	31
Temesváry Kriszta: Ősz van — — — — —	44
Bácskai Mihályné: A személyragozott főnévi igenév használata mai nyelvünkben — — — — —	46
Dr. Bakó Károly: Találkozásunk Kodály Zoltánnal — — — — —	52
Nagyajtósi István: Szentes a magyar szépirodalomban — — — — —	55
Két ifjúsági kórusmű — — — — —	60
Dr. Barta László: Nemesek és jobbágyság. Nemesek vagy jobbágyság? — — — — —	65
Felvételi vizsga eredményeink — — — — —	70
Bácskai Mihály: Az oktatógép felhasználásával folyó programozott tanítás néhány tapasztalata — — — — —	73
Iskolánk a korabeli sajtó tükrében — — — — —	77
Mátyás Sándor: Vázlatrajzok egy készülő Németh-tanulmány előszavához — — — — —	83
Horváth Lászlóné: A gimnáziumi könyvtár muzeális értékű gyűjteménye — — — — —	86
Tóth János: A matematika tanításának időszerű kérdései — — — — —	91
Iskolánk életéből:	
Ifjúsági szervezetünk munkája — — — — —	93
A tanítási órán kívüli művészeti nevelés — — — — —	96
Tanulmányi verseny — — — — —	101
Tanulószoja — menza — — — — —	111
A biológiai szakkör — — — — —	113
A honismereti szakkörrel — — — — —	114
Vízminőség-védelmi szakkör — — — — —	116
Az iskolai testnevelés és diáksport feladatai — — — — —	119
Iskolamúzeum — — — — —	121
Természetjárás — kirándulások — — — — —	122
A Vámos Ilona Középiskolai Leánykollégium — — — — —	124
A Március 21. Középiskolai Fiúkollégium — — — — —	126
Az 1971. évtől iskolánkban érettségi vizsgát tettek — — — — —	129
Az 1974/75. iskolai évben a gimnázium tanulói — — — — —	136
Az 1975/76. tanévre beiratkozott első osztályos tanulók — — — — —	140
A Szentesi Diákok Baráti Társasága — — — — —	142
Levelező Tagozat — — — — —	143

BEVEZETŐ

A szentesi Horváth Mihály Gimnázium évkönyve legutóbb 1970-ben jelent meg. A kiadók — ígéretükhöz híven — ebben az új krónikában összegezték öt év gazdag tartalmú, eredményes munkáját.

Ez a kötet, amelyet az olvasó most kezében tart, bemutatja azokat a változásokat, amelyeket korunk követelt, s amelyeket a gimnázium jól felkészült tantestülete megvalósított az elmúlt öt esztendőben. A sokoldalúan fejlett szocializmus teljes felépítése, korunk tudományos-technikai forradalma hatalmas igényeket támaszt a fiatal nemzedékkel szemben. A gimnázium tanárai megértették és tudomásul vették társadalmunk jogos igényeit, s továbbfejlesztették az oktató-nevelő munkát: felkészítették diákjainkat a továbbtanulásra és a gyakorlati életre.

Az előírt tantervi anyag oktatásán és a szorosan vett nevelésen kívül a gimnázium tanárai változatos módszerekkel és elismerésre méltó találékonysággal — szakkörök, sportkör, diákszínpad stb. — fejlesztik a fiatalok értelmét, jellemét, fizikumát.

A Horváth Mihály Gimnázium nagy múltú, elismert intézmény. Mostani és hajdani tanulói — azok is, akik már dolgozó emberként folytatták vagy folytatják tanulmányaikat — büszkéik iskolájukra. És nemcsak ők. Szentes város egész lakossága megbecsüléssel övezi ezt a 117 éves intézményt, amelynek padjaiból nagy tudósok, művészek, sportolók tucatjai és derék dolgozók ezrei kerültek ki.

A mai gimnázium a kezdeményezések, az újra, jobbra törekvések műhelye. Szakmai-emberi-tárgyi feltételei jobbak, mint korábban bármikor. Előadótermei, könyvtára, szaktantermei, nyelvi laboratóriuma, oktatógépes tanterme, diákklubja, sportudvara, szertárai stb. és kiválóan képzett, tudását állandóan fejlesztő tanári kara: mindezek biztosítékot nyújtanak arra, hogy a gimnázium teljesíti hivatását — fejlődő városunknak és szocialista hazánknak művelt, dolgozó ifjak újabb ezreit adja a jövőben is.

A gimnázium Krónikája gazdag, érdekes és értékes anyagot tartalmaz. Ezért külön elismerés illeti mindazokat, akik így gyarapították a Horváth Mihály Gimnázium jelenét: hozzájárultak valamivel az új évkönyv összeállításához, szerkesztéséhez, kiadásához.

Szentes, 1975. december 29.

LABÁDI SÁNDOR

A SZENTESI HORVÁTH MIHÁLY GIMNÁZIUM TÖRTÉNETE

I. A kezdettől az első világháborúig

A régi évkönyvek első mondatai évtizedeken keresztül büszkén tudatták az olvasóval: „Középiskolaszerű tanítás megszakítás nélkül már 1714 óta volt városunkban.”

Ez az adat feltétlenül téves, Zolnay Károly rövid iskolatörténetének (1876—77. évi évkönyv) félreértésen alapszik. Egészen biztos, hogy 1700 és 1714 között, de legalább három-négy évvel 1714 előtt már működött a református egyház által fenntartott elemi iskola mellett ún. „latin iskola”. Benne többnyire a debreceni nagykollegiumban teológiát végzett diákok töltöttek el három-négy évet oktatóként, így gyűjtve pénz külföldi egyetemi tanulmányokra. Ünnepes alkalmakra a rektor díszbe öltözött: bokáig érő, fémcsatos, fekete dolmányt vett föl, bokáig érő, rókaprémcs, fekete palástot terített a vállára, és háromszög alakú, nagyszélű, fekete kalapot tett a fejébe. Az iskola épülete kb. a mai járásbíróház helyén állott. 1747-ben a legrégebbi városháza épületébe költözött az iskola, aminek a helyén 1804-ben új, emeletes iskola épült (kb. a Kossuth téri iskola helyén. „Palota építettett a tanulók számára — kesergett Kiss Bálint prédikátor —, de hogy azért az iskola és a tisztességes tudományokba és jó erkölcsökbe való nevelés semmi nevezetes dolognak nem tartatott, meg-tetszett abból, hogy a tehetősebbek közül is alig találkozott ezen időszakban 5—6, ki gyereket a tanulásra szánta volna (a latin iskolába), hanem mihelyt 10—12 esztendő volt, akármilyen jó elmebeli tehetséggel bírt is, vagy mesterségre, vagy paraszti munkára adta...” Emezt elkeseredett nyilatkozat ellenére is azt mondjuk: a középiskola léte azt bizonyítja, hogy a török elleni felszabadító harcok után rejtekéből hazaköltöző szentesi lakosságban élt az igény az eleminél magasabb műveltségre; s ez az igény — ha átmeneti visszaesésekkel is — mindig fokozódott.

1859-ben, a Bach-korszak végén a református egyháztanács elhatározta egy négyosztályos gimnázium felállítását. Az első osztály még ugyanabban az évben megkezdte a munkát 21 tanulóval, majd 1863-ban ötödik, 1864-ben pedig hatodik osztály is indult. Ebben a tanévben már hat tanár tanította a gimnázium 111 tanulóját. A gimnázium fenntartása a református egyház számára ekkor már túl nagy terhet jelentett, a város viszont

egyelőre nem vállalta átvételét. A kiegyezést követő esztendőben a református egyház, a város és az állam több kísérletet tett az intézet átszervezésére. Ezek során az iskolának évekig kettős jellege volt: gimnáziumi és polgári iskolai. Ekkor 1872-től a ligeti múzeum épületében működött az intézet. Végül a minisztérium engedélyezte a nyolcosztályos, tiszta gimnáziummá való fejlesztést. A tanítás 1888 óta már a mai épület téglalburkolatú részében folyt. Az első érettségi vizsgák 1892-ben zajlottak le; a szigorúságra jellemző, hogy a 16 jelölt közül csak tíznek sikerült elsőre vennie az akadályokat. Az immár főgimnáziumi rangú iskolát a magyar állam az 1896—97. tanév kezdetén saját kezelésébe vette. 1908-tól vált szükségessé egyes évfolyamokon párhuzamos osztályok szervezése. Ekkor a gimnáziumnak már 316 tanulója volt. Az első leány az 1901—1902. tanévben iratkozott be, és 1905-ben érettségizett — természetesen magántanulóként (Czobor Edit).

Ami az oktatás színvonalát és a nevelés szellemét illeti, a kevés tényből nem merhetünk következtetéseket levonni. De jó szívvel említhetjük a nagy tudományú Sipos Józsefet, aki a nyelvújítási harcokban hallatta okos szavát, Zolnay Károly igazgatót, akinek negyven évi munkája alatt született meg, nehéz vajdásodás után, a mai fogalmaink szerinti gimnázium. Nevezetes egyéniség volt Hajdú Lajos is, akit az 1848—49-i szabadságharc alatti tevékenysége miatt Haynau életfogytig tartó fogságra ítéltetett. Elismerést érdemelnek azok a tanárok és diákok is, akik a Bach-korszakban nyíltan szembe mertek szállni a Habsburg-önkényuralommal.

A első világháború megtörte a gimnázium fejlődésének lendületét. Igaz, 1918-ban elkészültek az épület új szárnyai és a szolgálati lakások. De az anyagi gyarapodást elhomályosították a fájdalmas veszteségek. Nyolc tanár és 92 diák vonult be az iskolából a hadseregbe. Közülük hős halált halt Szabó Béla tanár, tartalékos hadnagy, nem egy diák és mintegy száz volt diák: fiatal áldozatai egy kivénhedt rendszernek.

Dr. Soltész Gyula tanár éppen Franciaországban tartózkodott a háború kitörésekor. Ott internálták: a Kuncz Aladár regényéből ismert Fekete Kolostorban tartották fogva. Csak 1919-ben került haza.

A forradalmak lázba hozták a gimnázium tanárait és diákjait is. Az iskola életének irányítását a tanárok, illetve a diákok direktóriumára vette át. Közülük többen részt vállaltak a demokratikus és a szocialista átalakulás szervezéséből, s ezért később az ellenforradalmi rendszer hatóságainak zaklatásait kellett elszenvedniük.

2. A két világháború között

A két világháború közti időszakban iskolánk története nem bővelkedett drámai fordulatokban: a csendes, nyugodt munka és a lassú gyarapodás időszaka volt ez.

Az oktatás legnagyobb „eseménye” az 1923—24-ben megkezdett iskolareform végrehajtása volt — az intézet ekkor lett reálgimnázium. Az 1922—23. tanévtől kezdve viseli gimnáziumunk Horváth Mihály nevét. 1935 óta folyik rendszeres filmoktatás: már a harmincas esztendőben

évente 80—100 filmet vetítettek szemléltetés céljából. A beíratkozott tanulók száma általában felül volt a 400-on; közülük mintegy 100 volt bejáró. Mindössze 15 főt fogadott be 1930-tól a Szent Imre internátus. Feltűnően nagy volt a lemorzsolódott tanulók száma: évente kb. 50.

Érdemes egy pillantást vetni a tanulók szüleinek társadalmi helyzetére is. Feltűnő, hogy a tanulók zömének szülei éppen azokhoz a rétegekhez tartoztak, amelyek a rendszer társadalmi bázisát adták: kisiparosok, kiskereskedők, tisztviselők és középbirtokos gazdálkodók — tehát a lakosság középrétegei. Igen kevés munkás- és parasztgyerek járt gimnáziumba, azok is leginkább csak négy osztályt végeztek el, vagy még annyit se (kivételek természetesen voltak).

A tandíj igen magas volt. A tanulók majdnem fele 100 pengőt fizetett évente, ez az összeg átlagosnak tekinthető volt. Különösen a válság éveit vetették fel élesen a gimnáziumi oktatás akkori problémáit, s mert ezek ma is súlyos kérdések — ha egészen másként is —, nem riadunk vissza attól, hogy idézzük az 1934. évi évkönyv néhány sorát: „A tandíj felemelése 24-gyel csappantotta a tanulók létszámát a múlt tanévhez képest. A szülők a nehéz gazdasági helyzetben fájó áldozatokat hoznak, csak hogy gyermekeiket tovább is középiskolába járathassák... Mindenki a középiskolától várja a mai ifjúságnak bizonyítványhoz, társadalmi emelkedéséhez, jobb megélhetéséhez való jutását. Hiába áll előttük elrettentő példa gyanánt az állástalan diplomások nagy száma. Minthogy minden pálya egyformán kilátástalannak látszik, sok szülő részben azért is erőlteti gyermekének középiskolai tanulását, hogy egy ideig még ezalatt is elődázhassa a pályaválasztás nehéz kérdését... 85 a vonattal naponként bejáró tanulók száma. Ezek reggel fáradtan fognak hozzá iskolai munkájukhoz, és délután otthon kimerülve veszik elő ismét a könyveket.”

Az ifjúsági szervezetek közül az 1924 óta működő cserkészcsapat érdemel elsősorban említést. Taglétszáma kb. száz volt, kitűnő táborozásokat, túrákat és impozáns ünnepségeket rendezett. S ha a mozgalom eszmei és politikai célkitűzéseit ma már nem is fogadjuk el, szervezetről és említett tevékenységének egy részéről elismerően kell nyilatkoznunk — már csak azért is, mert a volt csapattagok ma is lelkesedve emlékeznek vissza rá.

Időnként igen magas színvonalú sport bontakozott ki a gimnázium falai közt és a ligeti sportpályákon. 1926-ban az országos középiskolás atlétikai bajnokságon négy első helyet szereztek, és a pontversenyben a második helyen végeztek a szentesi diákok. 1932—33—34-ben háromszor egymásután lett országos középiskolai bajnok a tornászcsapat, 1934-ben Mula István az egyéni összetett verseny győztese is lett. A sikerek előkészítője és szervezője Kálmán Géza testnevelő tanár volt. Az 1940-es években pedig a nagy úszók és vízilabdások egész sora nőtt fel a gimnáziumban.

Elismerően kell megemlékezni arról is, hogy a háború éveiben és a felszabadulás utáni esztendőkhöz hasonló — csak utólag egyáltalán nem reklámozott — tehetségmentő mozgalom bontakozott ki: szegény, de tehetséges tanyai gyerekek tanításáról és ellátásáról gondoskodott a gimnázium.

A háborús készülődés és a háború évei mély nyomot hagytak a gimnázium életében. A nevelés erősen nacionalista és militarista szelleművé vált (levelete). Az 1943—44. tanév rövidebb lett, s a tanítást gyakran zavarta meg légiveszélyt és -riadót jelző sziréna — bár a diákok ezért egyáltalán nem nehezteltek az angolszász repülőerődökre. 1944 tavaszán német katonai kórház költözött a gimnázium épületébe. Ezen a nyáron a tanárok egész sora vonult be katonai szolgálatra, a leveleteket pedig besorozták a légoltalmi mentőosztagokba. A zsidó diákok megalázó megkülönböztetéséről szóló utasításokat a gimnázium igazgatója és tanárai — amennyire csak lehetett — figyelmen kívül hagyták. A tanítás 1944. április 1-én befejeződött.

3. A felszabadulástól 1948-ig

És most idézzünk néhány sort az 1944—45-ös évkönyvből:

„A tanév ünnepélyes megnyitása (1944) szeptember 8-án volt. A tanítás szeptember 9-én kezdődött különböző épületekben, miután az iskolában német hadikórház volt elhelyezve. A tanítást a fokozódó nyugtalanosság miatt szept. 27-én félbe kellett szakítani. A tanári testület tagjai főigazgatói rendeletére a kijelölt területre távoztak, így a tanítást csak a nyugdíjasok bevonásával és az új tanárok alkalmazásával lehetett újrakezdeni 1945. január 8-án. Harkay István nyugalmazott tanár vállalta az iskola vezetésének nehéz munkáját... Az eltávoztak folyamatos hazatérése után lehetővé vált ápr. 12-én a VIII. és ápr. 13-án a VI—VII. osztály megnyitása is. Szöllősy Géza... ápr. 15-én újra átvette az intézet vezetését... Rendkívüli tantárgyként valamennyi osztályban tanítottuk az orosz nyelvet heti 2 órában.”

1945—46-ban lassanként rendes kerékvágásba billent az élet. Hazatért a hadifoglyok egy része, visszatértek az elköltözöttek, újjászerveződött a tanári kar. De néhányan véglegesen odamaradtak: deportált zsidó diákok, a Gestapo által elhurcolt Kálmán Géza és a gimnázium volt diákjai közül számos halott honvéd. Itthon is szedett áldozatokat a háború: az elszórt fegyverek, robbanóanyagok még halálos áldozatot is követeltek a gimnazisták közül.

De megkezdődött a felszabadulás utáni első „teljes” tanév. Igaz, „közben néhány osztály tanulói pár napot lakitermeléssel töltöttek el, hogy tantermük téli fűtését biztosítsák.” Télen két hónapig „a VII. és a VIII. osztályban heti négy tanítási nappal, a többi osztályokban pedig febr. 4-től kezdődően heti két tanítási nappal kezdtük meg újra a munkát.” Ebben a tanévben az első osztály helyett már az általános iskolai V. osztály indult.

Az 1946—47-es tanévben már a gimnázium második évfolyama is megszűnt. Megalakult a dolgozók gimnáziuma. Az épület hajlékot adott a kereskedelmi középiskolának is. Ez az esztendő a nagy sportsikerek éve volt: birkózóink, úszóink, vízilabdásaink és labdarúgóink az országos bajnokságokon jelentős eredményeket értek el.

Az 1947—48-as tanévben megalakult a Szülői Munkaközösség, amely akkor főleg társadalmi munkával járult hozzá az iskola épületének rendbehozatalához. A diákok hetekig minden szabad idejükben az iskolában dolgoztak — és ezt szívesen tették.

A tanév során az oktató- és nevelőmunka középpontjában, az ifjúsági szervezetek tevékenységének homlokterében és egyáltalán az egész iskolai élet fókuszában az 1848-as forradalom centenáriuma állott.

Az oktatás és a nevelés szellemének változása, az iskola ügyeinek intézésében kialakuló új munkastílus, a szülői ház és az iskola, de leginkább a diákok és az iskola új típusú kapcsolata — mindez azt mutatja, hogy a gimnázium élete folyamatosan demokratizálódott, és mintegy felkészült a szocialista fordulatra.

A régi nyolcosztályos, klasszikus gimnázium a felszabadulás után fokozatosan átalakult. Ez a folyamat ma is tart. Az 1945—46-os tanévtől fokozatosan megszűnt az első négy osztály: általános iskolává alakult át, és el is távozott a gimnázium épületéből. Megszűnt a latin nyelv és a hit-tan kötelező oktatása. Rendszeressé és folyamatossá vált a dolgozók esti és levelező gimnáziuma. Több — mindeddig sikertelen — kísérlet történt a tanulás és az ipari vagy mezőgazdasági szakmai képzés összekapcsolására (5+1-es oktatás). Az iskola néhány évig otthont adott az agrár-szak-érettségis tanfolyamoknak (1951—54). Ezek a már elég távolj múltba tűnő események arról tanúskodnak, hogy gimnáziumunk vezetői mindig érzékenyen reagáltak az új idők új követelményeire, és igyekeztek felelni az egyre gyorsabb ütemű változások által felvetett kérdésekre.

A korszerű oktatás és nevelés igénye számos maradandó intézményt is életre hívott.

1953-tól van leánykollégiumunk, 1954 óta fiúkollégiumunk. (Reméljük, hogy mire az évkönyv megjelenik, a diákok már be is költöznek az új épületbe.) 1953 óta megszakítás nélkül működik — és egyre nagyobb sikereket arat — diákszinpadunk Bácskai Mihály vezetésével.

1954 óta rendszeres és tervszerű turistaélet alakult ki. Több mint 50 Kék Túra-jelvényes diákunk volt. A bel- és külföldi tanulmányi kirándulásokon az utóbbi években minden diákunk részt vesz. Ez elsősorban dr. Bakó Károly érdeme.

Az 1950-es évek elejétől a szakkörök rendszere átfogja az oktatás és nevelés egész területét. Az 1960-as évektől majdnem minden tantárgyból egyetemi előkészítő tanfolyamok is működnek.

Az 1960-as években nyelvi és kémiai laboratórium és két gyakorlati műhely épült.

1964—65-ben hat új tantermet alakítottunk ki a tornaterem fölött. Bevezettük a szaktantermi oktatást. 1961-ben indult a 3+3-as szakközépiskolai oktatás, ebből 1963-ban új szakközépiskola nőtt ki: a *Pollack Mihály* Erősrámú Szakközépiskola.

A szinte összegezhetetlenül sok kezdeményezés és eredmény közül kiemelkedik a szakosított tantervű osztályok megszervezése. 1963-ban alakult az első francia tagozatos osztály, 1966-ban az első kémia-fizika tagozatos, azóta már orosz és angol tagozatos osztályok is végeztek. 1969-ben szerveztük az első speciális, 12 órás francia nyelvi csoportot.

Az ifjúsági mozgalom is gyökeresen átalakult ebben az időszakban. A felszabadulás után alakult *MADISZ*, majd ezt rövidesen felváltó *MINSZ* helyébe 1950-ben a *DISZ* lépett. 1957 óta a *KISZ* ad változó keretet és szocialista tartalmat a tanórákon kívüli ifjúsági életnek. Az 1960-as években alakultak ki a mai iskolai élet jellemző vonásai: a gimnázium a tanulás mellett a művelődés, a sport, a szervezeti élet és a szórakozás színhelye is.

Két esemény kívánczik még e lapokra: 1954-ben görög menekült diákok kerültek hozzánk. Derék felnőttek lettek. 1959-ben ünnepeltük a gimnázium fennállásának 100 éves évfordulóját. A centenáriumi ünnepségeken több ezren vettek részt. (Az ünnepség részletes leírását előző évkönyvünk tartalmazza.) Akkor vált bennünk bizonyossá az a sejtés, hogy valóban nagy tekintélyű intézmény ez a mi Horváth Mihály Gimnáziumunk. (Kár, hogy azok a diákok, akik éppen tanulnak benne, oly kevésé érzik.)

DR. BARTA LÁSZLÓ

1970—71

Ebben az iskolai évben a beírt tanulók létszáma 471, az elbíralt tanulók létszáma 455. A tanulmányi eredmény a múlt évhez viszonyítva 0,1-del magasabb (3,50).

1971. február 10-től nyugalomba vonult Gaál Tivadar testnevelő tanár, de még két évig vezette a tanulószobai és menzai ügyeket, s óradó volt 1975 júniusáig.

1971. augusztus 16-tól iskolánkhoz helyezték Bárkai Ibolya angol-történelem, és Tatár Rózsa francia—orosz szakos tanárokat.

Az országos középiskolai tanulmányi versenyen magyar nyelv és irodalomból Bácskai Erzsébet IV/C osztályos tanuló harmadik helyezést ért el.

Gidófalvy Györgyné tanár a kémia tanítása terén elért kiváló eredményéért az „Oktatásügy Kiváló Dolgozója” kitüntetést kapta.

A *KISZ*-klub új otthonba költözött. A városi tanács a *KISZ*-klub kialakítására 50 000 forintot utalt ki. A berendezés megvásárlásához a *KISZ* megyei bizottsága nyújtott anyagi támogatást. Ezzel a *KISZ*-klub tárgyi alapjait megteremtettük. Iskolai klubunk tagja az ifjúsági klubok országos szervezetének. A klub vezető tanárai Tatár Rózsa, majd eltávazása után Józsa Erzsébet.

A *KISZ* Központi Bizottsága iskolánk alapszervezetét jelölte ki tizenegy másik iskolával együtt a vertikális *KISZ*-munka végzésének kísérletére. Lényege abban áll, hogy az egyes alapszervezetek nem osztályokra épülnek, hanem egyes életkorú tagokból állnak, akiket a közös érdeklődés, barátság, sport, közös túrázások kapcsolnak össze. Így az alapszervezetek életkora nem szükségképpen négy év, hanem sokkal több is lehet. A kísérlet eredményeképpen két év múlva az egész ország középiskolás *KISZ*-szervezetei átvették ezt a szervezési formát.

Gimnáziumunkból kikerült és különböző egyetemek francia tanszékein tanító három volt diákunk — dr. Fodor István, Szabics Ferenc és Németh Jenő — és a budapesti Eötvös Loránd Tudományegyetem francia tanszékének tanára, dr. Győri János tartott előadást a francia irodalomról.

1971—72

A beírt tanulók létszáma 442, az elbírált tanulók létszáma 408. Az iskolai tanulmányi átlag: 3,45.

Az ifjúsági és a tanári könyvtár anyagát összevonták, s új, két tanteremből átalakított helyiséget rendeztek be számára. A könyvtár szabadpolcos rendszerű. Az olvasóteremben 40 személy olvashat. Az iskola diákjai és dolgozói használhatják a könyveket a hét minden napján délelőtt és délután a megállapított időben. Ez a megoldás lehetővé tette órák tartását is a könyvtárban. A könyvtár közel 30 000 kötettel rendelkezik. Könyvtárunk a megyében az egyik legmodernebb középiskolai könyvtár.

1972. január 27-én meghalt Terney Béla, gimnáziumunk nyugalmazott igazgatója.

Bácskai Mihályné tanárt, szakfelügyelőt a Pedagógus Szakszervezet Központi Vezetőségének alelnökévé választották. A Bácskai Mihály vezette irodalmi színpad műsorát a televízió közvetítette.

A pedagógusnapon Hojcsi Pálné gazdaságvezető és Vincze Mihály hivatalsegéd „Kiváló Dolgozó” kitüntetést kapott.

1972—73

A beíratkozott tanulók létszáma 411, az elbírált tanulók száma 408. Az iskolai tanulmányi átlag ebben az iskolai évben erősen emelkedett: 3,71 lett. Kiss Sándor pártösszekötői megbízása az év végével — saját kérelmére — megszűnt.

A magyar—francia kulturális államközi egyezmény értelmében 1972. szeptemberétől Gilbert Millet francia tanárt iskolánkhoz helyezték 2 évi időtartamra.

Létrehoztuk iskolánk anyanyelvi termét, amelyben a Csongrád megyei Tanács Művelődésügyi Osztálya anyagi támogatásával egy Magno-corr típusú oktatógépet helyeztünk el. Ezzel lehetővé vált iskolánkban is a programozott gépi oktatás.

Gidófalvy György igazgató kiváló munkájáért és az iskolafejlesztés terén elért eredményéért az „Oktatásügy Kiváló Dolgozója” kitüntetést kapta.

Somogyi Gyula tanár több évtizedes eredményes szolgálatáért másodízben lett az oktatásügy kiváló dolgozója.

Bácskai Mihályné tanár közösségi munkájáért, a pedagógusok problémáinak megoldásán való fáradhatatlan munkálkodásáért, következetes pedagógiai tevékenységéért „Kiváló Tanár” kitüntetést kapott.

Bácskai Mihály tanár, szakfelügyelő az irodalmi színpadok rendezéséért Radnóti-díjat kapott.

A Művelődésügyi Miniszter rendelete értelmében a szentesi Dolgozók Gimnáziumának új elnevezése: a szentesi Horváth Mihály Gimnázium Levelező Tagozata.

Jánossy Lajos és Csűrös Zoltán akadémikusok, egyetemi tanárok az iskolai év folyamán iskolánkat meglátogatták, órákon vettek részt, illetve előadásokat tartottak.

1973—74

A beíratkozott tanulók létszáma 418, az elbírált tanulók létszáma 409. Ebben az iskolai évben — miniszteri rendelet értelmében — az átlagosztályzat megszűnt.

A testület bevezette, hogy a testnevelés, gyakorlati foglalkozás, műalkotások elemzése, rajz és ének, valamint a világnézetünk alapjai tárgyakból osztályozás nem lesz.

Új Házirend lépett életbe az iskolai év kezdetétől.

Új gimnáziumi érettségi vizsgaszabályzat jelent meg. Legfontosabb újítása, hogy csak három minősítés van: dicsérettel megfelelt, megfelelt és nem felelt meg.

Somogyi Gyula fizika-matematika szakos tanár 40 évi szolgálat után 1974 júliusától nyugalomba vonult.

Az iskolai év végével megvált az iskolánktól Gilbert Millet francia lektor és felesége, Tatár Rózsa tanárnő.

Gidófalvy György igazgató — aki igazgatói tisztségét 8 éven át töltötte be — vezetői állásáról 1974. július 31-i hatállyal lemondott. A megyei művelődésügyi osztály a lemondást elfogadta, s augusztus 1-i hatállyal — az új rendelkezések értelmében 5 évi időtartamra — Bácskai Mihály tanárt, szakfelügyelőt a gimnázium igazgatójává kinevezte, s egyben megbízta az irodalmi színpadok megyei szakfelügyeletével.

Ugyancsak lemondott Tóth János helyettes igazgató is, aki után ezt a tisztséget Kiss Hajdú Teréz tanárnő tölti be.

Az iskolai év kezdetétől a KISZ új pártösszekötő tanára Elek Sándor. Tóth Ernő magyar-történelem szakos tanár saját kérésére december 31-től megvált az iskolától.

Bácskai Mihályné tanárt a megyei középiskolai magyar szakfelügyelet ellátásával bízták meg.

Káta József tanár és Tóth János igazgatóhelyettes az „Oktatásügy Kiváló Dolgozója” kitüntetést kapta.

Gimnáziumunk tornaterme új parkettburkolatot kapott.

Kibédy Ervin és Hlatki László közismert színművészek gimnáziumunk nagy farsangi jelmezes bálján jeleneteikkel nagy sikert arattak.

Welker Ottó, a Művelődésügyi Minisztérium Gimnáziumi Osztályának vezetője meglátogatta iskolánkat, s részt vett a tantestület értekezletén, majd tájékoztatta a testületet az elkövetkezendő évek feladatairól, beleértve a fakultatív rendszerű oktatást is.

A Kossuth tér rendezésével kapcsolatban az addig a járási tanács előtt állott Horváth Mihály szobrot a gimnázium épülete előtti parkba helyezték át.

1974—75

A beíratkozott tanulók létszáma 376, az elbíralt tanulók létszáma: 368. A magyar—francia kulturális államközi egyezmény értelmében 1974 októberétől Bernard Micaud francia tanárt iskolánkhoz helyezték két évi időtartamra.

1975. február 28-án nyugalomba vonult dr. Bakó Károly biológia—földrajz szakos tanár, de a gimnázium levelező tagozatát továbbra is ő vezeti.

Ismét új érettségi vizsgaszabályzatot adott ki az Oktatási Minisztérium, melyben visszaállítja az ötfokú minősítést az érettségi vizsgákon.

1974 szeptemberétől Kovács József francia—magyar szakos tanár a Kulturális Kapcsolatok Intézete javaslatára, a magyar—francia kulturális csereegyezmény alapján a lille-i egyetem magyar lektora.

A minisztertanács határozata értelmében a Művelődésügyi Minisztérium megszűnik, s 1974 augusztustól megalakul a Kulturális Minisztérium és az Oktatási Minisztérium. Ez utóbbi gimnáziumunk főhatósága.

Bácskai Mihály igazgató *Diákszínpad és diákszínjáték* c. könyvéért *nívódíjat* kapott.

Csongrád Megye Tanácsa V. B. Művelődésügyi Osztálya kiírta a honvédelmi nevelés megyei versenyét. Iskolánk a versenyen negyedik helyezést ért el a megye 27 középfokú iskolája között. Ezt az eredményt nagy mértékben elősegítette az a diákok által készített három tábla, mely *„Iskolánk és a honvédelem”, „Városunk felszabadulásának körülményei”, „Beíratkozás a tiszti iskolára”* címmel készült.

Az iskolai év kezdetén újjáalakult a gimnáziumi kamarakórus *Gulyás Vilmosné* tanárnő vezetésével. Műsorukról már az első évben rádiófelvétellel készült.

A diákszínpad ismét szerepelt a televízió műsorában.

Kuklai Andrásné szakoktató a pedagógusnapon miniszteri dicséretet, Gálfi Lászlóné iskolatitkár pedig „Kiváló Dolgozó” kitüntetést kapott.

Összeállította: DR. BAKÓ KÁROLY

Legutóbbi évkönyvünk (1949/50—1969/70) 13. lapján sajnálatos hiba van: „... első kötetei Hatvani Lajos álnév alatt jelennek meg ...”. A helyes álnév: Hatvani Mihály, Dr. Barta László.

AZ ISKOLA DOLGOZÓI AZ 1974/75. ISKOLAI ÉVBEN

TANÁRI KAR

BÁCSKAI MIHÁLY igazgató 1974 augusztusától. Szaktárgyai: magyar—történelem. Szaktárgyait iskolánkban 1953 óta tanítja. A magyar nyelv és irodalom szakfelügyelője 1974-ig. Megszervezte és vezeti iskolánk diákszínpadát. Az OKTV szaktárgyi versenybizottságának tagja. Az irodalmi színpadok megyei szakfelügyelője. Az Országos Színjátszó Tanács elnökségének tagja. Kiváló tanár. „A Szocialista Kultúráért” kitüntetés, és a „Szentés Város Fejlesztéséért” emlékérem tulajdonosa. 1973-ban Radnóti-díjat kapott, 1975-ben könyvét nívódíjjal jutalmazták.

KISS HAJDÚ TERÉZ igazgatóhelyettes. Szaktárgyai: matematika-fizika. Szaktárgyait iskolánkban 1965 óta tanítja.

DR. BAKÓ KÁROLY szaktárgyai: biológia-földrajz. Iskolánkban szaktárgyait 1954 óta tanítja. Megszervezte és vezette iskolánk természetjáró szakosztályát. A Dolgozók Gimnáziumának 1955 óta vezetője és óraadója. A városi túrabizottság tagja, a szentesi pedagógus természetjárók szakosztályának vezetője. A szentesi középiskolák döntőbizottságának elnöke. A gimnáziumi iskolamúzeum kezelője. A jelen évkönyv szerkesztője. Nyugalomba vonult 1975. február 28-án.

DR. BARTA LÁSZLÓ szaktárgyai: magyar-történelem. Szaktárgyait iskolánkban 1963 óta tanítja. A műalkotások elemzését 1972-től, a világnézetünk alapjai tantárgyat 1969-től tanítja. A magyar-történelem munkaközösség vezetője.

BÁCSKAI MIHÁLYNÉ szaktárgyai: magyar-történelem. Szaktárgyait iskolánkban 1954 óta tanítja. Közben az 1969—70. iskolai évben a Városi Tanács V. B. Művelődésügyi Osztályának vezetője. A Pedagógus Szakszervezet KV tagja, országos elnökségének alelnöke. A megye középiskolai szakfelügyelője előbb történelemből, majd 1974-től a magyar nyelv és irodalomból. Az oktatásügy kiváló dolgozója, kiváló tanár. Az 1970. évi maros—tiszai árvíz elleni védekezésért az „Árvízvédelemért” kitüntetésben részesült.

BÁRKAI IBOLYA szaktárgyai: angol-történelem. Szaktárgyait iskolánkban 1971 óta tanítja.

ELEK SÁNDOR szaktárgyai: matematika-fizika. Szaktárgyait iskolánkban 1962-től tanítja. Az iskola KISZ-szervezetének 1973-tól pártösszekötő tanára. 1971-ig az iskolai szakszervezet titkára.

DR. FORGÁCH BÉLANÉ szaktárgyai: magyar-történelem. Szaktárgyait iskolánkban 1952-től tanítja. Az iskolai takarékosági mozgalom vezetője. A történelmi szertár őre.

GÁLFI LÁSZLÓ szaktárgyai: műszaki ismeretek és gyakorlatok. Szaktárgyait iskolánkban 1962-től tanítja. Az iskolai tanműhelyek vezetője. 1970–1972-ig szaktárgyának vezető szakfelügyelője. 1973-tól a megyei Módszertani Intézet műszaki szakbizottságának vezetője.

GÉCZI ÉVA szaktárgyai: magyar-angol. Szaktárgyait iskolánkban 1968 óta tanítja. Az iskolai Diákszociális Bizottság ösztöndíjfelelős tanára.

GIDÓFALVY GYÖRGY szaktárgyai: fizika-kémia. Szaktárgyait iskolánkban 1957 óta tanítja. 1964–1966-ig a fizika szakfelügyelője. 1966-tól 1974-ig a gimnázium igazgatója. Az oktatásügy kiváló dolgozója, a fizika szertár őre.

GIDÓFALVY GYÖRGYNÉ szaktárgyai: kémia-fizika. Szaktárgyait iskolánkban 1960-től tanítja. A kémia szertár őre. Az oktatásügy kiváló dolgozója.

HORVÁTH LÁSZLÓ szaktárgya: testnevelés. Iskolánkban 1963 óta tanít. Az iskolai sportkör elnöke.

HORVÁTH LÁSZLÓNÉ szaktárgyai: ének-zene-magyar. Iskolánkban 1966 óta függetlenített könyvtáros, azonkívül éneket tanít.

JÓZSA GYÖRGY szaktárgyai: francia-orosz. Szaktárgyait iskolánkban 1968 óta tanítja. Az orosz szakkör vezetője.

JÓZSA ERZSÉBET szaktárgyai: matematika-földrajz. Szaktárgyait iskolánkban 1972 óta tanítja. A földrajzi szertár őre, az iskolai KISZ-klub tanárvezetője.

KÁTAI JÓZSEF szaktárgyai: fizika-kémia. Iskolánkban 1968 óta tanít. Az iskolai filmklub vezetője. Az iskolai szakszervezet titkára 1971 óta. Az oktatásügy kiváló dolgozója.

KÁTAI JÓZSEFNÉ Deák Éva szaktárgyai: matematika-ábrázoló geometria. Szaktárgyait iskolánkban 1964-től tanítja. Pályaválasztási tanácsadó. 1974-ig a matematika munkaközösség vezetője.

KENYERES JÁNOSNÉ Gyovai Mária szaktárgyai: biológia-kémia. Szaktárgyait iskolánkban 1965 óta tanítja.

KEREKES ISTVÁNNÉ Dömsödi Valéria szaktárgyai: magyar-orosz. Szaktárgyait iskolánkban 1960-től tanítja. Ifjúságvédelmi felelős.

KESERŰ KÁROLYNÉ Nógrádi Katalin szaktárgyai: orosz-latin. Szaktárgyait iskolánkban 1964 óta tanítja. Az orosz nyelvi munkaközösség vezetője.

KISS SÁNDOR szaktárgyai: kémia-fizika. Szaktárgyait iskolánkban 1957 óta tanítja. Az iskolai KISZ szervezetnek 1973-ig pártösszekötő tanára.

KOMJATI SÁNDORNÉ Keresztes Éva szaktárgyai: magyar-német. Szaktárgyait iskolánkban 1960 óta tanítja. Az osztályfőnöki munkaközösség vezetője.

DR. KOROM JÓZSEF szaktárgyai: biológia-földrajz. Iskolánkhöz 1975. február 1-én került, s átvette az MSZMP iskolai alapszervezetének vezetését. A biológiai szertár őre.

KOVÁCS JÓZSEF szaktárgyai: magyar-francia. Szaktárgyait iskolánkban 1963-tól tanítja. 1974 októbere óta a lille-i egyetemen mint magyar lektor tanít.

KOVÁCS JÓZSEFNÉ Tóth Ágnes szaktárgyai: magyar-történelem. Szaktárgyait iskolánkban 1965 óta tanítja. A történelmi, honismereti és magyar nyelvészeti szakkör vezetője.

KUKLAI ANDRÁS Virágos Julianna szakoktató. Iskolánkban 1963 óta vezeti a szabás-varrás gyakorlati foglalkozásokat.

DR. LAKOS SÁNDOR szaktárgyai magyar-német-kémia. Szaktárgyait iskolánkban 1945 óta tanítja. „A Testnevelés és Sport Kiváló Dolgozója” kitüntetés kétszeres és a „Szentés Város Fejlesztéséért” emlékérem tulajdonosa. A vízminőség-védelmi szakkör és a fotószakkör vezetője, 1973-tól a tanulószobák és a menza vezetője.

LÁSZLÓ BÉLANÉ Zsuffa Gabriella szaktárgyai: angol-orosz. Szaktárgyait iskolánkban 1965 óta tanítja. A második nyelv szakmai munkaközösségének vezetője.

MICAUD BERNARD-CLAUDE szaktárgya: francia irodalom. Francia lektor. Iskolánkban 1974 óta tanít.

NAGY ZSUZSANNA szaktárgyai: magyar-orosz. Szaktárgyait iskolánkban 1966 óta tanítja.

TOÓKOS FERENC szaktárgyai: matematika-fizika. Szaktárgyait iskolánkban 1967 óta tanítja.

TOÓKOS FERENCNÉ Sinóros Szabó Edit szaktárgyai: biológia-földrajz. Iskolánkban szaktárgyait 1965 óta tanítja. 1973-ig a földrajzi szertár őre.

TÓTH JÁNOS szaktárgyai: matematika-fizika-ábrázoló geometria. Iskolánkban szaktárgyait 1954 óta tanítja. Matematikai szakköröket vezet.

ADMINISZTRÁCIÓS ÉS TECHNIKAI DOLGOZÓK

HOJCSI PÁLNÉ Füsti M. Zsuzsanna gazdaságvezető. Iskolánkban 1955-től irányítja a gazdasági ügyeket. A „Kiváló Dolgozó” kitüntetés tulajdonosa. 1969 óta a Pedagógus Szakszervezet Szentes városi-járási Bizottságának gazdaságvezetője.

GÁLFI LÁSZLÓNÉ Dobos Katalin iskolatitkár. Iskolánkban 1963 óta dolgozik. A „Kiváló Dolgozó” kitüntetés tulajdonosa. 1967 óta a Pedagógus Szakszervezet Szentes városi-járási Bizottságának üdültetési felelőse és adminisztrátora.

VINCZE MIHÁLY hivatalsegéd. Iskolánkban 1964 óta dolgozik. A „Kiváló Dolgozó” kitüntetés tulajdonosa.

VINCZE MIHÁLYNÉ hivatalsegéd. Iskolánkban 1964 óta dolgozik.

DRAHOTA SZABÓ ISTVÁN hivatalsegéd. Iskolánkban 1966 óta dolgozik.

DRAHOTA SZABÓ ISTVÁNNÉ hivatalsegéd. Iskolánkban 1966 óta dolgozik.

NYUGALMAZOTT TANÁRAINK ÉS TECHNIKAI DOLGOZÓINK

DR. BAKÓ KÁROLY szaktárgyai: biológia-földrajz. Szaktárgyait iskolánkban 1954-től nyugalomba vonulásáig, 1975-ig tanította.

GAÁL TIVADAR szaktárgya: testnevelés. Iskolánkban 1937-től tanított nyugalomba vonulásáig, 1971-ig. Azóta óraadó.

GOLIÁN BÉLA szaktárgyai: latin-történelem. Iskolánkban szaktárgyait 1941-től nyugalomba vonulásáig, 1967-ig tanította.

DR. MÁTYÁS SÁNDOR szaktárgyai: magyar-latin-angol-francia-orosz. Szaktárgyait iskolánkban 1933 óta tanította nyugalomba vonulásáig, 1969-

ig. „Az Oktatásügy Kiváló Dolgozója” és „Szentes Város Fejlesztéséért” kitüntetés tulajdonosa, a Magyar Irodalomtörténeti Társaság tagja. Még ma is jelentős irodalmi tevékenységet fejt ki.

NAGYAJTÓSI ISTVÁN szaktárgyai: magyar-francia. Szaktárgyait iskolánkban 1933 óta tanította nyugalomba vonulásáig, 1969-ig. Azóta a francia nyelvet mint óraadó tanítja. „Az Oktatásügy Kiváló Dolgozója” és „Szentes Város Fejlesztéséért” emlékérem tulajdonosa.

PAULINYI ILONA szaktárgyai: matematika-fizika-kémia. Szaktárgyait iskolánkban 1952-től nyugalomba vonulásáig, 1965-ig tanította.

SOMOGYI GYULA szaktárgyai: matematika-fizika. Szaktárgyait iskolánkban 1936 óta tanította. A fizikai szertár őre, a fizika szakkör vezetője volt. „Az Oktatásügy Kiváló Dolgozója” a „Kiváló Tanár” kitüntetések tulajdonosa. 1974. július 31-én vonult nyugalomba.

SZIGETI ISTVÁN szaktárgyai: földrajz-történelem. Szaktárgyait iskolánkban 1945-től tanította nyugalomba vonulásáig, 1968-ig. Közben 1952–1955-ig az Agrár-szakérettségis Tanfolyam igazgatója volt, majd 1965-től a Fiúkollégium vezetését vette át.

TEMESVÁRY KRISZTA MOLNÁR KÁLMÁNNÉ szaktárgyai: magyar-történelem. Szaktárgyait iskolánkban 1951-től nyugalomba vonulásáig, 1960-ig tanította. Irodalmi munkákat írt. Költeményei különböző folyóiratokban jelentek meg.

VARGA RÓZSA szaktárgyai: magyar-német. Szaktárgyait iskolánkban 1958-tól nyugalomba vonulásáig, 1966-ig tanította.

VIGH MIHÁLY hivatalsegéd. Iskolánkban 1943-tól dolgozott nyugalomba vonulásáig, 1964-ig.

VIGH MIHÁLYNÉ hivatalsegéd. Iskolánkban 1953-tól dolgozott nyugalomba vonulásáig, 1964-ig.

A GIMNÁZIUM FŐHIVATÁSÚ TANÁRAI ÉS IGAZGATÓI A KEZDETTŐL MÁIG

Ács Terézia	magyar-német	1945—1948
Ádamosi (Adameszk) Jusztin	görög-latin	1903—1937
Dr. Ágh Lajos Norbert	magyar-latin-német	1894—1899
Ágoston Béla	történelem-földrajz	1943—1948
Ágoston György	francia	1959—1963
Balázsovits Norbert	görög-latin	1871—1911
Dr. Bakó Károly	biológia-földrajz	1954—1975
Dr. Barta László	magyar-történelem	1963—
Bácskai Mihály	magyar-történelem	1953—
Bácskai Mihályné	magyar-történelem	1954—
Bárdos Rezső	magyar-latin	1915—1946
Bárkai Ibolya	angol-történelem	1971—
Belák János	okl. mérnök, építész	1864—1870
Benedek Nándor	latin-olasz	1944—1953
Dr. Berecz Sándor	latin-történelem	1890—1907
Borbényi Imre	biológia-kémia	1957—1957
Bordács István	biológia-kémia	1957—1960
Boromisza Jenő	magyar-latin	1911—1913
Borsos Szabó Imre	torna	1916—1917
Dr. Bódi Béla	term.-r.-földrajz	1937—1945
Bóna József	gyorsírás	1890—1897
Bóna Sándor	torna	1887—1900
Bótos Sándor	műv. rajz	1944—1945
Böszörményi Ede	ref. hittan	1935—1945
Bubla László	ref. hittan	1948—1949
Busa Erzsébet	földrajz-geológia	1960—1963
Czakó Ferenc	földrajz-term.-rajz	1918—1941
Csaba Etelka	biológia-kémia	1957—1963
Csertő Ferenc	műv.rajz	1945—1946
Dr. Csoma Kálmán	magyar-latin	1909—1910
Csukás Benjámin		1862—1870
Demeter István	matematika-földr.-tört.	1893—1894
Derzsi Kovács Ferenc	term.-r.-vegytan	1884—1915

Derzsi Kovács Jenő	term.-rajz.-vegytan-földr.	1911—1957
Derzsi Ödön	földr.-történelem	1909—1914
Déló Nagy János	matematika-fizika	1919—1935
Dr. Dobos Károly	magyar-latin-görög	1898—1899
Dongó Orbán	magyar-latin	1909—1918
Dósa Elek	magyar-latin-görög	1866—1898
Elek Sándor	mat-fizika-ábr.	1962—
Ember Tivadar	földrajz-történelem	1951—1953
Erdei Mihály	orosz	1955—1957
Esztergályos Ferenc	magyar-történelem	1962—1963
Fazekas Olga	német-magyar	1966—1967
Fekete Lajos	magyar-német	1934—1946
Finneisz György	mat.-fiz.-vegyt.	1944—1945
Dr. Flóri Lajosné	magyar-orosz	1964—1965
Dr. Forgách Béláné	magyar-történelem	1952—
Haraszti Éva		
Földi Vilmos	magyar-tört.-pedag.	1963—1969
Frank Ármin	német-francia-term.-r.	1872—1888
Fülöp Károly	görög-latin	1901—1904
Gaal Tivadar	testnevelés	1937—1971
Gálfi László	műsz. ism. és gyak.	1962—1963, 1964—
Géczi Éva	magyar-angol	1963—1975
Gidófalvy György	fizika-kémia	1957—
Gidófalvy Györgyné	fizika-kémia	1960—
Golián Béla	latin-történelem	1941—1967
Gönczi Ede	német-latin	1898—1920
Harkay István	matematika-fizika	1907—1909
		1920—1921
		1926—1942
Hegyi József	latin-történelem	1897—1898
Herczegh Albert	történelem-földrajz	1916—1917
Hering Béla	magyar	1954—1956
Hojcsi Pál	történelem-földrajz	1952—1968
Horváth László	testnevelés	1963—
Horváth Lászlóné	magyar-ének-zene	1966—
Incze József	görög-latin	1894—1904
Járay (Jaeger) Imre	matematika-fizika	1925—1942
Dr. Jeney János	magyar-latin	1943—1947
Jirkovszky Sándor	latin-görög	1908—1918
Joó Károly	ének-zene	1864—1891
Józsa Görgy	orosz-francia	1968—
Józsa Erzsébet	matematika-földrajz	1972—
Dr. Juhász Márton	rk. hittan	1942—1943
Kallós István	rk. hittan	1929—1933
Kanász Nagy József	ref. hittan	1926—1930
Dr. Kardos Albert	magyar-német-latin-tört.	1887—1891
Kálmán Géza	torna	1920—1937

Dr. Káplány Antal	magyar-latin	1891—1893
Kási Jenő	matematika-fizika	1933—1936
Kátai József	kémia-fizika	1968—
Kátai Józsefné	matematika-ábr. geom.	1964—
Deák Éva		
M. Kátai Mária	matematika-fizika	1959—1964
Kedves I. András	magyar-latin	1944—1948
Dr. Keil Alajos	latin-magyar	1893—1894
Kenyeres Jánosné	kémia-biológia	1965—
Gyovai Mária		
Kerekes Istvánné	magyar-orsz	1960—
Keserű Károlyné	orsz-latin	1964—
Nógrádi Katalin		
Király László	matematika-fizika	1894—1925
Kiss Ernő	történelem-földrajz	1958 (jan. 1—aug. 1.)
Kiss Hajdú Teréz	matematika-fizika	1965—
Kiss Károly Ernő	magyar-történelem	1930—1931
Kiss Sándor	kémia-fizika	1957—
Komjáti Sándor	mérnök	1960—1962
Komjáti Sándorné	magyar-német	1960—
Komoróczy Miklos	geom.-műv.rajz.	1937—1945
Kornya Lajos	magyar-német	1946—1953
Dr. Korom József	biológia-földrajz	1975—
Kosinszky László	történelem-földrajz	1942—1943
Kovács József	magyar-francia	1963—
Kovács Józsefné	magyar-történelem	1965—
Kovács Pál	testnevelés	1907—1913
Kovács Tibor	magyar-francia	1934—1937
Kónyi Sándor	történelem-latin-orsz	1942—1964
Krisztiáni István	szabadk. rajz - rajzoló mért.	1893—1928
Kuklai Andrásné	szabás-varrás	1963—
Lakatos Béla	torna	1914—1920
Dr. Lakos Sándor	magyar-német-kémia	1945—
Lancz Kálmán	rk.hittan	1939—1942
Lantos Iván	geom.-műv. rajz	1927—1937
László Béla	matematika-fizika	1941—1960
László Béláné	orsz-angol	1965—
Zsuffa Gabriella		
Lehoczky József	torna	1913—1914
Lendvay István	magyar-német	1939—1947
Manyák Ödön	term.-r.-földrajz	1917—1918
Marosi Izidor	rk. hittan	1945—1957
Matyó Sándor	magyar-latin	1899—1934
Dr. Mátyás Sándor	magyar-latin-francia- angol-orsz	1948—1968 1954—1955 1962—1969
Dr. Medveczky Imre	történelem	1974—
Micaud Bernard-Claude	francia lektor	

Millet Gilbert	francia lektor	1972—1974
Medzibrodsky Endre	történelem-földrajz	1948—1952
Mészáros Margit	történelem-latin	1946—1948
Michnay Gyula	torna	1903—1907
Dr. Mihalecz János	rk.hittan	1933—1939
Dr. Mihóczy Rezső	latin-történelem	1918—1952
Molecz Béla	magyar-német	1896—1933
Nagyajtósi Cs István	magyar-francia	1933—1969
Nagy Zsuzsanna	magyar-orsz	1966—1974
Német László	matematika-fizika	1913—1917
Dr. Nyíri Sándor	ref.hittan	1945—1948
Osztai (Osztie) József	latin-német	1919—1934
Ohidy Vilmos	ének	1877—1879
Öreg János		1863—1865
Pap Lajos	ref. hittan	1922—1928
Papp Kálmán Jenő	ref. hittan	1929—1935
Patzkó Ágnes	fizika-kémia	1963—1965
Patzkó Márta	matematika-testnevelés	1965—1966
Paulinyi Ilona	matematika-fizika-kémia	1952—1965
Pálffy Béla	matematika-fizika	1941—1946
Pálréti Ágoston	orsz-történelem	1965—1967
Percz Antal	rk. hittan	1924—1928
Pick Jenő	matematika-fizika	1903—1904
Pongrácz Irén	matematika-fizika	1945—1949
Pólya Ferenc	magyar-latin	1872—1901
Pusztai Jánosné	magyar-orsz	1957—1963
Gáspár Zsuzsanna		
Rakonczás Pál	orsz	1956—1962
Rácz Győző	földrajz-történelem	1906—1909
Rácz Miklósné	magyar	1951—1962
Reinholz Károly	matematika-fizika	1871—1875
Rédei Rezső	testnevelés	1939—1941
Dr. K. Salamon Károly	latin-görög	1936—1940
Schmidt Győző	magyar-latin	1899—1911
Schormann Károly	biológia	1959—1964
Schwingshakl Hugó	matematika-fizika	1910—1913
Sebők János	magyar-latin	1920—1922
Simon Tibor	testnevelés	1946—1958
Dr. Soltész Gyula	latin-történelem	1906—1941
Somosi (Sabjanics) Károly	magyar-latin	1918—1938
Szabó Béla	magyar-latin	1911—1914
Szalay István	matematika-fizika	1874—1911
Szalkai Mór	torna	1902—1906
Szádeczky Kardoss Samu	latin-görög-történelem	1941 jan. hónapban
Szeidl Jenő	latin-történelem	1937—1940
Szécsényi József	testnevelés	1957—1963
Szécsényi Józsefné	testnevelés	1957—1963

Dr. Szigeti Gyula	görög-latin	1903—1908
Szigeti István	történelem-földrajz	1944—1965
Szigeti Istvánné	történelem-földrajz	1944—1948
Szívós Béla	term.-rajz-földrajz	1873—1884
Szöllősy Géza	matematika-fizika	1935—1941
		1942—1961
Szőcs Géza	magyar-latin-német	1893—1894
Dr. Szőke József	latin-történelem	1910—1925
Szöts Gyula	latin-történelem	1903—1906
Szurgent János	matematika-fizika	1953—1959
Szűcs Magdolna	matematika-fizika	1962—1963
Takáts Gyula	matematika-fizika	1892—1893
Dr. Tatai Molnár József	történelem-földrajz	1914—1930
Temesváry Kriszta	magyar-történelem	1951—1960
Terney Béla	ábr.geom.-rajz	1947—1966
Timár József	magyar-latin	1918—1936
Tomory Szabó Sándor	latin-görög	1865—1866
Toókos Ferenc	matematika-fizika	1967—
Toókos Ferencné	biológia-földrajz	1965—
Sinóros Szabó Edit		
Torday Lajos	matematika-fizika	1909—1926
Tóth Ernő	magyar-történelem	1963—1973
Tóth János	matematika-fizika	1954—
Dr. Tóth László	latin-történelem	1930—1942
Treszkony János	történelem-latin	1898—1903
Turner Ferenc	rk. hittan	1928—1929
Dr. Tyukodi Piroska	történelem-földrajz	1944 (1 hónapig)
Vangel Sarolta	magyar-orosz	1957—1958
Varga Ferenc	magyar-orosz	1969—1970
Varga Ignác	magyar-latin	1905—1909
Varga Mária	magyar-orosz	1958—1959
Varga Rózsa	magyar-német	1958—1966
Varga Sz. József	rk. hittan	1923—1924
Vasvári Lajos	latin-görög	1941—1943
Vaszary Mihály	rk. hittan	1921—1925
Vaszelits Pál	matematika-fizika	1918—1933
Várhelyi Vilmos	rk. hittan	1943—1949
Dr. Veszprémi Vilmos	magyar-latin-történelem	1891—1892
Vigh Károly	ének	1879—1880
Willer Elemér	testnevelés	1942—1943
Zeller István	latin-német	1936—1946
Zolnay Dezső	magyar-latin-görög-francia	1913—1915
		1918—1949
Zolnay Károly	magyar-latin-német	1859—1899
Zoó János	rajz	1864—1891

IGAZGATÓK:

Zolnay Károly	1859—1899 (megszakításokkal)
Csukás Benjámin	1864—1867
Belák János	1867—1868
Dósa Elek	1871—1872
Reinholz Károly	1872—1873
Balázsovics Norbert	1899—1911
Dr. Szőke József	1910—1925
Járay (Jaeger) Imre	1925—1942
Szöllősy Géza	1942—1961
Terney Béla	1961—1966
Gidófalvy György	1966—1974
Bácskai Mihály	1974—

Összeállította: GOLIÁN BÉLA

TERNEY BÉLA
(1905—1972)

Orosházán született 1905. december 12-én. Édesapja pénzügyi főtisztviselő volt. 1924-ben tett érettségi vizsgát a békési ref. főgimnáziumban, majd a Képzőművészeti Főiskolára iratkozott be, s ott szerzett középiskolai rajztanári oklevelet az Országos Rajztanár-vizsgáló Bizottság előtt 1928-ban. Még ebben az évben a békési ref. gimnáziumhoz, majd az iparostanuló-iskolához és a polgári iskolához kerül óradijas tanárnak. 1937-ben a mezőberényi polgári fiúiskolában, 1938-ban pedig a békéscsabai áll. polgári iskolában tanít, még mindig óradijas tanárként. 1939-ben helyettes, majd 1940-ben rendes tanár a mezőberényi áll. polgári fiúiskolában. 1940-ben a szegedi áll. polgári fiúiskolához kerül, 1941-ben a szenttamási áll. polgári iskolához nevezik ki megbízott igazgatónak. 1943-ban pedig az újvidéki áll. polgári fiúiskola igazgatója. Még ebben az évben az újvidéki tankerületi főigazgatóságon szakelőadó. A kényszerű katonai szolgálat után kerül Szentesre 1946-ban az áll. polgári fiúiskolához, ahonnan 1947-ben a szentesi Horváth Mihály Gimnáziumba nevezik ki tanárnak és helyettes igazgatónak, majd Szöllősy Géza igazgató nyugalomba vonulása után, 1961-től az intézet igazgatója 1963 júniusig, nyugalomba vonulásáig.

A gimnáziumban ábrázoló geometriát és művészettörténetet tanított, oly szakértelemmel és rátermettséggel, hogy felettesei megállapításai szerint az ország egyik legjobb tanára volt. Az ábrázoló geometria tanításában elérte azt, hogy ezt a közismerten „száraz” tárgyat megkedveltette tanítványaival. Tanulói nemcsak értették, hanem szerették is ezt a tárgyat. Óráit az igazi önkéntes fegyelem jellemezte, minden merevség nélkül. Igazgatóhelyettesi teendőikkel kapcsolatos munkája mintaszerű volt. Elsősorban azokat a munkákat szerette, ahol pontosságra volt szükség. A képzőművészeti szakkört vezette, ahol művészettörténeti és anatómiai előadásokat tartott.

Kétszer is részt vett a Csongrád megyei képzőművészek kiállításán. Gyönyörű mesekönyv-illusztrációkat készített, melyek még ma is kiadóra várnak.

Nyugalomba vonulása nem jelentette az iskolai munka végét. Nem tudott elszakadni kedves iskolájától, s mint óraadó haláláig művészettörténetet tanított.

1972. január 27-én halt meg. Temetése február 2-án volt, s családtagjai, barátai, hálás tanítványai és ismerősei nagy részvéte mellett helyezték örök nyugalomra.

DR. BAKÓ KÁROLY

A temetésén a gimnázium igazgatója, Gidófalvy György a következő beszédet búcsúzott:

„Eljöttünk, hogy végső búcsút vegyünk az elhunyttól, Terney Béla igazgató úrtól, sok ezer tanítványának és iskolánknak feledhetetlen kedves Béla bácsijától.

Azzal váltunk el az alig három hete átélt súlyos tragédia, kedves felesége elvesztésekor, hogy rövid kórházi kezelés után siet vissza az iskolába, tanítványai közé, mert — mint mondta — a munka gyógyír minden fájdalomra.

Erre — sajnos — már nem kerülhetett sor. Hiányozni fog közülünk halk szavú, a legutóbbi időkig — betegsége ellenére — fiatalos, gyors léptű, soha nem panaszkodó, kedves alakja, de örzi iskolánk szorgos két keze munkáját.

Mi valljuk, hogy létünk legfőbb értelme a munka. S ha ez a munka egyben szereteit hivatás is, ez már maga a legmagasabb rendű boldogság.

És Terney Béla, a kivételesen képzett pedagógus, aki az ígéretes festőművészi pályát cserélte fel a tanári katedrával; akinek szavai nyomán az ábrázoló geometria holt egyenesei, vonalai életre keltek, s szinte észrevétlenül lopták be magukat tanítványai értelmébe és emlékezetébe; akinek beszéde mindig halk és csendes volt, de sodróvá, magával ragadóvá, nemes pátosztól fűtötté vált mindahányszor, mikor az egyetemes emberi művészet alkotásairól ily utolérhetetlenül magyarázott, és oly egyszerűen és mindenki számára hozzáférhetően mutatta meg: mi a szép a világban.

És Terney Béla méltán érezhette ezt a legmagasabb rendű, a jól, a mások, a közösség, a szeretett iskola javára végzett munka okozta boldogságot.

Példa számunkra Terney Béla, a tanár. Mégis az iskola és a nevelők számára — úgy érzem — legfontosabb hagyatéka izzó hivatásszeretete, melynek legfőbb jegyei a következők voltak:

az emberszeretet, az ebből táplálkozó tenni vágyó bátorság, fellépés az emberi értékekről lemondó kishitűséggel szemben;
a gyermekek, a tanítványai iránt érzett bizalma;
hit az ember szeretettel, okos szóval való nevelhetőségében;
fenntartás nélküli bizalom mások becsületességében, s az övéhez hasonló munkaszeretetében;

s ami egy pedagógus esetében még ennél is fontosabb: mindezeket — a maga csendes modorában — de oly erővel, kifogyhatatlan energiával sugározta, hogy a pedagógiai programjának: tanítványaink jobbá, emberebb emberré való nevelésének hatás: senki nem tudott kitérni.

Ez a kivételes adottság tette a kivételes pedagógus Terney Bélát kiváló, egyben boldog emberré.

S mindezekért szeretünk és tiszteltünk, kedves Béla bátyám, megtartunk jó emlékezetünkben, örökséged megőrizzük és ápoljuk szeretett iskoládban, s mindig példa maradsz pedagógiánkban."

Nagyajtósi István ny. tanár munkatársai nevében vett örök búcsút a kiváló kartárstól és jó barátától:

„Munkatárstól, mintaképtől vagy egy jó baráttól külön-külön is fáj elbúcsúzni, s ha ez a három egy — mint ahogy Terney Bélában számomra és sokunk számára egy —, akkor a fájdalom háromszoros.

Már nem emlékszem arra, hogyan jelent meg közöttünk, de egyszerre ott volt, mint olyan valaki, aki hat és vonz.

Inkább zárkózottnak látszott, mégis azonnal közel állt, pillantása éles volt — a művész szeme, amely nemcsak átfogja, de át is hatja az embert, de egyben olyan, szinte naív bizalmat sugárzott, hogy az ember megmelegedett tőle, se érezte; ez a szempár az ő legelőnyösebb jellemképét tükrözi vissza, és ahhoz a képhez jó lenne minél inkább hasonlítani. Nem érzem a kötelező búcsúztatók kötelező túlzásai egyikének, ha azt mondom: Terney Béla megközelítette a régi görög filozófusok eszményét, amely az embertől a szép és a jó ötvözetét várta el.

Sportember, az egyetemi évek alatt a hajdani Budapesti Egyetemi Atlétikai Club versenyzője, vívója, asztaliteniszezője, majd fiatal tanárként Békésen a futballcsapat megszervezője, játékosa, országos tekintélyének megalapozója, és mindezzel egyidőben sokat ígérő alkotóművész, kitűnő tanár, példás szervező. Törtetni nem tudott, de tevékeny egyénisége mindig a legszebbet, a legjobbat akarta.

Mondjam azt, hogy pályája könnyű, sima volt, lelki megrázkódtatások, törések nélkül? Ha azt mondanám, nem állíthatnám, hogy ismertem őt. Lelke szigorúan elzárt fülkéiben álmok és eszmények húzódtak meg, melyeknek megvalósításáról — így hozta a sors — le kellett mondania. De éppen ebben a vonatkozásban neveztem őt mintaképnek. Épp az volt benne követésre méltó, hogy az elakasztott energiák nem sorvadoztak meddőn, átalakultak: a meg nem festett képek energiáját a művészi szép iránti fogékonyság formálásában hasznosította, látó képessége látásra nevelő képességként munkálkodott.

Arany János-i típusú lélek volt, aki igazgatóként a hivatali aktákat is olyan gondnal készítette, mintha műalkotáson dolgozott volna. Hű barát, kezemen érzem az utolsó kézszorítások meleg nyomát. Nem tudtam, hogy az utolsó. Bárcsak ne került volna még sor arra, hogy mindezt elmondjam. Szemtől szembe úgysem tűrted volna el, hogy dicsérjelek. Még talán most is te hallgattatsz el.

Isten veled."

A tanítványok nevében Bucsány György tanár róttá le kegyeletét szeretett tanáruk sírjánál:

„Nehéz kötelességem, hogy Terney Béla igazgató úrtól a tanítványok nevében búcsúzzam.

Nehéz, mert távozásával az Alma Materben ismét üres lett egy hely. S bár a falak a régiak, ha az öregdiák visszamegy, hiányzik valaki, nagyon hiányzik majd valaki, aki e falak között tanártársaival a gondtalan diákevek szépségét hozta vissza a tűnékeny időben.

Nehéz a búcsú Terney tanár úrtól, mert a negyedszázados szentesi működése során diákjainak kivételes bőkezűséggel osztotta szét a maga gazdagságát, és mert ahhoz kevés a szó, hogy elmondhassuk: mennyivel lettünk szegényebbek most.

Nagy műveltségét, szaktárgyainak tudós tanárát, szerénységét, szelid emberségét már diákszemmel jól láttuk. Neki sohasem kellett hangos szóval fegyelmeznie. Magyarázata tiszteletet parancsolt, figyelmet ébresztett. Ahogy az egésztest részeire szedte, majd a részeket ismét egésszé egyesítette, ahogy a bonyolultnak és kuszának látszó ismereteket egyszerűvé, pedánsan rendezetté, könnyen érthetővé tette, ahogy a műalkotás rejtett szépségeit meglátatta velünk: az a tanári hivatás művészi fokon való gyakorlása volt.

Az elmúlt nyár egyik érettségi találkozásán joggal köszönte meg hálás szavakkal egyik tanítványa, amit tőle kapott. Elmondta, hogy külföldi egyetemen szerzett gépésznőki diplomát, s ott professzorai a jó alapokat látván elcsodálkoztak, amikor megtudták, hogy az ösztöndíjas diák egy magyar kisváros gimnáziumában kapta útravalóul a biztos tudást.

Első képsik, második képsik, fedő egyenesek, metsző egyenesek. Quattrocento, cinquecento, Botticelli, Raffaello, Leonardo da Vinci, Michelangelo, Sixtus-kápolna!

Tőle hallott fogalmak és nevek, és azóta elválaszthatatlanul együtt vannak bennünk azzal, aki tanította őket.

Tőle és általa ismertük meg a humanista emberideált, hiszen magatartásában a tiszta emberségnek, az emberbe vetett hitnek és bizalomnak olyan példájával találkozunk, ami — most tudjuk igazán! — lényegében az egyszeri, a megismételhetetlen.

Zavarba hozó, közvetlen udvariassággal érintkezett velünk, tanítványaival. Figyelme, segítőkészsége kiapadhatatlan forrásából: emberszeretetéből táplálkozott.

Közte és tanítványai között az iskola elvégzése után sem szakadt meg a kapcsolat. Maga mesélte, hogy egyik volt tanítványa kölcsönt kért tőle. És ő adott, bár ismerve tanítványát, sejtette, hogy a kölcsönt nem látja viszont. A tanítvány külföldre távozott, ő pedig végképp lemondott a kölcsönadott összegről. Ám néhány év múlva karácsonyra a tanítványtól csomag érkezett.

Így kamatozott Terney tanár úr pedagógiai optimizmusa, nemcsak ebben a helyzetben, hanem számos más viszonylatban is.

A jó apa módján tartotta számon végzett tanítványai sorát. Ha szükség volt rá, segített: vigasztaló szóval, biztatással. Velünk örült a sikernek, együttérzően hallgatta a kudarcokat, halk, közvetlen szava újabb erőt adott, a tanári pályára lépett tanítványait maga köré gyűjtötte.

Rettenetes volt tehetetlenül néznünk utolsó, nehéz időszakát! Ámulattal láttuk szinte emberfeletti erejét, és csodálkoztunk, amiért nem szűnt meg még megpróbáltatásokkal teli hónapjaiban is az életet szebbnek, az embert jobbnak látni, mint amilyen.

Búcsúzom tőled, Béla bácsi, tanítványaid nevében, de nem egészen. Itt hagyunk, és mégis magunkkal viszünk. Ott élsz, ott munkálsz majd bennünk tovább. A szentesi diákkal ott leszel a Szépművészeti Múzeumban, a velencei Szent Márk téren; hangodat halljuk majd, amint a gótika ornamentikáját csodáljuk, vagy a Mózes-szobor előtt az ember nagyságára döbbenünk.

Köszönünk mindent, amit adtál. Köszönjük, Béla bácsi, hogy tiszta életteddel embervoltunk méltóságát megmutattad nekünk."

BARTA JÁNOS*

EMLEKEZÉS NÉGYESY LÁSZLÓRA

Négyesy László nevével ma szakmai-tudományos körökben alig találkozunk, a szélesebb irodalmár-közönség pedig semmit sem tud róla. Különösen hat ez az elfelejtés, ha az életpálya adataival egybevetjük: alacsonyról tört fel, és igen magasra ívelt; az egykori szentesi parasztgyerekek, majd egri és szolnoki gimnáziumi tanár előbb a pesti mintagimnázium tanára, majd egyetemi magántanár lett; ötvenéves korában már professzor, tagja a Magyar Tudományos Akadémiának és a Kisfaludy Társaságnak, majd a Szent István Akadémiának; már Ferenc József korában, majd a Horthy-korszakban is részesült magas állami kitüntetésben. Hetvenedik életévének betöltését gazdag tartalmú Emlékkönyvvel ünnepelték (1931), amelyben harminc neves tudós cikkei világították meg munkásságát, foglalták össze eredményeit — s vártak tőle még nagy alkotásokat nem is egy szaktudomány területén.

Külsőleg szép, harmonikus, példaszerű életpálya ez, majdnem olyan, mint a mesehősé, akinek az útjából jótékony kezek minden rögöt, minden akadályt elhárítottak: aki minden célt elért, és minden diadalt learatott. Azoknak azonban, akik akár mint tanítványok, akár mint fiatalabb kortársak közelről vagy esetleg belülről szemlélhették, más volt a benyomásuk. Ne tévesszen meg a külső látszat bennünket: tragikus pályafutás a Négyesyé — egy nagy tehetség felőrlődése, elpazarlása a vállalt, de mégsem neki való életformában, nagy ígéretet utáni betöltetlen várakozások. Már az idézett emlékkönyv egy-egy mondatának van ma valami komor csengése. Sík Sándor, aki Négyesi és a XX. századi magyar irodalom kapcsolatáról beszél, így fejezi be: „Nagy várakozással nézünk az elé a nagyobb Ady-tanulmány elé, amelynek megjelenését tudomásunk szerint a legközelebbi jövőben várhatjuk."

Középkori irodalmunkról szóló tanulmányainak ismertetését Szinnyei Ferenc megtoldja ezzel a kívánsággal: „Vajha minél előbb közkinccsé válhatnának középkori irodalmunkra vonatkozó kutatásainak többi eredményei is." Tolnai Vilmos Négyesyt nyelvtudósként is értékeli, s megint jön az óhajlás: „Bár megírná, amire ő a leghivatottabb, a magyar költői stílus történetét." Megtudjuk, hogy az Egyetemes irodalomtörténet című nagy-

*Dr. Barta János a Magyar Tudományos Akadémia levelező tagja, ny. egyetemi tanár, iskolánk volt diákja, érettségizett 1919-ben.

szabású sorozatnak, amelyet diákkorunkban még forgattunk, ötödik kötet gyanánt Négyesy írja a magyar irodalom történetét, illetve annak mintegy felét; jó részével készen is kellett lennie, mert 1920-ban annak a hasáblevonataiból adott elő, — de sem ez nem került nyilvánosság elé, sem a hetvenéves tudóstól még várt nagy alkotások nem készültek el. Az élet alkonyán magából Négyesyből is kitör a sóhaj: „Hol vannak azok a nagy munkák, amelyeket meg kellett volna alkotnom? A nagy életrajzok, az irodalom története, az esztétika, Arany magyarázata, az új költészet kritikai értékelése?” S mennyi rezignációval teszi hozzá: „... Azonban nem vádoljuk a sorsot. Tettünk, amit a körülmények és diszpozíciók engedtek.” Így, évtizedek távlatából nézve még egyenlőtlenebbnek látszik az arány aközött, amit alkotott, és amit alkothatott volna; komor mérlege ez egy 72 esztendő életidőnek, amelyből félszáznál több telt el tudományos tevékenységben, s négy évtized tudományos pozícióban.

Próbáljunk meg ennek az életútnak fény- és árnyoldalaival, az emberi egyéniség sikereivel és kudarcaival kissé közelebből megismerni. Az egyetemre az 1880/81. tanév elején iratkozik be, magyar-latin szakra, de búvkörébe kezdettől fogva a magyar nyelv és irodalom vonta; nem tudunk egyetlen tudományos próbálkozásáról sem a latin vagy a görög filológiában. Ezekben, általában a nyolcvanas években szerzi meg nemcsak alapvető szakmai képzettségét, hanem világnézetének és tudományos szemléletének körvonalait is. Gyulai Pálnak ez a fénykora, Beöthy Zsolt 1882-ben került egyetemi katedrára. Az előbbinek szemináriumán tűnik fel először, egy újszerű és alapvető verstani dolgozattal; az utóbbi hamarosan felfigyel rá és valósággal atyai jóindulattal fogadja barátságba. Nyilvánvaló, és ez azokban az években nem is lehetett másképp: irodalmi elveivel is ebből az egyetemi keretből kell kiindulnia; az alaprétet innen hozza magával, s amit itt felfogott, az egész későbbi működésére rányomta bélyegét. Gyulai irodalomszemlélete, pláne kiforrott időszakában, közösségi és érületi jellegű volt. Arany Jánosnak és nagy kortársainak eredményeire, hozományára épült. Az irodalomtól a nemzeti szellem ki nyilatkoztatását kívánta meg, ahogy ezt akkor értették; esztétikájában az eszményítést követelte meg; műfajok, esztétikai értékelés dolgában határozott normákat állított fel. A fiatal egyetemi hallgató, majd a vidéki tanár hogyan vehette volna észre, hogy ez az esztétika már akkor a falakon kívülről támadásoknak volt kitéve — hiszen az az irodalom, amelynek majdan az új ideálokat kellett megvalósítani, még csak csiráiban létezett. Négyesy hivatása nem az volt, hogy a Gyulai—Beöthy-hagyományt megdöntse, hanem hogy évtizedek lassú munkájával továbbfejlessze és új tartalommal töltse meg. Ebben a tekintetben párhuzamba állítható a nála idősebb Péterfy Jenővel, aki hozzá hasonló módon az akadémikus esztétika is irodalomtudomány fiatalabb, frissebb látású és fogékonyabb nemzedékéhez tartozott.

Az első kérdés tehát úgy adódik: mivel volt újabb, frissebb, bizonyos relatív értelemben véve több is Négyesy Gyulainál? Azt, hogy tehetséges irodalmár volt, senki sem vonta kétségbe; az egyik méltatója egyenesen intuitív léleknek mondja. Ez az intuición, ez a jelenségeknek mélyrehatóan, ösztönösen való megérzése nála elsősorban a pszichológiai, lélektani

érdeklődés és megértés fejlettségében nyilvánult meg. Tanulmányait a fiatalabb kortárs-méltató a pszichológiai esztétikai hajtásainak nevezi; mód-azereiben elsősorban az irodalom és a művészet lélektanára támaszkodik. Ennek a vizsgálódásnak két iránya van: az író egyéni lelki alkatának elhatárolása, másrészt ennek az egyéni léleknek révén az egyén költői, művészi megnyilatkozásának megértése. Mivel azokban az évtizedekben, amelyekben Négyesy a maga tudományos fegyverzetét megszerezte, az individuális lélektan tudománya még egyáltalán nem létezett, amit ezen a téren produkált, azt csakugyan a maga egyéni intuiciónjának, beleérző képességének kell tulajdonítanunk. Azok az irodalmi tanulmányai, amelyek a maguk korában a legtöbb figyelmet keltették, egy-egy kiemelkedő író vagy költőegyeniségről szólnak. Egyik legsikerültebb alkotása Tompa Lirájának irodalompszichológiai elemzése, 1912-ből. Minden külső körülményt figyelembe vesz, ami Tompa költészetének kialakulásába belejátszhatott: testalkatát, betegségeit, falusi félrevonultságát, az irodalmi környezetet, amely a fiatal költőt új irányba sodorta; ezután, az akkori lélektan kategóriái szerint, Tompa erős értelmi-racionális jellegű, de érzelmekben is gazdag egyéniségét állítja középpontba. Erre következik az ilyen előzmények után kialakult költészet bemutatása; ma is figyelemre méltó, hogy a lelki életet és a költészetet is nem szimplifikálóan egyöntetűnek, hanem sikok, élményi rétegek szerint tagozottnak tünteti föl, s Tompa Liráját a legbelső, szubjektív tartományból kifelé, az altruistikussá és a közösségi érzések megnyilatkozásáig elemzi. — Nagy figyelmet keltett annakidején egy másik költőportréja, amelyet Eötvösről adott a Kisfaludy Társaság centenáris emlékülésén. A lírai költőnek két nagy adományát emeli ki: az érzelmi élet gazdagságát és az eszmék bőségét. Miután Eötvösben mindkettő uralkodik, kérdés: miért nem lett belőle mégis nagy lírikus? Négyesy éles szeme meglátja a gátló okokat: a képzelet absztrakt, kevésbé reális, a földtől nagyon is az eszmék honába rugaszkodó jellegét és a formai változatosság iránti érzék csekély voltát: a gondolat nála nem ömlik át önkéntelen a nyelv muzsikájába. Ennek a több mint hatvanéves Eötvös-tanulmánynak van még egy érdekessége: amivel már vagy egy évtizede folyóirataink tele vannak, s akkoriban még ritkaság és újdonság volt, t. i. a verselemzés; ebben a tanulmányban Négyesy a költői megnyilatkozás egyes izületeit éppen azáltal képes illusztrálni, hogy a globális jellemzést továbbviszi az egyes költemények kompozíciójának és belső logikájának bemutatásáig.

Íme, csak néhány pillantást vetettem a tanulmányíró Négyesyre; pedig sok értékre kellene még rámutatnom: Madách-tanulmányára, amelyben elsőként tárja fel az *Az ember tragédiája* problematikájának előzményeit a magyar gondolati költészetben. Nagy szó volt ez akkor, amikor az eddigi kutatás ezeket az előzményeket túlnyomórészt külföldi filozófiai rendszerekben találta meg. Szólhatnék a Jókai-tanulmányról, amely szintén továbbviszi az eddig kialakult álláspontot, mely Jókaiiban nemcsak a képzeletet és a meseszöveget méltánvonta: rámutat lélekteremtő és jellemalkotó erejének kimagasló voltára is. Ha ezeket és az egyéb, itt nem említett tanulmányokat közelebből megnézzük: terjedelmük ritkán haladja meg a 20–30 lapot, de méltányolnunk kell azt is, hogy egy-egy lap leírása előtt

a filológiai aprómunka özönével kellett a szerzőnek megbirkóznia; ha egy író lelkét akármilyen tömören akarom is bemutatni — meg kell ismerkednem egész életművével. Négyesy sohasem zárkózott el a hálátlan feladatok elől, ez tudósi egyéniségének egyik tiszteletre méltó vonása. Irodalmáraink tudják, hogy valamennyi között leghálátlanabb, rendkívül munkaigényes, de látszatra keveset mutató tevékenység az úgynevezett szövegkritikai kiadás. Ma az Akadémia sorozatban dobja ki nagy anyagi áldozattal, egész stábok mozgósításával klasszikusaink hiteles, nagy apparátussal bővített szövegét — vajon gondolunk-e arra, hogy az úttörő ezen a téren is Négyesy volt; a kisebb jelentőségűek mellett (Adamé László, Faludi Ferenc) ma sem avult el, és ma sem nélkülözhető Zrínyi Miklós Költői műveinek kritikai kiadása, amely végre a Szigeti veszedelem hiteles szövegét hozta. E tekintetben pontos, lelkiismeretes, aprólékos filológus volt. Más esetekben sem zárkózott el az olykor hálátlan aprómunkától: Beöthy javaslatára ő írta a Pallas-lexikon többszáz kisebb-nagyobb magyar irodalmi címszavát.

Persze, nagyon leszállítanánk munkásságának értékét, ha pusztán a filológia mércéjén mérnénk. Hírét, karrierjét nem is ezzel alapozta meg; azok, akik fiatalkorától fogva ismerték, más okból lelkesedtek érte: a nagy betörést a magyar verstan és verselmélet megújításával érte el; ez volt az a terület, amelyen esztétikai-nyelvi-zenei érzéke a legkorábban megnyilatkozott. Egyetemi hallgató számára nagy kitüntetés volt, hogy első, a későbbi elméletét már csírában tartalmazó verstani dolgozatát 1883-ban a Philológiai Társaság ülésén, tehát nagy tudósok előtt, szélesebb körben felolvashatta. Ezen alapultak későbbi publikációi, amelyekkel olykor vitát is keltett: 1886: Magyar verstan, 1887: A magyar vers, 1888: A magyar verselmélet kritikai története, 1892: A mértékes magyar verselés története — és egész marék kisebb publikáció. Legyen szabad itt egy hajdani pályatársnak, Horváth Cvrillnek az emlékét idéznem. Elmondja, hogy egyetemi hallgató korában végigtanulmányozta a magyar verselés mibenlétére vonatkozó addigi szakirodalmat: „Ki ezt, ki azt tanította: sehogy se fértek össze egymással, utoljára is összezavartak. Akkor jelent meg a Négyesy program-értekezése. Szép, világos fejtegetései úgy hatottak, mint a napsugár a szürkületben botorkálóra... El sem kellett olvasni teljesen; az első tíz-tizenkét lap után oly világosan állt lelki szemem előtt a magyar vers, hogy csodálkoznom kellett: mikép lehetett ezeket az egyszerű dolgokat már régóta nem ismerni.”

Talán megértjük ezt a lelkesedést, ha arra a körülményre gondolunk, hogy költőink már századok óta verseltek, de a magyar vers törvényszerűségeit sokáig nem ismerte föl senki. Tudjuk, Petőfinek is van egy kijelentése, hogy a magyaros verselés mibenlétét ő is inkább csak érzi. Az az egészségtelen helyzet alakult ki, hogy az elmélet sokáig elmaradt a gyakorlatától — ami azzal is járt, hogy a magyaros verselésű műveiből, többnyire hiányzott a műgond, a versforma ihletése, a csiszoló munka. A költőnek érteni is kell azokat a formákat, amelyeket használ. Legyen szabad itt a szakmai problémákat csak röviden érintenem. Négyesy emelte ki és tette a verstan alapvető tényezőjévé azt a tételt, hogy a vers lényege a ritmus, mégpedig nem a zenei ritmus, hanem a beszéd és a természetes

versmondás ritmusa. A ritmus maga egyetemes jelenség, ott van a versben, a zenében, a táncban, a természeti-biológiai jelenségekben. Mármost a magyar verselméletben a vita, amely voltaképpen ma sem ült el teljesen, s amelynek alakulásába Négyesy döntő módon szólt bele, a ritmus eredeztetése, az úgynevezett ritmusalkotó elvek, tényezők meghatározása. Hajdan, ha szabad egy kissé tudakosan beszélnem, a monisztikus ritmuselméletek voltak előtérben; ma az elemzők többsége a pluralizmus alapján áll — tehát a versritmust nem egyetlen tényezőtől vezeti le. A ritmus: hullámozás, erősödés és elhalkulás, emelkedés és ereszkedés: hogyan jön létre ez a különös, elbűvölő játék? Amikor még a magyar verset is idegen minták nyomán próbálták értelmezni, csak a szótagok fonetikai rövidségére és hosszúságára építettek mindent; Rájnisi József a magyar nép beszédében is talált időmértéket. Az emelkedés kezdete volt az, amikor részint a magyar zenében, részint a szóhangsúlyban kezdték az indító tényezőket keresni, s amikor fölfedezték, hogy a magyar vers nem verslábakra, hanem ütemekre oszlik. Itt kapcsolódott bele a fejlődésbe Négyesy. A magyar vers ritmusában szerinte két fontos alkatelem van: az egyiket nyíltan kimondja, a másikat csak megérzi: nem a szóhangsúly, hanem az úgynevezett szólamhangsúly vagy mondathangsúly az, ami a magyar beszédet ritmikussá tagolja, — hogy azonban valódi vers legyen belőle, a logikai, értelmi nyomatéknak még társulnia kell, ahogy később nevezték, a „hangidomi nyomatékkal” — vagyis azzal a biopszichikai mozgásváltakozással, amelyből maguk az ütemek és a verssorok kialakulnak. A nyelvi hangsúlysémával párhuzamos vagy azt keresztezi az a mozgás-séma, amely nyomatékok és lelassúbbodások, hangvétel és megpihenés szabályos váltakozásából adódik. Nem volna idevaló, ha a továbbiakban Négyesy verstani rendszerét teljesen ismertetném; utalhatnék az ütemegyenlőség és az ütemfeleződés törvényére, amelyet ő állított fel; ma nem avult el az a teljesítménye, hogy rendszerezte a magyar vers sorfajtaát és strófaszerkezeteit. Ha a meghaladva-megőrzés állapotában is, de verselméletünk Négyesy nyomain jár tovább — sokszor olyankor is, amikor nem is sejtí. Több mint fél évszázada annak, hogy irodalmáraink az új magyar lírában az időmértékes versekbe a magyar hangsúlyos elv beüzemkedését észlelték — akkor indult el a kettős ritmus elmélete. A jelenségről már Négyesy is tudott; egy odavetett megjegyzésében mondja, hogy a hangsúly és az időmérték nem zárja ki egymást. A teoretikus lemaradt ugyan, de az ösztönös versérezék, amely mögötte állt, jól működött. Mindezek révén ő lett az Arany Jánost követő verselméleti kutatás legnagyobb egyénisége, aki iskolát teremtett, aki nélkül ma nincs magyar verstani tudomány. Mai szakembereink nemcsak rendszerező és történeti jellegű összefoglalásait értékelik, hanem azt az úttörő sejtelmét is, hogy nincs külön hangsúlyos és időmértékes verselés a magyarban. A ma oly kiterjedt verstani statisztikai módszert is ő alkalmazta először az addigi magyar líra egészét átfogó verstörténeti monográfiájában.

A bibliográfiák felvilágosítanak bennünket arról, hogy Négyesy alkotásai egy korai, most említett monográfiáját kivéve (A mértékes magyar verselés története, ma is forrásértékű, méltatlanul elfeledett) — szóval ezen kívül csupa hosszabb-rövidebb tanulmányok, emlékbeszédek, üd-

vözlések, búcsúztatók. De arról is tudunk, hogy kezdettől fogva nagy tervekkel dédelgetett, s vázlatok és utalások formájában egy magyar irodalmi szintézis eszméje is fennmaradt utána. A szaktudós jogosan kérdezheti: milyen lett volna ez a szintézis, — melyek azok az alap-belátások, amelyek ennek a csonka életműnek belső egységét megadják? Itt először Négyesy nyelvészkedése igazít útbá; ezzel szorosan összefügg az, hogy az irodalmat elsősorban nyelvi jelenség gyanánt értékelte, s ebből következik az is, hogy különös fontosságot tulajdonított a formai tényezőknek, az alakiságnak; idegen szóval morfológiai irányú szemlélet volt az, amely az irodalmi művekben a műalkat szervező erejét érzi. Idézem: „Amit az egyes szempontjából kicsinyítőleg formának nevezünk, nemzeti szempontból gyakran épp az a lényeg.” A forma „az irodalmi termékek állandó mintája, a szellemi termelés határozott módja... A nemzeti génusz bizonyos formák összege, melyek szerint az a nemzet érez, gondolkodik és cselekszik.” Nyilvánvaló, hogy itt az úgynevezett kifejező formáról van szó; kutatásai mögött ott dolgozott a nagy elgondolás, amely a magyar nemzeti szellem alapformáit tárta volna föl.

Nyilvánvalóan ez adta volna meg irodalomtörténeti szintézisének gerincét is. Megint idézek: „A magyar irodalomtörténet problémája nem az, hogy a középkori latin nyelvű egyházi iratok fordításaiból hogyan lett később eredeti magyar irodalom, s egyáltalán hogy különféle irodalmak hatásai minő sorrendben vegyülve eredményezték nálunk az európai irodalmak egy új, de leszármazott változatát — hanem az, hogy az autochton magyar költői és írói szellem az adott természeti és történeti-gazdasági és művelődési viszonyok közt miképp alakult és fejlődött, minő apperceptív munkát fejtett ki az európai kultúrfolyamatok és irodalmi hatások feldolgozásában, és eközben hogyan fejlődött európai irodalomná.” A fonal tehát: a nemzeti eszme és mondanivaló fejlődése a nyelv és a művészi alkat közegében; így írta volna meg összefoglaló művét.

Említettem már, hogy az induló Négyesy pályáját tanára, Beöthy Zsolt, az országos tekintélyű irodalomtörténész és esztétikus egyengette. Ő vitte föl Szolnokról Pestre a gyakorló gimnáziumba. 1891-ben, egy év múlva már egyetemi magántanárrá javasolja; nyilvánvalóan része van professzori kinevezésében, akadémiai és Kisfaludy társaságbeli tagságában is. (Előzőre ajánlja 1895-ben, utóbbira 1903-ban.) Beöthy valóban egy arra érdemes fiatal tehetségére központosította jóakarátát — kifejezésében azonban ez a jóakarát nagyon kételkedik, majdnem végzetesnek bizonyult. Annakidején más tudóssal kapcsolatban is tapasztaltam, hogy valamely nagyság famulusaként indult, mert másként nem indulhatott. — Négyesy a famuluság révén nagy szerepekhez jutott — de valójában sohasem tudott belőlük kinőni. Sohasem volt elég önzése ahhoz, hogy a maga lábára álljon. Hamarosan kiderült, hogy az új tisztségek mind belsőleg, mind külsőleg súlyos megkötöttséget hoztak számára: nem tudom, a külső volt-e végzetesebb, vagy a belső. A kortárs beszámolója szerint Négyesy „1897 óta az Akadémia minden irányú munkásságában tevékenyen részt vett... Sűrűn közreműködött az osztály bizottsági (jutalmi) munkálataiban, többször képviselte az Akadémiát vidéki emlékünnepeken vagy akadémiai tagok temetésén, részt vett az egész Akadémiát érdeklő bizottságok munká-

lataiban, vagy az Akadémia által rendezett emlékünnepeken felolvasással vagy saját indítványainak előterjesztésével...” Ugyanezt mondhatni a Kisfaludy Társasággal kapcsolatban, néhány számadat 1920 és 1930 közt búcsúztatta Beöthy Zsoltot, Gárdonyi Gézát, Heinrich Gusztávot, beszédet mondott Berzsenyi Dániel sírjánál, — közben elnöki megnyitótartott, új tagokat üdvözölt stb. Jó megjelenésű, a szép szó birtokában lévő szónok volt, még szavalni is szeretett, s bizonytalannal neki is örömet szerzett az, ha ezt a tehetségét csillogtatta. Talán megbocsátják azt, ha némi karikírozással azt mondom: Négyesy volt az Akadémián a jubilátor és a funerátor. Külön téma és külön fejezet: az akadémiai jutalmazási javaslatok. Ezt a századunkra már tökéletesen elavult rendszert még a 48 előtti időszakból örökölte az Akadémia: egy-egy előkelőség alapítványából jutalmazták a hazafias ódákat, hazafias költeményeket, komoly és víg drámákat, történeti regényeket, az év legsikerültebb színművét — aztán a titkosság betartásával pályázatokat írtak ki különböző műfajú költeményekre vagy tudományos témákra. Igaz, hogy Arany Toldija is ilyesféle pályaműként robbant be az irodalomba — ez a kiugrás azonban sem a Kisfaludy Társaságban, sem az Akadémián nem ismétlődött meg többé. Arany indulása idején még ösztönözni kellett az írókat, kötött témákat és műfajokat tűzni eléjük; az irodalmi élet kapitalizálódása, folyóiratok, könyvkiadók, színházak virágzása idején ez már fölösleges volt, — nem is szólva arról, hogy költészetünk régen túlfejlődött az Akadémia propagálta műfajokon. Így aztán, pláne a XX. századra, az akadémiai pályázatok a dilettánsok és az epigonok versenytérévé váltak — és igen sokszor eredménytelenül maradtak. Ebbe a mezőnybe sodródott bele akarva-akaratlanul Négyesy. Halljuk csak, mit mond ö maga erről, mint évekig hivatalból kiküldött bíráló: „Arra készen kell lennünk, hogy minden titkos pályázatunkon egy sereg tehetségtelen vagy kezdő próbálkozással lesz dolgunk... Kesergésre vagy szatirikus kitérésekre legföljebb azon a címen van ok, hogy minden pályázatnál évről-évre három tudós ember arra a meddő munkára legyen kárhoztatva, hogy 30—40—70 rendkívül vegyes minőség tragédiát vagy vígjátékot végigolvasson, ebbe a robotmunkába hónapokon át minden szabad idejét beleölje, anélkül, hogy ebből az irodalomnak valami észrevehető haszna lenne. Mi hirdetjük a pályázatokat tekintélyes jutalmakkal, és lessük a Bánk bánok és Ember tragédiájának feltűnését, ezek azonban a pályázatokból nem akarnak megszületni. De megíratlan marad néhány jó értekezés vagy könyv, amikben tagjaink egy részének erejét az improduktív pályabírói munkára lekötjük.” A statisztika azt mutatja, hogy Négyesy tagsági ideje alatt csak az Akadémián 41 alkalommal került bírálóbizottságba és 14 alkalommal ő maga írta a jelentést.

Az utólagos szemlélőnek azonban észre kell vennie valamit, amit Négyesy maga talán nem is érzett. Nemcsak az időrablás szorítása fájt itt — jobban szorított maga az atmoszféra. A finom érzékű esztéta hónapokon át be volt rekesztve a dilettantizmus és epigonizmus steril légkörébe. Nem mondom, hogy a sok fércmű megrontotta szépérzékét, bár ez sem volna csoda — hanem ez a légkör mintegy hivatalból belerögzítette az akadémiai esztétika merev normáiba. Bírálni a hagyományos ideálok alapján kellett vagy lehetett; a perspektíva, amelyből a sok fércművet nézte, a

Gyulaiék-Beöthyék-Szászék perspektívája volt — az eddig határozottan ártott Négyesy egyéni ízlése és koncepciója kifejlődésének; egy helyben kellett topognia, s közben elszigetelődött a körülötte, de az Akadémia falain kívül diadalmasan kibontakozó új irodalomtól. Kicsit vulgárisan mondva: a sok féremtől nem ért rá Adyt, Babitsot, Kosztolányit olvasni — vagy ha olvasta, sem tudott ízlésével hozzájuk fejlődni.

Valóban, egy nagy tekintélyű és kiváló képességű irodalmárral kapcsolatban, aki a múltból jött ugyan, de Ady föllépésekor 55 éves volt, s nem élt az irodalmi élet centrumában, jogosan kérdezhetjük: hogy viszonyult a Nyugathoz, mit ismert, és mit értett meg belőle? Drámabíráói minőségében találkozott ugyan Lengyel Menyhérttel és Molnár Ferencsel — nem is volt róluk rossz véleménye, de ez mégsem az igazi; a kulcs a Nyugat-mozgalom és Ady. Előre is gondolhatjuk, hogy várakozásunkat nem szabad nagyon felcsigáznai; sem műveiben, sem egyetemi előadásaiiban tüzetesen nem foglalkozott a XX. századi magyar irodalommal. Nyilvánvaló, hogy a hallgatás mögött idegenkedés és tartózkodás, talán tanácsstalanság rejlik — főként pedig szolidaritás az akadémiai hagyománnyal.

Jellemző, hogy megszólalásra, jó későn, két külső alkalom bírja. Az Akadémia százéves ünnepén, 1925-ben őrá bízta a magyar irodalom és költészet százéves fejlődésének áttekintését, s ekkor már, a Nyugat másodvirágzása idején, nem lehetett a problémát megkerülni. Halljuk most őt magát jelentésének egy részletével:

„A század elején jött egy mozgalom új költői evangélium ígéretével, sok újszerűséggel és szokatlan sajátosságokkal, és fő képviselőjét (Adyt) a várt költői tüneményképp mutatta be. Az irodalom és a közönség egy része vonakodott az új mozgalmat az igazinak elfogadni és főalakjában nem ismert rá arra, akit várt. Ellenben a közönség másik része az új költői hatásokra való vágyában kész szívvel fogadta az új irányt, meghajolt a fanatizmus előtt, mellyel a kritikai propaganda ezt az irányt terjesztette. (Az új irány) tagadta a nemzeti szellemet, és hadat üzent a hagyományoknak. A közéleti ihletet általában megvetette, az egyéni lelkiség különlegességeinek elemző rajzában keresett új értékeket...” Hosszasan jellemzi még, jó érzéssel, de inkább idegenkedve az új líra fő vonásait, aztán nem mulasztja el kiemelni, hogy ez az új költészet nem uralkodik egyedül, él és virágzik mellette egy másik, „nemes és ép gyökerű, nagy értékű magyar költészet is” — azaz a Vargha Gyulák, Kozma Andorok és Szabolcska Mihályok vonalát a Nyugat méltó riválisaként tünteti föl, — s így zárja, a nyugatosokra érve: „A művészet és a költészet annyi, egyszer nagy rajongással felkapott divatot látott letűnni, hogy jogosult tartózkodással nézhetünk a rajongók fanatizmusára.” Hogy az idő kit igazolt, azt fölösleges fejtegetni.

Az új mozgalmat még 1925-ban is el lehetett ítélni, de a már halott, és holtában is egyre hódító Adyt megkerülni nem lehetett. Megint külső alkalom bírta Négyesyt szólásra: Hegedűs Lóránt Ady-értékelésével keveredett polémiaiba 1926-ban; a vele váltott leveleket hírlapban és külön füzetben jellemző cím alatt adta ki: „Irodalmi valutarontás. Reális és túlcsapongó Ady-kultusz. Levélváltás Hegedűs Lóránttal.” (1927.) Négyesy kiállítását az utókor számára az teszi érdekessé, hogy a Horthy-korszak kon-

szolidálódó társadalmán belül 1926-ban és 1927-ben újra fellángolt a harc Ady és a Nyugat körül. 1927 február elején Berveczy Albert elnöki megnyitója a Kisfaludy Társaságban már hullámokat vert föl azzal a megállapításával, hogy a magyar irodalom kettészakadt; fejlődésének zavartalan egységét Ady és a köréje gyűlt írók bomlasztották föl. Adyt cinizmussal vádolja: „egy lelki egyensúlyát veszített nemzedék kapva kapott Ady versein, mert benne látta minden eddigi ideáljainak megtagadóját.” Az irodalom egységének helyreállítása nemzeti ideáljaink soha el nem hagyható alapján keresendő. Néhány héttel később, az Irodalomtörténeti Társaság közgyűlésen az alelnöki megnyitó (Zoltvány Irén) intézett masszív támadást nemcsak a magyar, hanem az egész európai modern irodalom ellen: „A mi dekadens költészetünk fittyet hány a nemes érzéstartalomnak, s a nemzeti hagyományok, valamint az erkölcsi eszmények ellen megnyilvánított romboló irányzatával nem kis mértékben segítette elő a közszellem megmérgezését.” Az ifjúság, amelyre ebben a vitában oly sokat hivatkoztak, olyan formában hallatta hangját, hogy Makkai Sándor erdélyi püspököt kérte fel a véleményadásra. Makkai úgy felelt, hogy megírta az Ady-irodalom egyik legjelentősebb alkotását: „Magyar fa sorsa” c. könyvét (1927 eleje), amely, a költői nagyság föltétlen elismerése alapján, pozitíven értékeli Ady magyarságát, és protestáns szempontból is nézve őt tartja „az egyetlen magyar vallásos költő”-nek. Az igazi vihar Makkai könyve körül támad, s amikor ennek kellős közepén Négyesy eredetileg magánjellegű, már előbb megindult levélváltását publikálta, ez adott neki váratlan és nem kellemes akusztikát: Négyesy olyanokkal került egy táborba, akiknél ő esztétikailag fogékonyabb, megítélésben konciliánsabb volt.

Jellemző, hogy ez a levélváltás a nagy rajongó, de nagy dilettáns Hegedűs Lórántnak néhány odavetett szavából indul el még 1926-ban. Hegedűs pénzügytant adott elő az egyetemen, s első előadásának végén, a Vér és aranyt idézve, Adyt Petőfi után legnagyobb költőnek nevezte. Erre reagál Négyesy magánlevélben, s mivel közben Hegedűs Makkai könyvére is hivatkozott, a vita most már erre is kiterjedt. Sajnos, Négyesy megmaradt a polémia szintjén; nem Ady elemzése, költői világának kifejtése a célja, amit pedig ekkor már el lehetett volna tőle várni; nem is Ady méltánylása bántja, hanem az, hogy Hegedűs Adyt egyedülálló, titáni magaslatra emeli. A klasszikusokon nőtt irodalmár méltatlankodásával sorolja föl: milyen inzultus van ebben a kijelentésben más magyar költők, különösen az érzelmvilágában és esztétikai színezetében sokkal gazdagabb Vörösmarty ellen. „A mi nemes valutáink hitelét ne ingassuk meg egy-egy hatásos kiszólás kedvéért.” Makkaival szemben pedig egész irodalomtörténetész-fegyvertárát harcba veti: évszázadok magyar költészetének a vallásos érzés, az istenkeresés és a bűntudat motívumai már a reformáció korától fogva ihletői voltak, s különös érzékenységgel veti föl az ifjúság problémáját: Hegedűs, Makkai és a többiek az ifjúságot vezetik félre, amikor folytonosan csak Adyra utalják, és elzárják a klasszikus magyar költészet tiszta, nemes élményeket nyújtó forrásaitól. Ady utóéletének ez a viharos időszaka Négyesyt minden kétséget kizáróan a konzervatívok oldalára állította, s a régi ideálok túlfejlődni nem akaró irodalmár-esztétát remény-

telen és népszerűtlen utóvédharcokba bonyolította. De egyet nem feledjük: amikor ez a polémia folyt, Négyesy már közel járt a hetvenedik évéhez — ilyenkor már nehéz egy félszázados múlttal szakítani, amely múltnak értékeit nem lehet letagadni. S nem árt újból kiemelni: az egyén, bármily erős, tehetséges, intuitív, döntéseit nem tisztán maga hozza meg, abban az erőterben dönt, amelyet környezete jelöl ki számára. Négyesy pedig ekkor már régóta szellemileg többszörösen is rab volt: rabja az Akadémiának, s azonfelül százszoros szálakkal odafűzve egy akadémikus baráti körhöz. Beöthy Zsolt körül, az idők divatjának megfelelően, még a 30-as években kialakult egy vendéglői asztaltársaság, legszűkebb baráti köre, s ebbe a „csütörtöki társaság”-ba, amelyet akkoriban komoly tehetségek és reményteljes fiatalok látogattak, Négyesy is minél előbb bevonta: az ilyen légkörnek, ahol irodalom, művészet, politika napi kérdései kerülnek szóba, lehetetlen letagadni az eszmeiségre, a világnézetre gyakorolt formáló vagy deformáló hatását. A húszas években, az ellenforradalom évtizedében, az asztaltársaságot egy „Aurora kör” nevű házi összejövetel váltotta föl, ahol Négyesy is sokszor megjelent; az atmoszféra jelzésére elég a tagok névsorából néhányat kiemelni: Vargha Gyula, Kozma Andor, Szász Károly, Szabolcska Mihály, Császár Elemér, Voinovich Géza, Berzeviczy Albert, Herczeg Ferenc. Csillagászati távolság ez attól az asztaltársaságtól, amelynek az élen akkoriban Babits, Osvát, Schöplin prezideált — ekkora klímaváltozást a mi öregünk már nem bírt volna el.

Nem szeretném, ha az egyéniségéről és tudósi magatartásáról alkotott képet túlságosan negatívan fognák fel. Annakidején, amikor kezdő tanár voltam, mindannyiunk becsülését kivívta egy bátor gesztusával. Ő volt az első, aki a magyar tudományos életben a Pintér-legendát lerombolta. Kévesen tudják ma már, hogy Pintér, az irodalomtörténész, aki eredetileg földrajz-történelem szakos tanár volt, és kilószámra mérhető nagy opuszokat hagyott hátra, voltaképpen a nyugatosokkal indult, modern irodalmárnak számított, s első rendszeres művéről a Nyugat is rendkívül elismerő bírálatot írt. Mire kiderült, hogy Pintér csak rendszerező és kompilátor, akinek sem esztétikai, sem lélektani érzéke nincsen, akkorra már a jobboldalon olyan hatalmas pozíciót épített ki magának, hogy tekintélyét konzervatív körökben senki nem merte támadni. A névtelen, de megsemmisítő kritika legfeljebb abban nyilvánul meg, hogy az Eötvös Kollégium fiataljai műveit csúfondáros széljegyzetekkel látták el.

1911-ben jelent meg „A magyar irodalom történetének kézikönyve”, amelyet a szakmai és a baráti kör banketten, lelkes pohárköszöntőkkel ünnepelt meg. — Amit mindenki csak suttogott, azt Négyesy merte hangosan kimondani: 1923-ban terjedelmes bírálatot közöl róla. Baráti volta ellenére is leleplező volt ez a bírálat. Nagy taktikai és stílusbeli művészettel, nem kis adag dicséretbe álcázva, mégis könyörtelenül rámutatott Pintér gyöngéire: nincs meg a kellő elméleti iskolázottsága, nem foglalkozott eleget esztétikával és poetikával; művében, kézikönyv-jellegéhez híven, regisztrál és rendszerez ugyan mindent, de nem érezheti meg az irodalom életét és fejlődésének folytonosságát; az egyes írókra vonatkozó értékelései felszínesek, olykor semmitmondók; s mivel „az írókat nem helyezi el bizonyos történelmileg szövődő energetikai hálózatba, hanem

egyenként értékeli, leinéri, aztán tovább bocsátja és másokat szólít mérlegre” — műve lényegében koncepció nélküli adathalmaz. Aki még olvasta, emlékszik rá, hogy Pintér un. vezérszövegei nemigen mondtak többet lapos közhelyeknél. Persze, a nagy bírálat elhangzott — de a később meginduló nyolckötetes rendszerezésen nem látszik meg, hogy Pintér okult volna belőle.

Nem hagyhatom említetlenül Négyesy közéleti bátorságának nagy példáját. Azokban az években a középiskolai tanárság szakmai és érdekvédelmi szervezete az Országos Középiskolai Tanáregyesület. Ennek 1896-tól Négyesy volt a főtitkára, 1906-tól 1917-ig elnöke. Ezek az évek az egyesület életében a nagy küzdelmek éveit voltak: „a kongresszusok korszaka volt ez, a tanárság szakadatlan és egészében véve sikertelen harca a tanári rend erkölcsi és anyagi javaiért”. Négyesy László nemcsak formális elnök volt: szóbelileg, beadványokkal, kongresszusokon húsz esztendőn át vívta a harcot, jórészt a minisztériummal, de a túl hangosan elégedetlenkedő tanárokkal is; 1917-ben, a harmadik országos tanügyi kongresszus után lemondott az egyesület elnökségéről, lemondó levele szerint azért, mert évtizedes küzdelemmel sem érte el a sikert, a tanárság erkölcsi értékének, társadalmi súlyának elismerését. Az egykorú ismertető azt mondja róla: ő volt „a legmunkásabb és leglelkesebb tanárvezér” — de igazi, döntő sikerek nélkül. A hiába elpazarolt, a tudományos munkától elvont energia megint csak jelzi ennek a nagy életnek és nagy egyéniségnek csonkaságát.

Én magam az egyetemen 1920-ban már a fáradt, öregedő, ezerfelé hajszolt, dekoncentráldó professzort ismertem meg, aki sajnos fogytékosan tudott óráira fölkészülni, akinek egykor híres stílusgyakorlatai elhalványodtak és önképzőköri szintre süllyedtek, — nem termettek új Babitsot, Juhászt vagy Kosztolányit; ő maga már passzív volt, mintegy a tanárélnök szerepét gyakorolta. Személyes közelségébe jutni elfoglaltságai miatt alig lehetett. Az egykori bűvös középiskolai tanár ekkorra már varázsának jó részét elvesztette. Voltaképpen már egyetemi tanári kinevezésével kedvezőtlen konstellációba került bele. Akkoriban a magyar irodalomnak két tanszéke volt a pesti egyetemen, ő 1911-ben a korán meghalt Katona Lajos tanszékét kapta meg, a másik tanszéken pedig ott volt az az irodalomtörténész, aki még sokáig élt tanítványai emlékezetében: Riedl Frigyes. Riedl színes, szuggesztív tanári egyéniség volt, szellemes előadó, a hallgatóival közeli kapcsolatot tartott, — az utólagos elemző, aki ma még Riedl műveit olvassa, azt kell hogy megállapítsa: benne egy szépíró vagy regényíró veszett el. Négyesynek is megvolt a közönsége, de akihez a hallgatók tódultak az, Riedl volt, vele összevetve Négyesy szintelenebb, szárazabb, holott finom, de hűvös és mértéktartó egyéniség volt. Amikor a hatvanadik évén túljutott, helyzete még kedvezőtlenebbé vált. Az irodalomtudomány szemhatárán újabb, kiemelkedő egyéniség tűnt fel, egy újabb, impozáns arányú versenytárs Horváth János személyében. S Horváth nemcsak mint öntudatlan vetélytárs volt veszélyes: az a koncentráció, egész életének és munkaerejének egyetlen célra való központosítása volt meg benne, ami Négyesyből leginkább hiányzott. De lassan már nem az egyetemi vetélytárssal kellett volna neki megküzdenie, — hanem a

magyar irodalomtörténet-írásban jelentkező újszerű áramlatokkal is. Ő maga Beöthy Zsolt iskolájából került ki, amit ehhez hozzáadott, az az írói egyéniségek és művek egyedi értékei iránti fokozott érzékenység — de az első világháború közben és különösen befejezése után már a berkek hangozások voltak az újszerű törekvésektől. Jelentkezett már a stílustörténeti módszer, majd a húszas évek első felében masszívan tört be a magyar szellemi életbe a szellemtörténet. Egy hatvanadik évén túlhaladott tudóstól nehéz már megkívánni, hogy az újat, pláne a legújabbat, megtanulja — Négyesy nem is törekedett erre, de mint életformájából következett, módja sem volt rá. — Aztán, már szinte pályája alkonyán, mégiscsak vállalkozott valami újra: igen nemes gesztussal Beöthy Zsolt halála után tanszéket, és bizonyos fokig tudományszakot változtatott: átment az esztétikai tanszék-re, hogy az akkor már nagy tekintélyű Horváth Jánosnak helyet csináljon; ezzel a sakkhúzással üresedett meg a régi magyar irodalom tanszéke, amely már méltán megillette Horváth Jánost. A nemes gesztus százszorosán kamatozott a magyar irodalomtörténet-írásnak: Horváth János végre megfelelő kibontakozási térhez jutott, — de az árat Négyesy fizette meg érte: az új tanszéken már jelentőset nem tudott produkálni. Nem volt ez kifejezett szakmaváltoztatás, hiszen volt előbb is ilyen érdeklődés — de most egy új tanszéket kellett előregedve ellátnia.

Tartalmilag sem volt képes már a fiatalabb kori szinten maradni: nem dolgozott ki modern, rendszeres esztétikát; a filozófia, esztétika és irodalomelmélet zárt terület maradt előtte. Beöthy nyomán járva leginkább műalkotásokat elemzett (festményeket, Arany balladáit, Shakespeare tragédiáit). Előadásmódján pedig nagyon rajtahagyta nyomát a kor: egyhangú, fáradt, szintelen lett a szavakat és az ünnepi szónoklatok egykori mestere.

Mit kapott Szentestől? Ha tudjuk, hogy elég korán elszármazott, izgatónak lehet: vihetett-e magával valamit, mármint szellemi jószágot érve. Abban mindenki egyetért, hogy itt tanult meg szépen, gyökeresen magyarul, és mindvégig a köznyelvívé emelt szentesi magyarságot beszélt — s ezt fejlesztette magasabb szintre mintaszerűen művészi prózában. — A tudósi tehetség nincs helyhez kötve, nem mondhatom tehát, hogy azt innen vitte magával — de szentesi hozadéknak tekintem intuitív, fogékony irodalomérzékének világosságát és a formai kerekdedségnek nagyra értékelését; mint irodalmár a beleélést jól kötötte össze a műalakok zárt formáinak megérzésével, a rendezés és a rendszerezés igényével; — végül pedig — nem akarom Szentest, pláne a mai Szentest megbántani — de innen, a tanyák világából vitte magával konzervatizmusát, a merész újításoktól való idegenkedést — amely aztán később bontakozik ki az irodalmi és társadalmi forradalomtól való elhatárolódássá, a hagyomány kultuszával egybekötve.

A szellemieken túl milyen konkrét szálak fűzték szülővárosához?

Zsengéi: egy-egy tárca, sőt vers is, szentesi napilapokban jelentek meg, még a 80-as évek elején — de a nagy, a befutott Négyesy már csak ritka vendégként, látogatónak járt haza. Időnként egy-egy előadást vállalt. Abban mindenképpen van lokálpatrióta vonás, hogy 1920-ban, a románok kivonulása után megtartott nemzetgyűlési képviselőválasztáson elvállalta

a jelöltséget kisgazdapárti programmal; az meg a szentesiek lokálpatriotizmusa, hogy ötezres szótöbbséggel választották meg. A képviselőséget nem kijáró és protezsáló stallumnak tekintette, hanem közügynek. Akkoriban több teher hárult a képviselőkre, mint ma, s ő ezt vállalta is, a tudomány és az egyetemi oktatás kárára. Amennyire ki lehet venni, a politikában az akkor még inkább pozitív konzervatív liberalizmust vallotta; ellene volt a kurzus kilengéseinek, tiltakozott az egyetemen folyó verekedések és inzultusok ellen. — Azidőtájt legtöbb figyelmet keltett beszédét a nemzetgyűlésnek a trianoni béke elfogadása körüli vitájában tartotta. Egy helybeli képviselői beszámolóját a piacléren magam is hallgattam. Szentesi politikai pályájának két végpontját egy szándékosan botrányba fullasztott, felbérrelt suhancokkal megzavart programbeszéd — és egy ezt engesztelni kívánó fáklyásmenet képezte: volt része megcsúfolásban — majd megtiszteltetésben — ahogy ez a politikusok sorsa.

Előttünk áll a kérdés: magunknak tekintjük hát Négyesy Lászlót? Azt gondolom, a politikust és a kultúrpolitikust borítsuk be a múlt jótékony homájjával — a tudóst pedig fogadjuk be helyi értékeink közé — s érezzünk iránta a megbecsülésen túl minél több részvétet és érdeklődést, mert alakja az eltékozolt tehetség, a be nem váltott nagy ígéretek tragikus légköre veszi körül; a nagy tehetséget kell benne látnunk, amely elsorvadt bezárva az Akadémiába, és előregedett az aprómunka, a napi feladatok, a vállalkás étoszának áldozataként.

ŐSZ VAN

avagy játékosan hevenyészett mély tragédia

A fa lombtalan,
én álomtalan.
Üres pincetér,
nincs denevér.
Megölték szegényt,
a szegénylegényt,
a denevér holt,
ketten szerettük,
a másik a Hold.

Siratom szegényt,
az esti betyárt,
kit a Nap bezárt,
kit az Éj kitárt.
Siratom szegényt,
megriadt szemét,
dobogó szívét,
gyöngé karmait,
szattyán szárnyait,
valahol elhalt
végső jajjait.

Nézem a zugot,
hol hunyni szokott,
úr van a helyén,
s nagy lyuk tátong
a Világ közepén.
Elszakadt a lánc,
elveszett a szeme,
s pótolhatatlan
az az egy szeme.
Gyógyíthatatlan
az Anya szive,
Természetanya
kiszakadt sebe.
Amikor szülte
közben nevetett:
ki látott ilyen
furcsa szerzetet,
se egér, se madár,
de ez is, az is,
se madár, se egér,
tente denevér,
szárnyas ördöngőcöm,
karmos angyalkám,
valamennyi zugon, göncön
anyád eldajkál.

Csak embertől
óvhatnád,
gyerekétől,
ha tudnád,
mert lesz úgy, hogy
rádtalálnak,
rádtalálnak
nagy hujjával,
gonosz szívvel,
nyavalyással,
rozsdás szegeket
kerítenek,
s mint Krisztust
megfeszítenek.
Ősz van,
dara, dér,
nincs a
denevér.
a fa lombtalan,
én álomtalan.

TEMESVÁRY KRISZTA

A SZEMÉLYRAGOZOTT FŐNÉVI IGENÉV HASZNÁLATA MAI NYELVÜNK BEN

Az anyanyelv ismerete a diák számára még ma is sokszor csak nyelv-tani szabályok öncélúnak tűnő megtanulását jelenti. De a felnőttek is ritkán gondolnak arra, hogy a nyelv — mint a társadalomban élő ember gondolkodásának és gondolatközlésének legfontosabb eszköze — milyen fontos szerszám. Ha arra utalunk, hogy az emberré válás folyamatában a munkának, a nyelvnek és a gondolkodásnak milyen lényeges, egymással szorosan összefüggő szerepe van, azt várnánk, hogy napjaink felgyorsult fejlődése a nyelv gazdagodását is eredményezi. Népünk általános műveltségbeli szintjének emelkedése, társadalmunk demokratizálódása, az a tény, hogy mindenki sok fórumon juthat szóhoz, ugyancsak segíthetné az igényes, árnyalt nyelvhasználatot. Ehelyett sokszor vagyunk tanúi a beszéd és írás szürkülésének, a szép és jelentésmegkülönböztető fordulatok eltűnésének. Ezek közül most csak egyre, a személyragozott főnévi igenév használatára szeretnék rámutatni.

„Akarok inkább pusztában laknom,
Vadon erdőben széllel bújosnom:
Hogynem mint azok között lakoznom,
Kik igazságot nem hagynak szóllanom...”

Kecskeméti Vég Mihály 1550 körüli szövege — az LV. zsoltár — önmagában is, Kodály Psalmusában is egyértelműen hangzik fülünknek; szépnek, érthetőnek tartjuk. Régiességet is csak olyan mértékben érzünk benne, amennyire ezt a mű keletkezésének körülményei, a zsoltár műfaja és stílusának ünnepélyessége megköveteli.

Pedig a személyragos főnévi igenevek használata az idézett részletben alaposan eltér a mai — meglehetősen szűk területen való — alkalmazástól.

Vannak, akik azt hiszik, hogy a „Psalmus” szövege már a saját korában is régiesnek számított az igenév használata szempontjából, és azt vélik, hogy a XVI. századi általánosabb nyelvhasználatot inkább Pesti Gábor munkái tükrözik. Pestinek az 1530-as években készült Ezópus-fordításaira hivatkoznak, amelyekben ilyen fordulatok is találhatók:

„Régi mondás: szeget szeggel kell kiűtni,
És ki mást megcsúfol, földre leültetni,
És hasonlatos bosszúsággal illetni.”

(A rókáról és az eszterágról)

Pesti műfordítói megoldásaiban azonban látnunk kell, hogy a személyrag nélküli igenevek elsősorban a tanulságot tartalmazó versikékben fordulnak elő, mivel éppen így fejeznek ki általánosítást. Másrészt ne feledjük azt sem, hogy a költőnek a hármassó rímelés nehéz gondjával is meg kellett küzdenie. A vala-vala mellett még száz évvel később is az azonos végződés sietett a rímelésben járatlan költők segítségére.

Más vélemény szerint élt ugyan a XVI. században a személyragos főnévi igenév változatos használata, de Pesti nem alkalmazta, mivel őt az eredeti latin szöveg igeneves szerkezeteként éppen ellenkező eljárásra ösztönözték. Ennek a nézetnek több tény is ellene szól. Nemcsak nyelvi jellegűek, hanem stilisztikaiak is. Először is: a magyar reformáció korának műfordítóira egyáltalán nem jellemző az, hogy a művek szó szerinti átültetésére törekedtek volna. Gyakoribb az átköltés, amely a mű alapvető gondolatmenetét és tendenciáját megtartva a korabeli magyar valóságba igyekszik azt helyezni. Másodszor: a szövegűsége törekvő fordításokban is megmaradt nyelvünk grammatikai önállósága. Itt elég, ha a száz évvel korábban keletkezett huszita bibliafordításokra hivatkozom. A „Bécsi Kódex” szövege például gazdagon tartalmazza a személyragos főnévi igeneveket a latin szöveg nyelvi hatása ellenére:

„En uram ha méltodod halgatnod igazságot mondok...”
(Si digneri audire, domine mi, dicam veritatem...)

— Judit: 5/5

„És gondollávala ötet megölnie...”
(Et cogitabant interficere eum...)

— Judit 5/26

„Sietnekvala betöltenie királnac parancsolattját...”
(... regi imperium explere...)

Eszter: 3/16

„Te királ kezdel gondolnod...”
(Tu rex, cogitare coepisti...)

Dániel: 2/29

Érdekes az a vélemény is, amely a főnévi igenév személyragos alakjainak megfigyeltetését nyelvtörténeti okokban látja. A nézet képviselői szerint már maga a *-ni* képző is nyelvünknek viszonylag újabb fejleménye, méginkább az lenne tehát a vele képzett szó ragozása. Ezért kellene tehát számolnunk meglehetősen gyors kiszorulásával is. Sőt a bevezetőben idézett, vagy az előbb felsorolt példák legtöbbjét mai nyelvészeink közül néhányan nemcsak régiesnek, hanem kifejezetten helytelennek is tartják. Például Temesi Mihály a főiskolai jegyzetében.

Az ilyen tiltó megállapítások azért veszélyesek, mert újabb nyelvi babonák kialakulásához adnak segítséget. A helytelennek ítélt nyelvi for-

ma használatától való félelem miatt inkább elkerülik az egész nyelvi fordulat használatát. Ilyen nyelvi előítélet eredménye például a létige és a határozói igenév kapcsolata körüli bizonytalanság is, bár ott a helytelen használat valóban hibás nyelvi alakot hoz létre.

Nem célozom most a -ni képző eredetének boncolgatása, csak utalni szeretnék arra, hogy ebben a kérdésben Mészöly Gedeon álláspontját tartom elfogadhatónak. D. Bartha Katalin még 1957-ben vitába szállt ezzel. Ő tagadja, hogy locativusi rag és deverbális képző közös ugor töről fakadhat. A -ni szerinte összetett képző, amelyben az *n* elem elhomályosult névszóképző, az -i pedig igenévképző. Beke Ödön kivételével Mészöly álláspontját erősíti Simonyi Zsigmond, Szinnyei József, Klemm Antal, Benkő Lóránd és Hajdú Péter is. A képző protouráli eredetét erősíti meg Kálmán Béla is. A magyar nyelv eredete c. cikkében: „A főnévi igenév képzője a komi és az udmurt nyelvben ugyanolyan, mint a magyarban: tudni, menni az udmurtban todini, minini, a komiban tödni, munni.”

Az eddig elmondottak lényege: a főnévi igenév és annak személyragozása összhangban van nyelvünk eredetével, illetve hagyományaival. Kifejező ereje, stilisztikai hatása miatt indokolt lenne gyakoribb használata. Ugyanakkor szerény kutatásom is alátámasztja azt a tényt, hogy a személyragozott főnévi igenév használata egyre ritkább. Még az olyan esetekben is, amikor alkalmazását nemcsak a választékosabb stílus, hanem az egyértelműség is megkövetelné.

Vizsgálódásom a mai magyar irodalom fiatalabb és idősebb frónemzedékére egyaránt kiterjedt. Egy már nem élő van köztük: Veres Péter. Urbánus és falusi témát feldolgozó művet egyenlő arányban igyekeztem választani, sőt erdélyi fró műhelyében is tallóztam, hogy információim általánosítható tapasztalatokkal szolgáljanak.

A főnévi igenév természetéből fakad, hogy nemcsak a cselekvést magát, hanem annak elvont fogalmát jelöli. Ugyanakkor mégis többet jelent, mint általában az elvont főnév, hiszen annál jóval dinamikusabb. Ehhez a természetes mozgalmassághoz számítsuk még hozzá a következőket:

1. A nominális stílus térhódítása.
2. A forgatókönyvek hatása az irodalomra.
3. A fentiekből és a riportok stílushatásából következő szaggatottság, a „beszéd- és írásmontázs” növekvő szerepe.

A ragozatlan igenév tömörítő, kifejező erejét nem kívánom kisebbíteni, azt nagy költőink már alkotó módon fel is használták.

„Oh sírni, sírni, sírni.
Mint nem sírt senki még...”

(Kölcsy: Elfojtódás)

„Testamentumot, szörnyűt, írni
És sírni, sírni, sírni, sírni...”

(Adv: Sírni, sírni, sírni)

Figyeljük meg, mennyire zaklatottabb, bár jóval kisebb, pontosabban másfajta érzelmi töltést hordoz Sütő András következő mondata:

„Az uradalmi gyümölcsösbe szabadulva kapott így el
a vad mohóság...: leszaggatni, ing alá rejteni...
nadrágszárba dugdosni, ágastól tördelni mindent, amit
lehet, hazarohanni vele... zabálni gyomorrontásig...”

(Sütő: Anyám könnyű álmot ígér)

Mintha egymást kergető filmkockák képei tolnának nyugtalan áradásban. Ha a mondat igeneves szerkezeteit összetett mondatokra bontanánk, vagy ahol lehet, személyraggal látnánk el az igeneveket, lelassulna a ritmus. Pedig Sütő használja ezt az eszközt is. A megvizsgált szövegrészben előforduló 65 főnévi igenévből 13 a személyragozott, de a megmaradó 52 közül 19 még úgy tölti be az alany szerepét, hogy odaillene a megfelelő végződés:

„A közhely szerint a tengert kell visszatükröznie... A magyar irodalomba tévedve föl kellett figyelmem valóságos helyzetemre...”

De: „A módszer sajnos nem lehet alkalmazni... Azért kellene közgyűlésen a hibáit nyesegetni... Úgy nem lehet őt látni...”

Az utóbbi példák olyan szövegösszefüggésből valók, hogy nagyon is fontosnak éreznék éppen azt, hogy ki bíráljon, ki használja a jó módszert, kinek kellene „ő” látnia stb. Mivel a fenti esetekben a szöveg egyéb körülményeiből sem derül ki a cselekvés alanya, a félreértés elkerülésére szükséges lenne a személyrag, hogy a benne foglalt jelentéstartalmat határozottabbá tegyük. Sütő András példáját azért tartottam fontosnak, mert általános az a nézet, hogy az erdélyi magyar nyelv többet őrzött meg nyelvünk régi értékeiből, szépségeiből.

A „természetszerűleg személytelen névszói” és egyes személytelen ízei állítmány mellett álló főnévi igenévvél kifejezett alany a személyrag segítségével jelöli meg, hogy a mondat kinek a cselekvését kívánja kifejezni. Ebben valamennyi leíró nyelvtankönyvünk egyetért. Vizsgálódásaim nem igazolják azonban azt az elképzelést, hogy az értekező nyelvben inkább jellemző a raggal való gondos utalás a személyre. Publicisztikánk és értekező prózánk is inkább szereti a személytelenebb közlést. Talán a kimondott szó felelősségétől való idegenkedés miatt? A Valóság, amely egyébként egyik leginkább igényesen szerkesztett folyóiratunk, jónéhány cikkét, értekezését végigolvasva, bizony többségében ilyen mondatokkal találkozhatunk: „Figyelembe kell venni... Összefüggésében kell értelmezni... Nem sikerült megfelelő módszerekkel elkerülni...”

A Kortárs 1971. évi első számában Vásárhelyi Judit Szabó Pálra emlékezik cikkében. Az ott előforduló személyragos főnéviigenév-használatnak pedig kifejezetten általánosító szerepe van:

„... az időt nem mellőzheti... a modernség eme eszközéről eleve le kell mondania...”

Már tudniillik a parasztregevények általában.

Az előbbieknél még az elbeszélő szépirodalmi stílus is határozottabb: „Soha életében nem kellett még rendszeresen ilyen korán felkelnie... Szembe kellett néznie magával... Komolyan kell számolnia a következ-

ményekkel... Néha jó lett volna kinyújtani a karját, s megszorítani a másíknak a kezét cinkosan..."

(Galambos Lajos: Mostohagyerekek)

Már-már úgy tűnt, hogy teljes egészében tagadásra hajló összegezés-sel kell zárnom a gondolatsort, amikor a Kortárs 1971 októberi számában Kende Sándor *Kemény fa és pasztell* című írására bukkantam. A rövid lélegzetű elbeszélés, amely mértéktartóan él a riport néhány fogásával is, meglehetősen gazdag személyragos főnévi igenevekben. A magyarázat elsősorban stilisztikai. A fiatal pedagógus-házaspár életét szétzilálja a nehéz környezetben elszennvedett pedagógiai kudarc. S az eseményekre visszaemlékező férj éppen belső izzásának elfojtására használja ezeket a ritmust is lassító fordulatokat:

„Rettenetesen féltünk, hogy nem sikerül együtt elhelyezkednünk... Nem sikerült befejeznem... Segítenem kellett neki..."

A lámpának mindig égnie kell... Mindent kell tanítanom, nem szabad ragaszkodnom a képesített szaktárgyakhoz... Várnunk kellett, várnunk együtt... Kár most már vitakoznunk..."

Érdemes megfigyelni, hogy ahol a beszélő nekilendül, ott csak puszta igenév áll:

„Nem szabad velünk úgy bánni, mint a rabokkal... Katedréről tanítani — igen!... A falu szájára kerülni..."

Az elemzésben szereplő példákban kiderül, hogy a személyraggal ellátott főnévi igenév a mai magyar köz- és irodalmi nyelvben csak alanyként fordul elő. Használata egyre ritkább még olyan esetekben is, amikor az értelmi, nyelvhelyességi szempontból is szükséges lenne. Míg a rag elhagyása általában ösztönösnek érződik, stilisztikai okok néha tudatos formálásra késztetik az írókat. Az elmondottakat szerény statisztikánk is megerősíti. Az összehasonlítás kedvéért nagyjából arányos terjedelmű, de különböző műfajú írásokat vetettem egybe.

A részletben szereplő igenevek száma
személyraggal rag nélkül indokolt lenne
a ragozása

A szerző

Kende Sándor	14	7	1
Örkény István	2	19	3
Veres Péter	2	32	4
Sütő András	13	52	19
Galambos Lajos	12	38	9
Ferge Zsuzsa	—	21	15

A személyragozott főnévi igenév előfordulása az elemzett szövegekben, ha az állítmány:

kell	30
sikerült	10
szabad	1
kár	1
lehet	1

A nyelvhasználat változásának az előbbieken vázolt tendenciái a rendelkezésre álló anyag bővítését követelnék. A kép sokoldalúbb lehetne, de főbb vonásaiban, úgy vélem, nem változna. Abban a sajnálkozásban, amely e rövid gondolatsorokban mindvégig érződik, nem a régihez való ragaszkodás romantikus nosztalgiája rejtőzik, hanem a józan megfontolás. Ha számot vetünk azzal, hogy korunkban a tudás és a gondolkodás egyre árnyaltabbá válik, nem üdvözölhetjük örömmel azokat a törekvéseket, amelyek éppen a magyar nyelv kifejező erejének gazdagságát veszélyeztetik.

BÁCSKAI MIHÁLYNÉ

TALÁLKOZÁSUNK KODÁLY ZOLTÁNNAL

Azon a nyáron a szentesi diákokkal a Mátrát jártuk. Kirándulásunk minden napja újabb és újabb meglepetést hozott. Az alföldi fiúk, lányok boldog örömmel vették birtokukba a legtöbbjük számára ismeretlen hegyvidék szépségeit. Állomásaink: Mátraháza, gyalogtúra a Rákóczi-forráshoz, a Kékes és a Kiskő megmászása, fáradságos gyaloglás után a Jávoros-forrás kristálytisza vizével oltani szomjunkat, gyönyörködni a Kecske-bérc nyújtott panorámában; mindannyiunk számára feledhetetlen élmények voltak.

A tizedik napon Galyatetőre készültünk. A reggeli ébresztő sípnak nem sok szerep jutott, hétkor már mindenki fenn volt, alig várták az autóbusz indulását, mintha csak megéreztek volna, hogy ez a verőfényes nyári nap valamilyen rendkívüli élményt tartogat számunkra.

Mátraháza közelében defektet kaptunk és jó ideig vesztegeltünk. Meg is jegyezte valaki:

— Rosszul kezdődik, reméljük, majd jól végződik a mai nap!

Tíz órakor állt meg buszunk a galyatetői üdülő bejáratánál. Hűvös, tiszta hegyi levegő csapott meg bennünket. Közel ezer méter magasságban árnyékban nyáron sincs meleg, a nap viszont, éppen a levegő tisztasága miatt, szinte akadálytalanul sugározhat. Sokkal égetőbben süt, jobban barnít, mint az Alföldön.

A terméskőből épült impozáns üdülő megtekintése után harsány rivalgással indult el a diáksereg felfedező útjára. A kirándulás fénypontja, a szabad program, ahogyan az már lenni szokott, megosztotta a társaságot. Voltak, akik a játszóteret szállták meg, mások gyönyörű parkban való barangolást, fényképezést választották. Az egyik sétáló csoport egyszerűen csak felfigyelt egy idősebb párra. A szálegyenes férfi kis fehér szakállával, hosszú „művészhajával” (ami akkoriban még ritkaságszámba ment), hatalmas homlokával ismerősnek tűnt.

— Nagyon hasonlít Kodály Zoltánra! — állapították meg.

— A lehető legjobban, mert maga Kodály Zoltán — kiáltotta valaki.

A hír hamar szétfutott, és kissé félénken, de izgalommal eredt most már mindenki a sétáló pár nyomába. Kodály mosolyogva nézte a köréje seregülő izgatott társaságot. Végre a legbátrabb fiú megtörte a csendet:

— A bácsi nem Kodály Zoltán?

Bartók Béla barátja, hazánk nagy zeneköltője mintha már várta volna a kérdést, tréfásan válaszolt:

— Nem, csak nagyon hasonlítok hozzá.

De ekkor közvetlen közlőrl látva már felismerték a nagy művészt, és elértették tréfás válaszát is, mellyel a modern zeneművészet világhírű mestere egy csapásra feloldotta a feszültséget, és a szokatlan találkozástól kezdetben megszeppent és tanácstalan fiatalok most már minden elfogódottság nélkül, de természetesen nagy tisztelettel válaszoltak Kodály Zoltán kedvesen érdeklődő kérdéseire.

— Honnan jöttetek?

— Szentesről! — hangzott kórusban a felelet.

— Szóval a szőke Tisza partjáról. És tetszik-e nektek errefelé?

Az újra kórusban harsogó lelkes igenlés hallatára Kodály nevetve fogta be a fülét, jelezve, hogy halkabb válasszal is beéri.

Az értelmesebbeknek hamarosan eszükbe jutott, hogy a váratlan alkalmat ki lehetne használni autogram kérésére.

— Szívesen adok, de csak annak, aki jól tud szolmizálni, és elénekli azt, amit leírok!

A sebtiben papírra vetett hangjegyeket Balázs Árpai, aki határainkon túl is ismert jónevű zeneszerző lett, könnyedén elénekelt, és példáját többen is követték.

Kodály Zoltán, aki mint zenepedagógus is úttörő jelentőségű munkásságot fejtett ki, következetes maradt. Csak annak adott autogramot, aki kiálta a próbát. A boldog tulajdonosok ma is féltve őrzik a nagy művész által dedikált kis kottadarabokat.

— Jó pihenést! — búcsúzott végül Kodály, és folytatta sétáját.

— Köszönjük szépen! — harsogták csillogó szemmel.

Ebben a pillanatban érkeztem a helyszínre. Alig tudtam kihámozni az egymás szavába vágó gyerekek elbeszéléséből a történeteket.

— Le is fényképeztétek? — kérdeztem.

— Eszünkbe sem jutott — sajnálkozott Kulcsár Tamás, akinek ott lógott nyakában a fényképezőgép.

A másik fényképész, Szentesy Erzsi aggódalmaskodott:

— Vajon egyáltalán megengedné? Az ilyen nagy emberek nem szeretik, ha fényképezőgépet sütögetnek rájuk.

— Márpedig Kodály Zoltán fényképe nélkül haza nem megyünk! — jelentettem ki. — És ezt tekintsétek táborvezetői parancsnak. Odahaza Szentesen el sem fogják hinni a nagy találkozást, ha nem lesz róla megdönthetetlen bizonyítékunk.

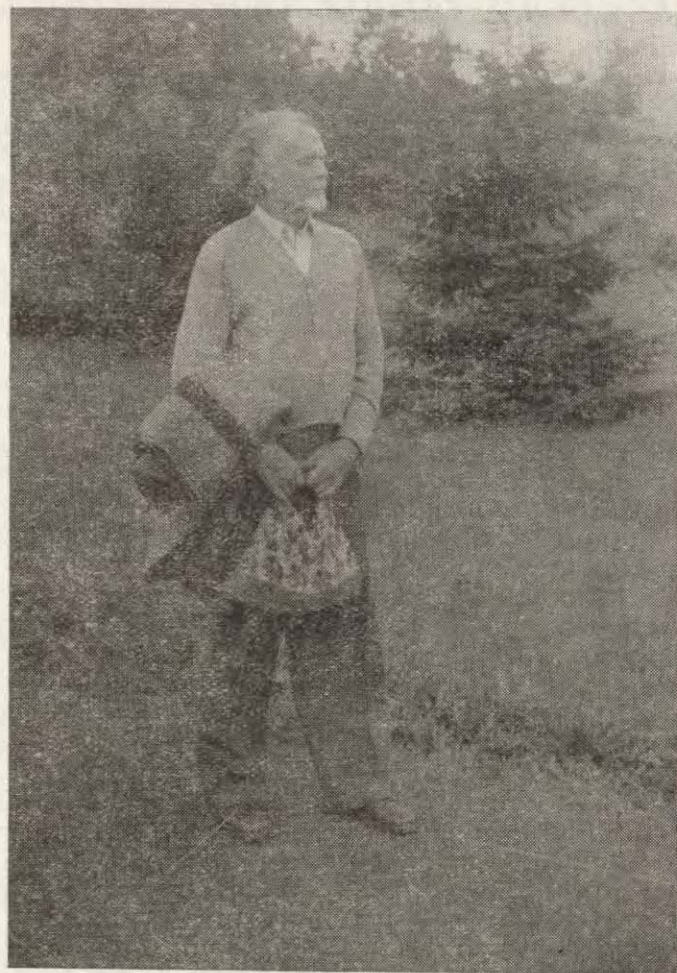
Bár diákjaimat tréfásan biztattam a nagy élményt megörökítő fotózásra, jómagam is elhatároztam, hogy kihasználom a nem mindennapi alkalmat, és engedélyt kérek a mestertől, hogy lefényképezhessem. Hamar megtaláltam az idős házaspárt. Egy padon ültek, beszélgettek. Miközben „tábori fényképezeink” nem merték rászanni magukat a legális fényképezésre, hanem kalandos módon, hasoncsúszva közelítették meg a padot, és egy közeli bokor mögül kattintgatták gépeiket, én sem mentem egyenesen hozzájuk, hanem egy közeli padra telepedtem le. Diákjaim szorongása énrám is átragadt. Habozásom nem tarthatott azonban soká, mert Kodály és felesége hamarosan felállt, és továbbbátálva egyenesen felém tartott. Nagy elhatározással elébük léptem végre, és üdvözöltem őket. A

formális bemutatkozás után Kodály nagy figyelemmel érdeklődött Szentes zenei élete iránt. Örömmel hallgatta, hogy az ifjúság ének- és zenei nevelése a szentesi zeneiskolában jó kezekben van, de őszintén sajnálkozott azon, hogy a szentesi középiskolák egyike sem rendelkezik olyan állandó énekkarral, mely az országos kóruséletbe is belefolyik.

Búcsúzóul mégis megkockáztattam:

— Megengedi professzor úr, hogy a szentesi iskolánk részére egy fényképet készítek Önről?

— Csak ha nem fog fájni! — kaptam meg a tréfás beleegyezést.

Az akkor készült képet utólag volt szíves dedikálni a nem sokkal később elhunyt művész, és a megnagyított felvételt azóta is kegyelettel őrizzük a gimnáziumban, úgy is, mint a szentesi diákok Kodály-relikviáját.

DR. BAKÓ KÁROLY

SZENTES A MAGYAR SZÉPIRODALOMBAN

Szentes Jókai Mór tollán lépett be a magyar szépirodalomba. Első regényének, a Hétköznapiaknak második fejezete a következő mondattal kezdődik: „Sz. városában éppen a falu közepén egymás mellett két avult ház van.” Ehhez a mondathoz egy lapalji jegyzet csatlakozik: „Ennek a jó városnak az a szép tulajdonsága van, hogy a két széle mezőváros, a közepe falu.” Tudjuk, hogy Szentes sajátosságaként sokszor emlegették, hogy városmagja a Kurca partján, a város szélén van. (Melyik lehetett a város másik városias széle, arra nem tudok felelni.)

De bizonyítható-e, hogy Jókai a regény írása idején ismerte Szenteset? Jókai első regényének élményanyagát, amelyből a vadromantikus történet reális hátterét megalkotta, kecskeméti jogászkodása alatt szerezte. Ez alatt az idő alatt talán többször is járt Szentesen. Ezt saját szavai bizonyítják. 1875-ben a Szentesi Lap feljegyezte, hogy Jókai Mór, aki ekkor a Szabadelvű Párt jelöltjeként lépett fel Szentesen, a tiszteletére rendezett díszvacsorán felemlegette, hogy kecskeméti diákkorában bálozott Szentesen. Zsigmond Ferenc „Jókai” c. művében szó szerint idézi Jókai ezzel kapcsolatos visszaemlékezését: „Télviharban, hófúvatban elszáncáztam pajtásaimmal Szentesre, a kaszinóbálba, s a reggelig tartó csárdás után megint vissza Kecskemétre, hogy leckét ne mulasszunk. Meg sem látszott rajtunk a korhelykedés.”

Minthogy a Hétköznapiak K. városa vitathatatlanul Kecskemét, nincs okunk, fel nem tételezni, hogy Sz. „faluvárosa” (szintén Jókai szava a regény egy másik fejezetében) Szentes volt, bár részletesebb leírást nem kapunk róla.

Jókai programbeszédében azt is elmondta, hogy 48-ban az alföldi toborzó körút alkalmával is járt Szentesen, de mivel ezzel kapcsolatban Kossuth nevét nem említette, kihívta maga ellen a függetlenségi párti Szentesi Lap megrovását. A szentesi városi levéltár anyaga tanúsítja, hogy Jókai az ellenzéki Simonyi Ernővel szemben 509—524 szavazati arányban megbukott. „Dehát kormánypárti volt Mór bácsi — írja Komáromi János 1926-ban egy Szentesről szóló riportjában —, meg kellett buknia.” (T. i. Szentes 1870-től negyven éven át mindig ellenzéki képviselőt választott.)

Kárász Józsefnek a „Csongrád megyei hírlapok és folyóiratok bibliográfiája” című műve 58 olyan sajtóterméket tart nyilván, mely Szentesen 1871—1970 között megjelent. Ezek közt volt néhány tiszavirág életű

szépirodalmi jellegű lap is, de a napilapok is közöltek novellákat, folytatásos regényeket, verseket. Azonban a valamennyire jelentősebb szentesi származású írók hamar elkerültek Szentesről, és nem is foglalkoztak kimondottan szentesi témákkal. Kiemelem azonban a sorból korabeli jelentőségénél fogva Farkas Antalt, a szocialista költőt, aki 1875-ben, épp Jókai válaszláti vereségének évében született Szentesen. Középiskolai tanulmányait még Szentesen kezdte, de már nem itt fejezte be. Mint író Mezőtúron kezdte, majd makói, szegedi lapoknál dolgozott, mielőtt 1905-ben Budapesten a Népszava munkatársa lett. Novelláiban, regényeiben szentesi színeket is felfedezhetünk. „Szilaj Péterék” című regényének színhelye Mocsárhát, melyről a Somogyi-könyvtár kiadványa (Farkas Antal: Ünnepek készül. Válogatott művek 1975.) a következőket mondja: „Mocsárhát nemcsak egy kis városka, amelynek határáról, utcáiról bármely magyarországi mezővárosra — Szentesre, a cserebökényi határra is — ráismerhetünk, hanem egy kissé maga az ország.” A Farkas Antal műveiben szereplő egyes nevek — Füstí Molnár, Sarki Molnár — talán szintén szentesi eredetűek.

A következőkben tárgyalt íróinkat rokoni, baráti kapcsolatok fűzték Szenteshez. Juhász Gyulát rokoni, Móriczot, Németh Lászlót baráti szálak hozták Szentesre.

Juhász Gyulának a nagynénje, édesanyjának a testvére volt Szentesen férjénél. Innen ír 1904. augusztusának közepéről Kosztolányi Dezsőnek: „Már jó ideje Szentesen vagyok... nyíló rózsák, virító szőlők, sutogó nyárfák társaságában. Életem legszebb, sőt talán boldog napjai közé számítom ezeket...”

Két biztos adatunk van arról, hogy mint író Szentesen felolvasást tartott 1925-ben és 1926-ban. 1926. március 31-én a Szentesi Hírlapban jelent meg „Szentes táján” című költeménye. Ilyen című vers Juhász Gyula „Összes versei”-ben (Szépirodalmi Kiadó 1966.) ugyan nincs, de bizonyos, hogy az ott közölt „A szentesi határban” című költemény amannak végleges változata.

Az azonban, hogy Szentes végre a maga valóságában, sajátos problémáival jelent meg a magyar irodalomban, századunk két nagy regényírójának köszönhető: Móricz Zsigmondnak és Németh Lászlónak. Mindkét író baráti szálak fűzték Szenteshez.

Még nincs különlegesen szentesi jellege annak az öt novellának a „Magyarok” című kötetben, melynek témáit Böszörményi Jenőtől, szentesi református paptól kapta Móricz saját bevallása szerint, de ez a barátság hozta Móriczot ismételt Szentesre.

Ezt a kapcsolatot egyáltalán nem zavarhatta meg a Csongrád vármegye közgyűlésének 1931-ben hozott, Móriczot megbélyegző határozata, sőt ellenkezőleg.

Móricz a Nyugat 1931. márciusi számában azt írta a csehszlovákiai magyar fiatalokról, hogy látóköriük sokkal szélesebb, mint az ellenforradalmi Magyarország fiataloságáé. A jobboldali sajtó emiatt hazafiatsággal vádolta Móriczot, majd Zemplén vármegye határozatban bélye-

gezte meg Móriczot hazafiatságáért, és a többi vármegyét csatlakozásra szólította fel.

Nagy Péter „Móricz Zsigmond” című monográfiájában azt írja Csongrád vármegye szintén elítélő határozatáról: „Csongrád vármegyében a törvényhatósági tagok közül az író alig, a perbe fogott cikket pedig senki sem ismeri.”

Nagy Péter nyilván nem ismerte annak a közgyűlésnek a jegyzőkönyvét.

Többen köztük, elsősorban éppen Szentes képviselői foglaltak Móricz mellett állást. Ilyen kijelentések hangzottak el: „Az igazi magyar értékeket meg kell becsülni, és örömmel venni tudomásul, ha Móricz társadalmi gátlásokkal és felekezeti pereskedéssel szét nem szaggatott fiataisággal egy olyan új társadalmat akar megépíteni, ahol egyeseknek ne legyen nagyon sok joga, másoknak pedig semmi” (Galicze Antal). — A felszólaló egyenesen azt javasolja, hogy a közgyűlés táviratilag üdvözlje Móriczot.

Böszörményi Jenő pedig Móricz több cikkét ismerteti, s javasolja Zemplén vármegye átiratának a napirendről való levételét. Móricz és Szentes között fenn is maradtak a kapcsolatok, sőt egyre jelentősebbekké váltak. 1935-ben „Rózsa Sándor” című regényéhez gyűjt adatokat Szentesen, s ezzel kapcsolatban tanulmányozza és aknázza ki Kiss Bálintnak, Szentes XIX. század első felében élő református papjának kéziratait. Ekkor járt a Rátkai családnál, akikről 1935 őszén „A kubikos” című riportját írja. Ennek a riportnak vérlázítóan tárgyilagos tükrében jeleníti meg Móricz Szentes város lakossága egyik széles rétegének kimondhatatlan nyomorát, melyről két évvel később Féja Géza adott szociográfiájában (Viharsarok, 1937.) az egész Dél-Magyarországra kiterjedő keretben tudományos leírást.

1935. október 26-án rádióelőadásban beszél Móricz Szentes népéről — szinte csupa felsőfokban:

„Szentes városának tiszta magyar lakossága a magyar faj típusos képLETE. Ami érték a magyar földben s a magyar népben van, az itt mind felismerhető.” „Seholsem láttam a magyart ily megfontoltnak és nyugodt lelki életűnek. Mintha egy fokkal civilizáltabb lenne.” „A kubikusok is olyanok, mintha valamennyien mérnökök lennének.”

Végül „Rózsa Sándor” című regényében teljes képet ad a reformkor Szentesének problémáiról, de úgy, hogy ebben a képben tükröződik mind az akkori, mind a Móricz korabeli parasztság minden lényeges problémája.

„A bor lelke” című fejezetben szentesi telkes jobbágyok Rózsa Sándornak panaszzák el küzdelmüket a grófokkal az örökváltság ügyében: „Uram, gazduram, egymillióháromszázötvenezerhetvenhét komenciós pengőt köll nekünk kifizetni a három kicsi grófnak.

Rózsa Sándor nevetett.

— Mióta?

— Mán tíz esztendő óta ki köllene fizetni mindönnap. De hogy lehössen fizetni, mikor a grófok elvették húszezör holdat biztosításra.

Tizenhatezröt mög hogy az nekik jár. Elvötték a földet, csak az adósságot nyomták rá a községre.”

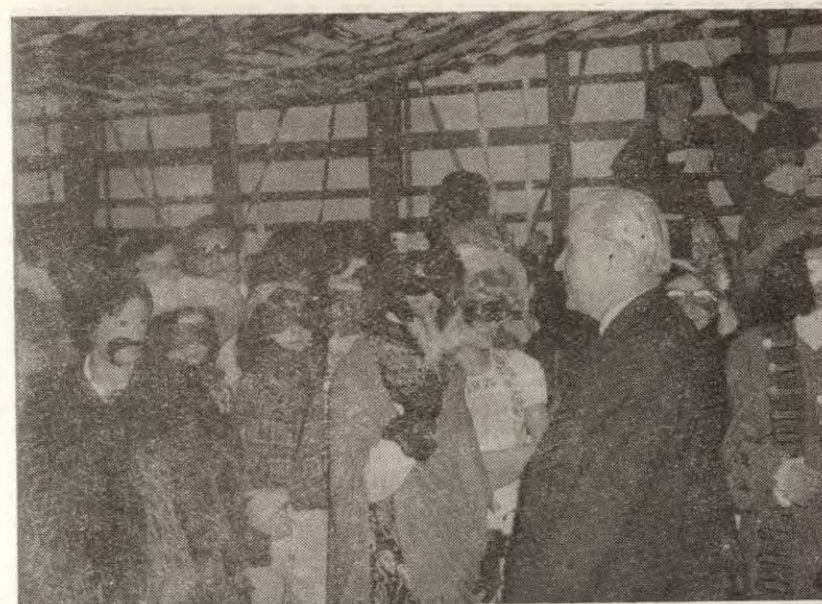
A másik rész a „Boldogság” című fejezetben olvasható. Megtörtént a jobbágyfelszabadítás. Rózsa Sándorhoz most a zsellérek követe jön elpanaszolni azt, hogy a jobbágyfelszabadításon csak a telkes jobbágyok nyertek, a zsellérek semmit: „Hogy szabad lett a testjével. A testje eddig is szabad vót neki. Szabad vót neki eddig is tiszta szívből koplalni... Osztan ezután is így lösz...”

Az 1848-beli zsellérek panaszába Móricz az 1930-as évek nincstelenjeinek minden problémáját beleszötte, illetve megmutatta, hová nyúltak vissza kora problémáinak gyökerei.

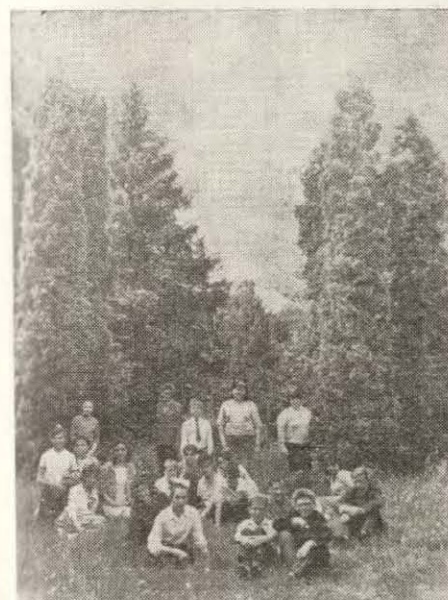
Míg Móricz figyelmét elsősorban a szentesi nép társadalmi problémái ragadták meg, addig Németh László a várost mutatja be, azt a várost, amely Jókai „faluvárosából” a XX. század elejére igazi várossá fejlődött. Az „Égető Eszter” cselekményének fő színtere Csomorkány (Hódmezővásárhely), de a cselekmény egy jelentős szakasza Szegháton játszódik le (Szentes). Az Iskola utca 1. szám alatt áll — ma már némileg átépítve — az a ház, ahová Égető Eszter nyaralni hívja pesti rokonait. A pestieket az állomástól befelé vezető úton egyik meglepetés éri a másik után: „Egy kisebb Csomorkányt vártak, s meg voltak lepve, milyen városias. — Ez másként kong — mondta Amál — mint otthon (t. i. Csomorkányban) a téglá. — A mellékutcában meg aszfalt van — jegyezte meg Eszter. — Őszre már a járdákat is kirakják aszfaltlappal. — S mennyi üzlet! Nem látok egy földszinti lakást. Otthon az egész városban nincs ennyi üzlet. (Meg kell jegyezmem, hogy a pesti rokonok Csomorkányból kerültek Pestre, s így az otthon számukra Csomorkány.) — S ez a sok fa — dicsérte Károly is. — Az egész út végig befásítva. — S virágágyak alattuk. Úgy látszik, az Alföldön is érheti meglepetés az embert. — Nagyon kedves, tiszta kis város — örült Eszter is a tetszésüknek.” Később olvasunk még a Kurca-partról, a ligetről, a kis uszodáról s a keletkezőfélben lévő tiszai strandról is.

Az egykor csak különlegességével ható, ősi településnek így rajzolódik meg a fejlődéstörténete irodalmunkban. Reméljük, akad majd krónikása és festője mai és holnapi történetének, arculatának is.

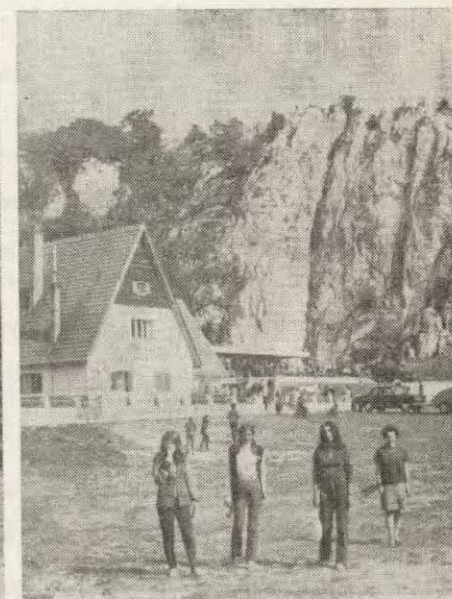
NAGYAJTÓSI ISTVÁN

Farsangi jelmezes bál 1974-ben

A szarvasi Arborétumban

Az aggteleki cseppkőbarlang bejárata

ESTE A TÁBORBAN

Kapuvári Béla

BAKÓ Károly

Lassan, nyugodtan

mp dolce

I. II.

Es-te jár a fák a-latt, har-ma-tos a pá-zsit,
Nyu-go-dal-mas, szép jó-éjt, kedves szü-le-ink-nek,

mp dolce

III.

Es-te jár a fák a-latt, har-ma-tos a pá-zsit,
Nyu-go-dal-mas, szép jó-éjt, kedves szü-le-ink-nek,

Fel-leg-dun-nás é-gi á-gyán még a hold is á-sít.
A-kik annyi sze-re-tet-tel ne-vel-nek fel min-ket.

Fel-leg-dun-nás é-gi á-gyán még a hold is á-sít.
A-kik annyi sze-re-tet-tel ne-vel-nek fel min-ket.

Szunnyad már a kis-ma-dár, cir-pe-lés sem hall-szik,
El-kö-szö-nünk min-den-től a-mi né-künk drá-ga,

pp

Lám, az es-ti tá-bor-tűz is las-sacs-kán el-al-szik.
S visz-sza-int a fák, a bok-rok, haj-la-do-zó á-ga.

Lám, az es-ti tá-bor-tűz is las-sacs-kán el-al-szik.
S visz-sza-int a fák, a bok-rok, haj-la-do-zó á-ga.

TETTREHÍVÓ

Kisfaludy Sándor

BALÁZS Árpád

Energico (♩ = 88)

I. *mf* Jót, szé - pet és ne-mest a-kar - ni nem ke - vés; De *f*

II. *f mp e molto cresc.* Jó nem ke - vés; De *f*

III. *mf* Jót, szé - pet és ne-mest a-kar - ni nem ke - vés; De *f*

ten - ni kell azt, hogy e - lég le - gyen. Ves - sük, ba - rá - tim, *sub. mp*

ten - ni kell azt, hogy e - lég le - gyen. Ba - rá - tim, *mp*

ten - ni kell azt, hogy e - lég le - gyen. Vesd, ó, *sub. mp*

mf ves - sük a jó és i - gaz haza - fi - ság - nak magva - it, mert *mp dolce espr.*

vesd és hintsd a magva - it, mert *mp dolce espr.*

vesd és hintsd a magva - it, mert *mp dolce espr.*

poco meno mosso jó egy i - dő, bár meg nem ér - jük is, melyben ve - té - sünk *mf*

jó egy i - dő, bár meg nem ér, mely - ben

jó egy i - dő, bár meg nem ér - jük, mely - ben

szép. *f* Jó egy

mf ve - té - sünk szép. *f* Jó egy

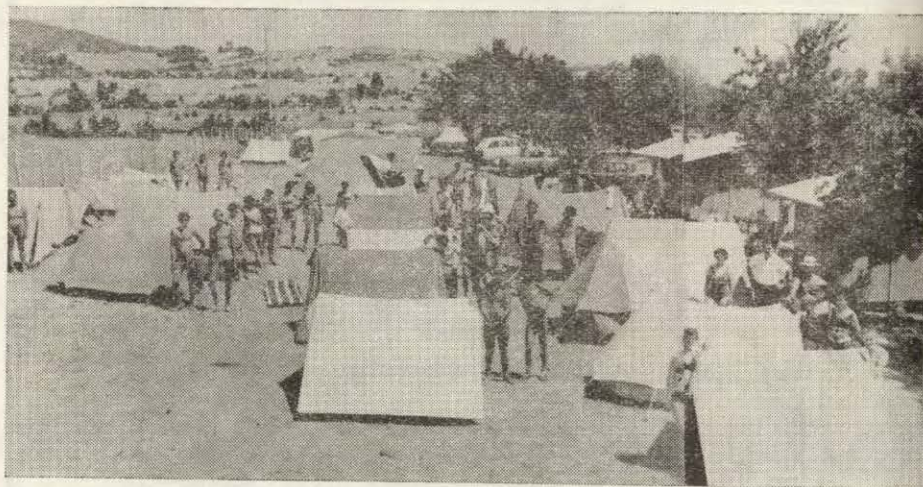
mf ve - té - sünk szép *f molto espr.* gyü - möl - csö - ket te - rem! Jó egy

Slargando i - dő, hol szép gyü - möl - csö - ket te - rem!

i - dő, hol szép gyü - möl - csö - ket te - rem!

i - dő, hol szép gyü - möl - csö - ket te - rem!

Balázs Árpád Erkel- és SZOT-díjas zeneszerző, iskolánk volt diákja, érettségizett 1956-ban. Kórusművét gimnáziumunk mindenkori kamarakórusának ajánlja.

A bolgár tengerparti táborunk

NEMESEK ÉS JOBBÁGYOK.

NEMESEK VAGY JOBBÁGYOK?

— Szentes társadalmának egy érdekes problémája
1836-ban, az örökváltság évében —

Az előadás címe azt a sajátos helyzetet mutatja, amelyben Magyarországon — így természetesen Szentesen is — a nemesség egy része élt: azok a nemesek, akik jobbágytelken gazdálkodtak.

Köztudomású, hogy a nemesség a feudalizmusban kiváltságos osztály volt: születési előjogai birtokképesé és hivatalképesé tették, részt vehetett a megye és az ország irányításában, és adómentességet élvezett.

Szentes a három Károlyi testvér, István, Lajos és György grófok birtoka volt. A városban élő nemesi familiáknak nem volt privilegizált feudális birtoka. Jobbágytelken gazdálkodtak, és termény-, pénz-, valamint munkaszolgáltatással fizettek a grófoknak a jobbágytelkek használatáért.

1936. január 10-én Szentes örökváltsági szerződést kötött földesurával, a Károlyi grófokkal. Eszerint a grófok átadták a városnak

- a törvényhatóságot,
- a belső és külső telkeket,
- az uradalom és a vármegye épületeit,
- mindezek jövedelmeit,
- mindenféle földesúri és királyi haszonvételeket és
- a birtoklással járó kötelességeket.

Mindczekért a városnak fizetnie kell:

- 1 357 072 forint 47 krajcárt ezüstpénzben,
- 1 000 szimpla császári aranyat és
- a katolikus egyháznak a patronálási összeg tőkéként
- 6 630 forintot.

Az említett összeg 25 év jobbágyszolgáltatásainak összesített értéke volt.

Ezzel a szerződéssel Szentes város lakossága megszabadult a feudális függéstől.

A korai örökváltság-szerződéseket a földesurak a megváltakozó községek és mezővárosok nemességével kötötték, lévén, hogy a feudalizmusban a jobbágyoknak nem lehetett szabad földtulajdona. Így volt ez pl. Nagykőrösön és Nyíregyházán is.

Az 1832–36-ig tartó országgyűlésen a liberális nemességnek nem sikerült keresztülvinnie a jobbágyok örökváltságát megengedő törvényjavaslatot. A Károlyiak mégsem a szentesi nemességgel, hanem a város minden lakójával kötötték meg az örökváltság-szerződést. (A szerződés nem is említi külön a nemeseket.) Így az okmány jogilag megtámadható volt; az előző gyakorlat azonban azt mutatta, hogy a hasonló egyezségeket mindig elnyerték a királyi jóváhagyást. A szentesi nemesség azonban, a jognak és az életnek ezt a kettősségét kihasználva, különleges előnyöket akart magának kicsikarni.

Ezt a törekvést egyedül a feudalizmusnak abból az alapvető tulajdonságából lehet magyarázni, hogy a nemesi származás előjogokat biztosított az uralkodó osztály tagjainak. Még a legjobban lecsúszott tagjainak is. És a szentesi nemesség ezeket az előjogokat óhajtotta átmenteni a polgári rend megnyíló korszakába is.

A szentesi nemesség nem foglalt el különös helyet a város társalmában.

Néhány számadat megfelelően illusztrálja helyzetét.

1836-ban, az örökváltság pillanatában volt Szentesen:

- 492 telkesjobbágy-háztartás (nem számítva az öregeket, özvegyeket, tehetetleneket),
- 1 013 házas,
- 941 háztalan zsellércsalád és
- 74 nemesi háztartás.

A nemesség tehát az egész lakosságnak mintegy 3⁰/₀-a volt.

A város határában volt

- 554 4/3 jobbágytelek (1 telek 34 hold szántó és 22 hold legelő)
- ebből 515 3/3 jobbágyi,
- 39 1/3 nemesi használatban.

Tehát a szántóföldek 13 ⁰/₀-át művelték nemesek. Egy telkes jobbágyra átlagosan 1 telek jutott, egy nemesre pedig csak 1/2 telek.

A legmódosabb jobbágyok (a Lakos család, Jurenák József, Werner Mihály, Kristó Nagy János stb.) vagyona messze felülmúlta a gazdagabb nemesekét. (Pl. Jurenák Mihálynak 2 5/8 telke — tehát 89 hold szántója és 58 hold legelője — 60 szarvasmarhája, 24 lova, 320 juha és teméntenlen pénze volt.) A 74 nemesi háztartás mintegy tucatnyi familiát jelentett. A családfők közt volt 10 Borsos Szabó, 8 Dobosy (ez a család volt a legtekintélyesebb, közülük került ki a helyi nemesség hadnagya), 8 Sarkadi Nagy és 8 Mikecz a ma is élő ismertebb nevű familiákból. A 74 családfő közül 20 teljesen írástudatlan volt: még a nevét sem tudta leírni. A városi tanács jobbágyszármazású tagjai közt csak egy analfabéta akadt. A városi nemesség természetesen csak néhány ügyben tartozott a tanács joghatósága alá.

Összegezve tehát megállapíthatjuk, hogy a szentesi nemesség nem volt a város elitje. 1832-ig semmi nyoma annak, hogy a helybeli nemesség bármiben is különleges helyet szeretett volna találni magának a város közösségében. Ekkor azonban két aprócska esemény jelzi öntudatra ébredését.

A tanácsulési jegyzőkönyv tanúsága szerint Gulyás Mészáros Andrást a kisbíró forspontra (katonaszállításra) rendelte, mire ő öltre ment a kisbíróval, és szóval is sértegette. Ezért a tanács lecsukatta, és 12 pálcaütésre ítélte. Gulyás nemesi mivoltára hivatkozva tiltakozott az ítélet, különösen a pálcázás ellen. Megjelent a főszolgabíró is, oltalmába vette, s büntetését az áristomban üléssel kitöltöttnek minősítette. Ugyanebben az évben „... panaszba tétetik, hogy a Nádló Rétet az álló tilalom ellenére ... kivált a Nemesek szélére vágják és hordják...”

Ezekből az esetekből azonban nem nőtt ki szervezett fellépés.

A szentesi nemesség együttes, szervezett fellépésére az adott lehetőséget, hogy 1835 decemberében — hosszas tanácskozások és sokszoros levélváltások után — végre megindultak az örökváltsági szerződést előkészítő tárgyalások. 1835. december 11–12-én a Károlyi-birtokok derekegyházi központjában tanácskozó uradalmi tisztek javasolták a grófoknak, hogy egyezzenek meg Szentessel: a nemesség által az egész községgel. Ezt az egyezkedési módot a tárgyalások megindulásakor azonnal elvetették, de a szentesi nemesség ebből merített erőt, és kovácsolt érvet követeléseibe.

Az elvi kérdés az volt, hogy vajon mennyire járult hozzá a nemesség az örökváltsági szerződés megkötésének sikeréhez. Álláspontjuk szerint a „... kiváltság eszközzésére a községnek morális erőt csak a nemesség adhatott.” A városi tanács azonban a szerződés szövegére támaszkodva — amelyben valóban szó sem esik a nemességről — elutasította ezt az érvelést: „A kiváltsági szerződéshez ... mint köz egyezésből eredetthez minden egyes Nemes embernek csak annyi jussa van, mint akár melly más bele egyezettnek.”

Minthogy ez vitathatatlanul következett a váltságsszerződés szövegéből, az elvek helyett a gyakorlati kérdések váltak fontosabbakká. Az igazán életbe vágó problémát a szabaddá váló város belső osztályviszonyainak átrendeződése jelentette. A grófokkal való szakítás felszámolta az alapvető feudális osztályviszonyokat: Szentés jobbágysai és nemesi szabad parasztpolgárokká váltak. Az átalakulásban legjobban érdekelt telkes gazdák — származásukra való tekintet nélkül — arra törekedtek, hogy a város életében biztosítsák gazdasági és politikai hatalmukat. Megteremtették hát a telkes gazdák — nemesek és nem nemesek — osztályszövetségét, hogy kizsákmányolhassák és alávéssék a lakosság mintegy 4/5-ét kitevő zsellérséget. A rövidesen életbe lépett és 1848-ig érvényben volt közigazgatási szervezeti szabályzat mindezt valóban biztosította is.

A nemesség és a jobbágyalakosság képviselőinek alkudozásában a szívélyes hang ennek a felismerésnek a jele. Az élesebben, keményebben megfogalmazott mondatok pedig a hatalom birtoklásának minél kedvezőbb arányáért folyó küzdelem kardvágásai. A harc már a városi ural-

kodó osztályon belül folytatódott, s így szükségképpen kompromisszummal végződött. A városi tanács két kérdést intézett 1835 decemberében a nemesekhez:

1. Hogyan és milyen mértékben hajlandók a nemesek részt venni a város vagyonának fenntartását illető költségekben és terhekben?
2. Mennyiben és mi módon fogadják el a bíró és a tanács igazságszolgáltatási és közigazgatási határozatait?

Az örökváltsági szerződés megkötéséig (1836. január 10-ig) a nemesek válaszai inkább elutasítást tartalmaztak. A tanács a belső béke érdekében türelmesen, de határozottan válaszolt a levelekre. Elismerte a nemesi adómentességet általában, de a konkrét helyi esetben követelte, hogy a nemesség szükség esetén vegye ki részét a közköltségekből, fizesse arányosan a házilót, járuljon hozzá — legalább pénzbeli megváltással — a katonatartás és -szállítás, valamint a közgátak építésének költségeihez. Elfogadta azt a nemesi indítványt, hogy a választandó városi tanács tagjainak harmadrésze nemes legyen — bár ez nem felelt meg a valóságos erőviszonyoknak. Végül kijelentette, hogy a városi bíróság hatáskörének minden lakosra ki kell terjednie.

Az alkudozások hangnemére jellemző a nemesek 1836. február 7-én kelt ultimátumából néhány mondat:

„*Érdemes Tanács, Betsületes Község!*

A Városnak minden rendű lakosságait egyaránt érdeklő kiváltsági Szerződés munkába vételét szükségképpen megelőzni kellett volna az ezen kiváltság egyedül való eszközével, a Nemes Rendel való össze egyezésnek. ... midőn a Városi Tanács és Község felszólításunkra az Egyezés tárgyában időhatározás nélkül csak biztat. ... mi a szép szó alatt mérget s a halasztgatásban nem egyenes nyíltszívűséget gyanítunk.

... hogyha az Érdemes Tanács és Betsületes Község ez úttal is újjított szíves kérésünkre nyugtató választ e máj napon nem adand, az örökös szerződés ellen holnap a Tettes Ns Vgye Gyűlésére Ellentmondásunkat bé adni kénytelenítettünk.

Mitöbbyire való rokony érzéssel maradunk az Érdemes Elöljáróságnak és Betsületes Községnek Szentesen febr. 7-kén 836 szíves készséggel való lakostársai

A Szentesi Nemesség Közönsége.”

Erre a levélre válaszolva a tanács kijelentette, hogy ragaszkodik álláspontjához, s „... a naponként arany és ezüsthöz drágábbá lett idő megkímélése tekintetéből ... ebből ... egy hajszálnyira is el nem áll.”

1836. február 21-én kötötte meg a szentesi nemesség és a városi tanács az Előleges Egyességet, amely tisztázta és ideiglenesen megoldotta a legfontosabb vitás kérdéseket.

Az Előleges Egyesség 1. pontja szerint a nemes városi adót csak akkor fizet, s a közköltségekhez csak akkor járul hozzá, ha ezt valami rendkívüli esemény szükségessé teszi. A katonatartást és -fuvarozást, valamint a védőgátak építését vállalják, de pénzért meg is válthatják.

A 2. pont a megválasztandó városi tanács összetételét szabályozza. Eszerint a 60 tagú külső tanács és a 12 tagú belső tanács egyharmada nemes, kétharmada pedig nem nemes lakosokból fog állani; a tanácstagokat négy nemes és négy nem nemes jelöli a bíró elnöklete alatt;

a tanácstagokat az egész község választja;

a tanácskozásokon csak a tanácsbelieknek lesz szavazati joga.

A 3. pontban a nemesség elfogadja a tanács bíraskodását, és kötelezi magát a tanácsi határozatok végrehajtására.

A 4. pontban a nemesek elismerik a városi bíróság illetékességét a váltsági összeg kirovásában is. A királyi haszonvételek körüli visszaélések és a közjót védő rendszabályok megsértése esetén nem fellebbeznek, és nem emelnek óvást a városi bíróság ítélete ellen.

Ez az egyezés 1848-ig, az ország jobbágyfelszabadításáig csillapította a nemes nem nemes ellentéteket; 1848-ban értelmét és érvényét veszítette. Mindenesetre 1836-ban, a szabadabb élet kezdetén biztosította a város vagyonosabb rétegeinek az egységét, megkönnyítette az új közigazgatás megszervezését, s ezért ilyen szempontból hasznos volt. Más oldalról megvilágítva azonban feltűnőek visszahúzó elemei is. A nemes és nem nemes birtokos réteg kompromisszuma — az osztályuralom megszervezése érdekében — a nemesi kiváltságok elismerésével a feudalizmus egyik alapcímét, a születési előjogot megtartotta a polgárosodás útjára induló Szentesen.

DR. BARTA LÁSZLÓ

**A HORVÁTH MIHÁLY GIMNÁZIUM FELVÉTELI
VIZSGAEREDMÉNYEINEK ÖSSZESÍTÉSE
A FELSŐOKTATÁSI INTÉZMÉNYEKBEN.**

Az Egyetemi Számítóközpont összeállítása.
(A tantárgyak sorrendje az eredmények alapján.)

1970

Tantárgy:	A vizsgázottak száma:	Átlageredmény:
Magyar	24	3,05
Biológia	12	2,83
Matematika	15	2,81
Fizika	20	2,52
Kémia	8	2,50
Orosz	1	2,50
Történelem	19	2,37

1971

Orosz	3	4,41
Történelem	18	3,35
Magyar	16	3,21
Matematika	23	2,52
Kémia	13	2,48
Biológia	15	2,46
Fizika	20	2,35

1972

Orosz	6	3,50
Magyar	24	3,36
Kémia	22	3,12
Biológia	24	2,85
Történelem	24	2,16
Fizika	23	1,87
Matematika	31	1,65

Tantárgy: A vizsgázottak száma: Átlageredmény:

1973

Kémia	16	3,68
Biológia	22	3,38
Magyar	16	3,05
Fizika	15	2,74
Történelem	17	2,40
Matematika	21	2,28
Orosz	6	1,50

1974

Biológia	15	3,76
Matematika	18	3,56
Orosz	7	3,43
Kémia	11	3,30
Fizika	10	3,20
Magyar	26	2,80
Történelem	27	2,18

Az öt év (1970—74) felvételi eredményeinek összesítése

Magyar	106	3,09
Biológia	88	3,06
Orosz	23	3,06
Kémia	70	3,01
Matematika	88	2,56
Fizika	88	2,53
Történelem	95	2,49

AZ OKTATÓGÉP FELHASZNÁLÁSÁVAL FOLYÓ PROGRAMOZOTT TANÍTÁS NÉHÁNY TAPASZTALATA

„A pedagógia még nem hajtotta végre a maga forradalmát!”
(Renée Maheu, az UNESCO főigazgatója).

Iskolánk 1972-ben — Csongrád Megye Tanácsa Művelődési Osztályának komoly anyagi támogatásával — oktatógépet vásárolt. Azóta berendeztük az anyanyelvi termet, amelyben az oktatógépet is elhelyeztük, s elkezdtük azokat a kísérleteket, amelyek — hitünk szerint — segítik a jövő iskolájának megteremtését.

Izgalmasan szép korunknak, a tudományos-technikai forradalom korának érdekes ellentmondása: gyorsabban fejlődik a technika, mint a kísérleteken alapuló pedagógiai elmélet. Nekünk is a meglévő technikai eszközrendszerhez kell megkeresnünk az oktatás formáját, vagyis oktatógépünk részére szeretnénk kidolgozni a tanítás megfelelő módszereit. Valójában a fordított út lenne az idealisabb: a didaktikának, a pedagógia tudományának kellene meghatározni, hogy milyen gépi, technikai berendezéseket gyártson az ipar az oktatás segítésére. Jelenlegi körülményeink, maga a pedagógia tudománya, de az iskolai gyakorlat sem olyan, hogy a technikai eszközök fejlődése előtt járó követelményeket megfogalmazhassuk. Bár az is nyilvánvaló, hogy egy-egy gépi berendezés, audiovizuális eszköz serkentő hatással van módszertanunk fejlődésére: az „okos” gépektől sokat tanulhat az ember.

Oktatógépünket a Budapesti Elektroakusztikai Gyar készítette. A kollektív tanítógépek családjába tartozik: DCO—02 MAGNOCORR az elnevezése. Ez a típus világszínvonalon áll: a gyárnak Kanadától Vietnámig terjedő jelentős exportját ez magyarázza. Mindent tud, amire megtanítjuk. Nagyon gyors a felfogása: egyszer kell csak elmondani számára a tananyagot, s azt — ez az okos gép — számtalanszor reprodukálhatja. Több részből áll. Két képernyője van, a hagyományos fekete táblát pótolja, de nem kell kréta hozzá: színes diafilmek segítik a magyarázatot, sőt mozgófilmet is kapcsolhatunk hozzá. Van egy visszacsatoló berendezése, amely digitális számológépet működtet. Az a rendeltetése, hogy összegyűjtse a tanulók helyes válaszait, osztályozza a teljesítményeket. Ehhez kapcsolódik egy elektromos írógép, amely rögzíti minden

A FELSŐOKTATÁSI INTÉZMÉNYEKBE FELVETT TANULÓK SZÁMA

Tudomány-	Orvos- Műszaki Agrár-			Tanár- képző főiskola	Tanító-, óvónő- képző	Ipari, mezőgazd. felsőfokú techn.	Felső- fokú szakisk.	A fel- vetek %-ban	
	egyetemek								
1970.	6	2	3	1	5	8	0	1	50,94
1971.	6	1	4	2	4	6	1	3	50,00
1972.	4	1	2	4	2	9	2	4	39,74
1973.	3	3	0	1	4	7	6	1	41,67
1974.	7	1	1	2	6	3	2	3	36,22
Összesen: 25	8	10	10	21	33	11	12	6	

Összeállította: DR. BAKÓ KÁROLY

egyes tanuló teljesítményét, s automatikusan felírja az osztályzatokat is. A gép irányítóközpontja az a többsávú magnetofon, amely a tananyagot, a feladatokat, a tanári utasításokat, vagyis a tanítás programját tartalmazza, valamint azokat az elektromos kódjeleket, amelyek az egész berendezést automatikusan vezérlik.

Eddigi próbálkozásaink, kísérleteink azt mutatják, hogy ez a gépi berendezés igen alkalmas az oktatás, a tanulás folyamatának megjavítására, mert a programozott oktatás eredményeinek felhasználásával jobban irányíthatjuk és állandóan ellenőrizhetjük a tanulók munkáját.

A programozott oktatás előfeltétele: hogyan sikerül a tantárgy logikai struktúráját megtalálnunk. Fel kell tárnunk ugyanis a tantárgy vagy anyagrész fogalmi rendszerét, ezeket a fogalmakat szigorúan meghatározott logikai sorrendben kell elhelyezni, csoportosítani, hogy létrejöhesse a tananyag programozható témái. A témákat feladatokra bontjuk, arra ügyelünk, hogy ezek a feladatok (anyagegységek, algoritmusok) fokozatosan nehezedjenek.

Az elemekre, lépésekre bontás az egyes anyagegységek, feladatok közötti összefüggések feltárása még nem javítja meg az oktatást. Még az sem, hogy az így elkészülő programot az oktatógépbe tápláljuk, mert a gép önmagában nem tanít. Azt azonban valamennyien tanúsíthatjuk, akik próbálkozunk az oktatógép felhasználásával, hogy a gépi programozású tanítás jelentősen javítja az oktatás folyamatát.

Ez rögtön a programelőkészítő szakaszban kezdődik. A szaktanár alaposabban tanulmányozza a tantervet, mert el kell döntenie, hogy a tananyag melyik része alkalmas programozásra. Ezt az anyagrészt logikailag, pszichológiailag nagyon gondosan kell elemezni, amire a hagyományos óra előtti felkészülésben nem szoktunk sort keríteni. Az oktatási folyamat megjavításának alapja tehát a sokkal alaposabb tanári felkészülés. A programelőkészítő szakaszban állandóan mérlegelnünk kell, hogy az egyes lépésekben mi az, amit már tudnak a tanítványaink, mi az, amit fel kell frissítenünk, mi az az ismeret vagy fogalom, amellyel először találkozunk. Ebben a szakaszban sok időt kell eltölteni alkotó töprengéssel: vajon lineáris vagy clágazásos programot szerkesszünk-e? A tervezés, a célok és a részcélok meghatározása, a javítás és a kiegészítés után foghatunk hozzá a program leírásához.

Ezután a felvétel következik, majd a program kódolása. Nagy izgalmal mutatjuk be egymásnak, majd a kipróbálás szakaszában tanítványainknak.

Az oktatási folyamat hatékonysága a gyerekek aktivitásától függ. Az állandó feladatmegoldás, a megerősítéses dicséret, az elmarasztaló korholás, annak a tudata, hogy állandóan válaszolni kell a kérdésekre, a sok-sok sikerélmény s a motiváció, hogy ez az óra nem olyan, mint a többi: mind-mind azt eredményezi, hogy a tanulók jobban figyelnek, munkával, nagy ügybuzgalommal, aktivitással vesznek részt a foglalkozáson. A szaktanár pedig látja minden egyes tanuló teljesítményét, osztálya munkáját, s rögtön tudja, hol van szükség mélyebb magyarázatra, milyen anyagrész szorul gyakorlásra, melyik téma az, amit felesleges újra meg-

tanítani, mert azt már tudják a tanulók. A szaktanár változtathat is a vezérlésen, módosíthatja a programot, sőt az automatikus vezérlésről kézi irányításra térhet rá, ha így tartja célravezetőnek. Ez is bizonyítja, hogy a hagyományos tanítás csak a lehetőségét teremti meg annak, hogy a gyerekek tanuljanak, a gépi programozású oktatás pedig valóban tanítja is a tanulót. Azzal, ha az osztály valamelyik kérdésre nem adja meg a kellő számú választ, a gép megakadályozza a továbbhaladást, és automatikusan a kiegészítő programra kapcsol, amely részletesebb magyarázatot ad, s csak akkor halad tovább, ha a tanulóktól megkapta a megfelelő számú helyes választ, vagyis ha az anyagrészt megtanulták a tanulók. Azt természetesen egyikünk sem állítja, hogy az oktatógép önmagában tanít, valójában a pedagógus marad a tanító, aki a programot elkészítette, s betáplálta a gépbe.

A programozott gépi oktatásnak nagy előnye, hogy a programok teljesítés szerint megismételhetők. Ez a pedagógiai kísérletek miatt fontos, ugyanis a hagyományos oktatásban a pedagógus személyisége döntő mértékben meghatározza az osztály teljesítményét, a gépi oktatásban azonban megteremthető az a „steril” környezet, amelyben a tanulók számára nagyjából azonos pedagógiai szituációt hozhatunk létre. Ez mutatja, hogy tulajdonképpen egyedül a gépi programozású oktatás alkalmas csak pedagógiai kísérletezésre. Az nem szorul bizonyításra, hogy ezekben a kísérletekben nem kerülhető meg az iskola, amelynek pedagógiai műhelyé kell alakulnia a jövő oktatási rendszerének, didaktikájának megteremtése érdekében.

Köztudomású, hogy a tudományos-technikai forradalom korában a szaktudományok, ill. a technika fejlesztése nem képzelhető el alkotó kollektívák létrehozása nélkül. Az ismeretek szakosodnak, egy ember nem képes áttekinteni a tudományág, a termelés egészét. Így van ez a gépi programozott oktatásban is, szükségszerű munkaközösségben dolgozni. Iskolánk munkaközössége nincs egy szaktárgyhoz kötve. A legtöbb program magyar nyelvtanból készült, de a magyartanár sem nélkülözhet a fizikus és a kémikus segítségét, mint ahogy a matematika- és a földrajzszakosnak is szüksége volt módszertani tanácsokra.

A gépi programozás, az oktatógépek használata világviszonylatban is kísérleti stádiumban van. Sok ellentmondó adat látott napvilágot. Egyesek arra esküsznek, hogy a felére csökkenti az oktatás idejét, mások azt mondják, hogy az idő megtakarítás 25%-os. Ha a 16—18 éven át tartó képzési időt csak egy esztendővel csökkenthetnénk, már az is óriási eredmény lenne. Annak ellenére, hogy egy gépi programozott óra előkészítése 50—100 munkaórát vesz igénybe, mégis megéri a ráfordított időt. (Pontosabban megérné, ha legalább néhány tucat középiskolában lenne oktatógép, s a programokat sokszorosíthatnánk.)

Azt is mondják, hogy az oktatógép dehumanizálja az oktatást. Pedig valójában felmenti a pedagógust a rutinmunka egy része, az egyoldalú munkafolyamatok alól. Pl. az egyik programozott óránkon a tanulók 248 feladatot oldottak meg. Ha ezt írásos formában, a hagyományos mó-

don javítaná a szaktanár, legalább 5 munkaórájába kerülne. Ezt a munkát az oktatógép 48 másodperc alatt végezte el.

Ha az oktatógép elterjed, s a pedagógus különböző programok között válogathat, akkor figyelmét alkotó jellegű feladatokra összpontosíthatja. Időt tud felszabadítani alapvető kérdésekre: a tanulók sokoldalú nevelésére.

Az oktatógép nem álom, hanem valóság. Túl vagyunk a háztartás gépesítésén, ez jelentős időt szabadított fel, amit pl. a családi nevelésre fordíthatnak a szülők. Bizunk benne, hogy az oktatás felszerelése technikai eszközökkel a pedagógusok felszabadítását szolgálja, és a gyermekek hasznára válik.

Vállalnunk kell a diófaültető forradalmárok sorsát: még akkor is, ha tudjuk, mi már nem érhetjük meg azt a kort, amikor általánosak lesznek az oktatógépek. De a próbálkozásokkal, a kísérletekkel nem várhatunk, mert ez a mi munkánk. Még akkor sem várhatunk, ha tudjuk, hogy a kiterelvényesedő fa termése az utódokat gazdagítja.

BÁCSKAI MIHÁLY

ISKOLÁNK A KORABELI SAJTÓ TÜKRÉBEN

Az *ORSZÁG-VILÁG* 1885. évi számából:

A szentesi gimnázium. Szentes város a legutóbb tartott közgyűlésén szótöbbséggel kimondta, hogy a négy osztályú polgári iskolával egybekapcsolt hat osztályú gimnáziumot, a polgári iskolai jelleg eltörlésével — hat osztályú gimnáziummá alakítja.

A *SZENTESI LAP*, 1888. szeptember 2-i számából:

Gimnáziumunk ünnepe.

Méltóbb alkalomra még nem rendezett ünnepet Szentes város hatósága, és méltóbb ünnepen nem vett részt Szentes város lakossága, mint amilyen lesz az új gimnázium felavatásának alkalmá és ünnepe. Szándékosan mondtam gimnáziumot és nem gimnáziumi épületet, mert tulajdonkép nemcsak a külső épületet avatjuk föl a holnapi nappal, hanem a belső intézetet is, amely csakis az idéntől fogva, mikor nyilvánossági jogát megnyerte és mikor kiegészített tanárkarával és meggyarapodott taneszközeivel a pompás palotába költözik, sorozható joggal a középiskolai törvénynek minden tekintetben megfelelő gimnáziumok közé.

Szentes városának sok áldozatába és még több küzdelmébe került még ez intézet megalkothatta. De mentől több volt az áldozat, mentől több a küzdelem, nagy alkotására annál büszkébb önértet töltheti el a várost. Büszkeséggel tekinthet rá, nem annyira, mert az anyagi áldozattól nem riad vissza, hanem mert előítéleteken is tudott győzedelmeskedni. Veszedelmes ellensége volt gimnáziumunknak az az előítélet, mellyel — elég bihetetlen — fent a kormánynál találkozott. A közoktatási kormány ugyanis néhány év óta rossz szemmel nézi ez iskolákat. Az országgyűlésen maga a miniszter, a lapokban tanügyi tekintélyek hirdették, hogy a gimnáziumok számát meg kell szorítani, hogy az új gimnázium létrejöttét nem kell elősegíteni, mert ez iskolából kerül ki az országunk legnagyobb veszedelme: a szellemi proletárság.

Szentes városának örök érdeme, hogy mindez akadályokat leküzdött, hogy belátta, hogy amit akár, fent, akár lent talált, az balhít, melytől

szabadulnia kell. Belátta, hogy egy nemzetnek soha nem lehet elég iskolája, hogy egy 30 000 lelket számláló város minék sem érezheti nagyobb híját, mint egy jól szervezett középiskolának, szóval tisztába jött a gimnázium hivatásával. A gimnázium régebben — nálunk a szabadságharcig — majdnem kivétel nélkül felekezeti intézet volt, melyben leginkább csak vallást és latin-nyelvet tanítottak és amely főképp arra törekedett, hogy a felekezet részére buzgó lelkészeket és tanítókat, továbbá jámbor híveket neveljen. Ma a gimnázium más célt tűz ki maga elé: ma az összes tudományok által művelt, az erkölcs által jellemes embert akar a tanulóból nevelni. Ez a fő hivatása és ha ezt tekintetbe vesszük fent is, lent is, akkor elenyészik a gimnázium iránt táplált minden balhít.

Ne szorítsuk meg tehát a gimnáziumok számát azért mert nagyon sok az ügyvéd, orvos, tanár stb., akik egymás szájából kapkodják a kenyeret, vagy egyáltalán állás nélkül lézengenek és így társadalmunk valószínű betegséggé válnak, hanem állítsunk fel — egyéb iskolával együtt — mentől több gimnáziumot, mert Magyarországon, a külföldhöz viszonyítva, kevés az intelligens, a művelt ember. Pedig egy nemzetnek művelt embere éppen úgy nem lehet elég sok, mint gazdag embere.

Ez a kettő azonban együtt jár: a műveltségnek mindig nyomában kél a jólét. Csakhogy mi, mikor a művelt emberről szoltunk, eltértünk a nép felfogásától is, meg a rendes közvéleménytől is. A közvélemény a műveltséget csak az ügyvéd, orvos, pap, tanár, tisztviselő kellékeinek tekintti, a köznép pedig a művelt emberben csak tétlen urat lát. Szerintünk azonban, legyen művelt ember a gazda, a kereskedő, az iparos egyaránt. Tétlen úrnak pedig nincs létjoga a társadalomban.

Szentes városa tehát gazdasági szempontból is hasznos dolgot művelt, mikor a gimnáziumra áldozott. Az iskola ugyanis nagyon hasonlít a pénzintézethez, mindamellelt is, hogy benne nem anyagi, hanem szellemi tőkét gyűjtenek és forgatnak, mert e szellemi tőkét könnyen anyagira lehet váltani és mert az iskola adta műveltség legbiztosabb forrása a jólétnek.

Azonban nem elég, hogy az iskolába fektetett szellemi tőke csupán anvagi kamatokat hozzon. Amint már említettük, a gimnáziumnak kettős a hivatása. Ne csak tudományosan művelt embert neveljen, hanem erkölcsileg jellemest is. De ez a kettő is majdnem elválaszthatatlan egymástól. A művelt ember jobb is, jellemesebb is.

Mert lehetetlen, hogy egy művelt emberben, aki tudja mivel tartozik szülő városának, több kötelesség érzet ne lakozzék, akár hacsak egyszerű polgárnak marad, akár ha polgártársai bizalmából a város vezetésében kell részt vennie. Színtolv lehetetlen, hogy egy művelt ember, akinek meg kellett arról győződnie, hogy mindnyáian társas életre vagyunk utalva, hitebben meg ne felelne társadalmi feladatainak; s végül lehetetlen, hogy egy művelt ember erősebben ne érezze a haza jogait és kötelességeit. Szóval a művelt ember derekabb polgára lehet a városnak, kötelességtudóbb tagja a társadalomnak, buzgóbb és lelkesebb fia a hazának.

Oszoljék tehát gimnáziumunk felől az előítélet fent is, lent is. Mert mi reméljük, hogy ez intézetből nem fog kikerülni sem tétlen úr, aki

megveti atyáinak becsületes foglalkozását, sem szellemi proletár, aki a tudomány fegyvereit nemtelen célokra használja, hanem hisszük, erősen hisszük — és ezt szívünkől kívánjuk — hogy neveljen a mi gimnáziumunk mentől több művelt, mentől több jellemes embert, hogy rövid időn kétszerezze meg Szentes városában a magasabb intelligencián kívül a művelt gazdák, kereskedők és iparosok számát, hogy legyen a Szentes városi gimnázium a legnemesebb polgári, hazafiúi és emberi erények örök dajkája. Dr. Kardos Albert.

A SZENTESI LAP 1888. évi 46. számából:

Gimnáziumunk megnyitott. Szentes, 1888. szeptember 3.

Lélekemelő ünnepségek között nyitott meg a szentesi gimnázium és avattatott fel a gyönyörű gimnáziumi palota. Temploma lesz ez a tudománynak, útja gyermekeink tudományos képeztetésének, alapja Szentes város jövő fejlődésének, s záloga annak, hogy e városra haladás, fejlődés tekintetében egy biztos, jobb jövő vár.

1885. február 19-én tartott közgyűlésben döntött a városi képviselő testület a gimnázium sorsa felett. Az előítéletből eredő kislelkűség és a vak takarékoságból eredő szűkkeblűség kezét fogva, erős sasként állt azok előtt, kik, mint a város előhaladásának előharcosai, küzdöttek a gimnázium mellett.

3. mondd három szavazattal győzött az értelem lángszava.

Mily szomorú, sötét nap volna ez az 1885. február 19-e Szentes történetében, ha e napon diadalmat nem arat városunk közéleti küzdelmének lezseb, legmesszebb ható törekvése! S mily véghetetlen öröm töltheti el keblét mindazoknak, kik értelemmel igazán szeretik e várost, hogyha három szavazat többséggel is: de sikerült diadalt aratni a szűklátókör és a szűkkeblűség felett. S most áll Szentes legnagyobb büszkesége a tudományok temploma gyermekeink számára és városunk jövő boldogságának biztos zálogául. Mert örök és változhatatlan igazság marad, amit Szeder János városunk kultúr-harcának egyik fő zászlóvivője mondott azon a közgyűlésen, melyen a gimnázium felállítását elhatározta a képviselőtestület. „Midőn azt mondja ki a képviselőtestület — úgymond Szeder János, — hogy gimnázium legyen, akkor szavazatát adja arra, hogy Szentes város haladjon és felvirágozzék, mert nem az a város lesz nagy és virágzó, melynek nagy határa és gulyái vannak, hanem az, mely tanult fiakkal bír.” Szép és örök igazmondás marad ez, fülönkbe cseng, valahányszor csak végig futtatjuk emlékezetünket azon harcon, melynek le kellett zajlani, hogy a tegnapi magasztos ünnepet megülhessük. S ez ünnep emlékezetét, magasztosságát csak emeli az a tudat, hogy Szentes önerejéből minden támogatás nélkül emelt palotát a gimnáziumi oktatás számára.

Máshol a kormány az államkincstárt nyitja meg, hogy a tudománynak csarnok építtessék. Nálunk ellenezte a kormány a gimnáziumot, tehát áldozatot nem hozott, de erkölcsi támogatását is meg akarta tagadni,

s csak akkor engedett, mikor látta, hogy Szentes az áldozatkészség és lelkesültség egész erejével lép a sorompóba.

Városunk ezen küzdelme méltó példa azok számára, kik e gimnáziumban nyert első oktatással utánunk jönnek, küzdeni, harcolni, hogy Szentes emelkedjék, felvirágozzék.

Az idők mindent megemésztének, s mint a költő mondja, mindenre a sárga halált leheli, csak a tudomány, művészet, költészet marad örökzöld.

Az az épület tehát, melyet ma ünnepélyesen felavatott városunk közönsége: út, hol az emberek a földi öröklétet hirdető alkotásokra való képességhez gyűjtik az eszközt és erőt.

A SZENTES és VIDÉKE 1891. május 28-i számából:

Gimnáziumunk új fordulat előtt

Jövőre — amint tudjuk — a VIII. osztálynak kellene megnyílnia, hogy Szentes városa végre valahára teljes középiskolával rendelkezhesse, hogy saját fiainak itthon megadhassa a gimnáziumi képzettséget elejétől végig. A közoktatási miniszter meg is engedte a VIII. osztály felállítását oly feltétellel azonban, hogy a város eleget tesz a törvény követelményeinek a legenyhébb értelemben véve a követelményeknek. Az 1890. XXX. t. c. pedig azt rendeli, hogy a teljes középiskolában, az igazgatón kívül tíz rendes tanárnak kell alkalmazva lenni, a tornatanítót és a nem rendes tárgyak előadóit nem számítva. Ismételjük, ez a legenyhébb követelmény mivel az állami középiskolákban az igazgatón kívül 12—13 rendes tanár szokott működni. A miniszteri rendelet szerint tehát a városnak a jelenlegi tanári kart még két rendes tanárral kell kiegészítenie. A tanári kar ehhez képest készítette is el már a jövő évre szóló tanrendet és osztotta be az egyes tárgyakat.

A SZENTES és VIDÉKE 1891. június 7-i számából:

Gimnáziumunk és a minisztérium

A vallás és közoktatásügyi miniszter — amint értesültünk — a napokban újabb leíratot intézett városunk polgármesteréhez, melyben közli a feltételeket, melynek teljesítésétől függ az ideai VII. osztály nyilvánossági joga, jövőre a VIII. osztály felállítása, általában az intézetnek főgimnáziummá kifejlődése. E feltételek közül legfontosabb a tornacsarnok fölépítése, amire a város már három éve kötelezte magát, továbbá az 1890. évi XXX. t. c. követelményei szerint 11 rendes tanárnak az alkalmazása, amire különben a város már szintén késznek nyilatkozott a múlt év augusztus havában leküldött miniszteri rendelet tárgyalásakor.

Az újabb miniszteri leírat még világosabbá teszi, hogy milyen ferde álláspontra helyezkedett a gimnáziumi bizottság többsége május 23-án

tartott ülése alkalmával, midőn olyasmi nézeteket hangoztatott, hogy Szentes városát nem kötelezi az 1890. évi XXX. t. c. Reméljük is, hogy az újabb leírat után a bizottság, valamint a városi közgyűlés is felhagy minden huzavonával. A törvény nyílt parancsa és a miniszter világos rendelete ellen nem fog felíratozni vagy küldöttséget küldeni, mert amint halljuk ismét miniszter zaklatás készül. Nem állít ki magáról politikai kiskorúsági bizonyítványt, hogy a törvény alól, amely mindenkiére törvény, éppen Szentes városára nézve mentesítést kérjen, hanem ha már küldöttséget akar mindenképp meneszteni, küldje ezt ki oly célból, hogy a vármegyétől, vagy az államtól anyagi támogatást szerezzen Szentes városának legbecsesebb, de ez idő szerint legveszélyeztetettebb alkotása, a gimnázium részére.

A SZENTES és VIDÉKE 1891. augusztus 2-i számából:

Szentes tanügye. 1. Főgimnáziumunk.

Ez intézet megalkotása és fönntartása méltán szolgálhat városunk legnagyobb büszkeségéül. Örök időkre szóló érdemeket szerzett legelőször is a képviselőtestület, mely belátva, hogy a polgári iskola nem felelhet meg egy fejlődő nagy város, egy vármegyei központ kívánalmainak, a legnagyobb áldozatoktól sem riad vissza, hogy a VI. osztályú polgári fiúiskoláját ugyanannyi osztályú gimnáziummá alakítsa át.

Nem dicsérhetjük eléggé azt az áldozatkészséget, mellyel megszervezte a gimnáziumhoz követelt tanerőket, fölépítette az átalakuló intézethez szükséges palotaszzerű épületet, mely azonkívül, hogy a tanítás és az egészség kívánalmait szerint épült, még a jóízűt is kielégíti, tovább el látta és folyton ellátja az intézetet kellő felszereléssel és a legfontosabb taneszközökkel, végül nem akarván a dicső munkának közepén maradni, kiegészítette a csonka gimnáziumot VIII. osztályú teljes középiskolává.

A SZENTES és VIDÉKE 1891. augusztus 16-i számából:

Szentes tanügye. 1. Főgimnáziumunk. Folytatás.

Főgimnáziumunk zavartalan fejlődését, felvirágzását azonban csak úgy biztosíthatjuk, ha pótolhatjuk a már most jelentkező hiányokat és jó eleve gondoskodunk a folyton növekvő szükségletek kielégítéséről. A legfőbb hiány idegennek is szembe tűnik mindjárt első tekintetre. Nem szabad felednünk, hogy a gimnázium épülete, bár külső csínyre és belső berendezésre vetekedik a legújabb iskolai építkezésekkel, nem felelhet meg egy teljes középiskola követelményeinek, aminthogy tervezve is csak hat osztályra volt. A lefolyt évben a hét osztály csak meghúzódott valahogy benne, de jövőre a VIII. osztály megnyíltával, bizony érezni fogjuk az épület szűk voltát. Annál is inkább, mivel az újabb középiskolai törvény szerint a gimnázium nem elégedhetik meg nyolc tanteremmel, hanem

gondoskodni kell helyiségekről, melyek a görög-pótló tanfolyam négy csoportba osztott hallgatóit befogadhatják. A küszöbön álló iskolai évben a görög-pótló tanfolyam még csak két csoportból fog állni, de jövőre háromból, azután pedig négyből, úgy hogy a nyolc tantermen kívül egy-két külön tantermet kell majd berendezni a görögül nem tanulók részére. Van még az intézetnek építési viszonyaiban más hiány is. A tornacsarnok felépítésével jár egy újabb baj, t. i. annyira megszűkül a gimnázium hátsó udvara, hogy nem fér meg benne a tanulóknak rohamosan gyarapodó száma. Rövid időn fel fog tehát merülni annak szüksége, hogy a hátsó udvar a jobb, vagy bal szomszéd felé kiterjeszkedjék, mégpedig jó messzire. Mert ha már újabb telket kell szerezni a városnak, nagyon helytelen eljárás lesz részéről a szűkmarkú takarékoskodás. Előre látható ugyanis, hogy azon mozgalom melyet a közoktatási kormány a testi nevelés gondosabb ápolására megindított, nagy követelményeket fog maga után vonni. Meg fognak honosulni az iskolai játékok és az állam játszótereket fog kapcsolni a középiskolákhoz, egyszersmind a többi fenntartó testületeket is kötelezni fogja játszóterek felállítására. Ez iskolai szükség teljesítése elől még ha az állam nem is kényszerítené a várost, nem fog elzárkózni Szentesnek áldozni kész közönsége, mihelyt belátja a testi nevelésnek rendkívül nagy fontosságát.

Összegyűjtötte: DR. BAKÓ KÁROLY

MÁTYÁS SÁNDOR:

VÁZLATRAJZOK EGY KÉSZÜLŐ NÉMETH-TANULMÁNY ELŐSZAVÁHOZ

Németh László! Ha olvasom, hallom vagy leírom a nevét, elnému-
lok. Agyonnyom, megsemmisít emberi és írói tisztaságának, nagyságával.

Chalepa ta kala! Mit mondhatok én róla? Németh László az az író, aki megörökített műveiben mindent magáról, koráról, nemzetéről, sőt minden lényegest az egész emberiségről. Maga alkotta meg írásai kritikáját, s mint magát állandóan elemző, boncoló egyéniség (orvos volt), még kritikájának kritikáját is.

Közismert volt róla, hogy nem volt könnyű riportalany. Egy újságíró interjút akart vele készíteni, s azzal bocsátotta el, hogy olvassa el a műveit. Féltek tőle ettől kezdve az avatatlanok, mert ő is bizalmatlan lett mindeki iránt, akit avatatlannak érzett.

Meggyőződése, hogy Németh Lászlót valaki vagy elfogadja úgy, ahogy van, vagy az ellensége. Minden írónak lehetnek és vannak gyöngébb művei, de azokat nem hányjuk örökösen a szemére, ha jelentősége egyébként vitathatatlan. Ady gyengébb, sőt rossz versei ellenére is Ady. De pályáján, gondolatrendszerében nincsenek törések. Csak fejlődésről beszélhetünk nála, és nem okvetetlenkedhetünk fenntartásokkal, nyegle vagy szellemeskedő bírálatokkal s megjegyzésekkel, mert olyan nevetségesen szellemi szegénylegények leszünk, mint a különben kiváló művész és író Márai Sándor, aki nem áttallotta 28 éves fővel leírni: „... nehéz volna elvitatni, hogy Ady Endre egyike a magyar irodalom legnagyobb ripacsainak.” Hogy ne is említsem Kosztolányi Dezsőt, aki szintén csak maga ellen vétett, amikor Ady Endre sajátos szempontú értékelését közreadta. Emlékeztessenek csak Nagy László ezen Adyról szóló költeményére: sajnós, nem tudom szó szerint idézni. Nagy László kimondja, nemcsak érzi, hogy aki Ady Endrét még gondolatban is sérti, labancnak is hitvány.

Sokat foglalkoztam látszólag Adyval, mindezt csak azért, hogy világosabbá tegyem azt a párhuzamot, amit Ady és Németh László munkásságában és a magyar nemzeti gondolat és szellem történetében és fejlődésében.

désében közöttük érzek. Németh László munkássága teljes egészében töretlen, és ha lehet, csak fejlődésről szólhatunk minden ellenséges vagy ellentétes *de* nélkül. Egész élete, minden munkája a nemzeti felemelkedés, a haladás a jó ügy szolgálatában állott. Szocialista volt első megnyilatkozásától kezdve az utolsóig. Kritikus helyzetekben féltette az ellenségtől demokratikus vívmányainkat. A művészi tisztaság és erkölcs tanítója és példaképe volt apostoli életével. Benne csak a gáncsoskodás vagy az ártani akarás keres hibákat, foltokat. Lukács György szerint az Iszonyban még — és ezt a meggyőződést mindannyian osztjuk — ideológus volt. De zászlaján (most művészi értékeire nem is gondolok) mindig a jó ügy, a haza üdve és önzetlen szolgálata volt a jelszó. Nem kellett köpönyegeit forgatnia, és ezért érte állandóan annyi támadás jobbról-balról hosszú pályafutása során. Nem egyszer hivatalos hajsza folyt ellene, s csak mikor Népköztársaságunk a Kossut-díjjal tüntette ki 1957-ben, majd még életében oeuvre-jének a maga nemében náratlan és parádés összkiadására vállalkozott, csendesült el: de nem szűnt meg teljesen a régi bizalmatlanság, elhallgatás: az éles támadói hang — blaszfémia volna egy-két nevet is említenem a Német Lászlóé mellett — legjobb esetben szordinós zsörtölődéssé változott.

Már biztosra vehető, hogy a XX. századi magyar irodalmi szellemiség két legnagyobb és legeredetibb mesterműkénvítő gondolkodója: Ady a század első felében és Németh László a másodikban. Irodalomtörténeti sorsuk és szerenük is hasonló: vízvázlastók. Németh László azt a szerepet tölti be napjainkban, mit Ady a század elején. Vele vagy ellene. Ez a vele vagy ellene különböztette meg a két Magyarországot: a haladót és az ócskát Ady korában. Ma viszont még Németh László hívei is elkövetnek olyan baklövéseket, talán A minőség forradalmára vagy Az értelmiség hivatására gondolva, hogy a műveltek cinkosságát keresi, irtózik a tömegtől, harmadikutas; ezek a megbélyegző állítások tévesek, félreértésen alapulnak, vagy azt mutatiák, hogy az illetők nem ismerik Németh Lászlót, vagy rosszul ismerik. Nem volt benne semmi elkülönülési szándék semmi tömegiszony, semmiféle harmadik-útkeresés. Éppen az fájt neki, hogy kevesen ismerték és olvasták, vagy tudatosan vagy öntudatlanul félremagyarázták. Mert egy bizonyos. Németh Lászlót érteni, élvezni vagy szeretni: adottság kérdése. Rá kell hogy hangolódva legyünk, bizonyos oltás kell bennünk, hogy megértsük és megszeressük. Ezt csak művei olvasásával kaphatjuk meg, ha megvan bennünk az értékelésre kész fogékonyságunk. Művei olyan tökéletes zártságot és teljességet alkotnak, hogy akik nem vele nőttek, nehéz még csak tanácsot adni is megközelítésükre. Olyan zárt és tökéletes egésznek érzem Németh László munkásságát, mint a kört, ezt a hibátlan geometriai alakzatot. Nincsenek élei, szögletei, kiugrásai, rövid, hosszú vagy párhuzamos oldalai. Mondatai sorjázásában nincsenek üresjáratok. Nem könnyű olvasmány. Mintha breviáriumi tartanánk a kezünkben. Minden mondata csillogó gyöngyszem. Márványba való metszés után kiált. Minduntalan egy-egy axióma, maxima vagy epigramma. Glosszák gyűjteménye. S mindig tanít. Maga is szenvedélyes tanuló, hogy tanítani tudjon. Ez a pedagógiai furor fogja

meg olvasása közben az embert, és teszi szenvedélyes rajongójává. Minden mondata provokál a gondolkodásra a haladás, a jó ügy mellett. Zsenialitása minden mondatán átsüt.

Németh László akkor volt elemében, ha taníthatott, és volt is kiket tanítania. Hódmezővásárhelyt azért szerette meg, mert ott fenntartás nélküli szeretetet érzett és kapott mindenkitől, nem is szólva diákjairól, akik szerették, ha nem is értették vagy értékelhették igazi érdemei szerint. De nagyságára, szellemére elő voltak készítve. Üstökös érkezett közénk, járta végig legkitűnőbb tanárunk az osztályokat, ahová az igazgatóiból első órára indult Németh László. Persze nem ez volt az igazi előkészítés. A Tanú minden száma megvolt az ifjúsági könyvtárban, a diákok ismerték.

Németh László igazi méltatását és értékelését csak vele kongeniális szellem végezheti el. Lehet, hogy erre még sokáig kell várunk, nagyon sokáig. Sőtér tanár úr szép és lelkes megemlékezésében a regényeit tartja a legmaradandóbb értékeknek. Mi nem osztunk ebben a véleményében. Németh László egyformán maradandó és nagy minden műfajban: az egyszerű novellától a legnemesebb veretű tanulmányokig. Ő mindig minden sorában gondolkodó volt, és elgondolkodtató példakép ma is, és az is marad.

Sokat beszélhetnénk nemcsak műveiről, hanem mindennapi életéről is. De beszéljenek helyette művei.

Én boldog vagyok, hogy vele egy korban élhettem.

Szerencsés is, hogy vele egy városban és egy intézetben dolgozhattam három esztendőn keresztül, és még büszke is talán, hogy az én gondolatom, ha nem is az érdemem, hogy a Bethlen Gábor Gimnáziumba hívták meg tanárnak olyan időpontban, amikor az óvatosság, a jó életért való rejtőzködés, a félelem vagy a sunyi oktondiság, ritkábban az egyenes ellenszenv bezárta előtte a kapukat.

Nagy szomorúságomra Szenteshoz egy-két mikroszkopikus fonálon kívül semmi sem köti Németh Lászlót, pedig itt is lehetett volna második szülőföldje, itt is lehetett volna otthonra, amint ezt 1954-ben terveztük, de körülményeim, rajtam kívül álló okok ezt megghiúsították. De még ezután is. Legyünk most őszinték és becsületesek: mi nem is kaptunk rajta, nekünk nem kellett. Hiányzott belőlünk az a bizonyos oltás. Elszalasztottuk az alkalmat, hogy vele találkozzunk, mintha bedugott fülekkel süketek és némák maradtunk volna profeciáira, építőköveket kereső hívó szavaira még akkor is, mikor nevének árfolyam-ingadozása már megszűnt, és bőven voltak intézetek, intézmények, iskolák és közösségek, amelyek versenyeztek a megtiszteltetésért, hogy körükben hallhassák vagy tisztelhessék. De ez már az életút és nagyrészt intimpistáskodás, aminek ő maga volt a legnagyobb ellensége.

Németh László! Róla írni majd a jövő század nagy szellemóriása fog, ha lesz. Érdemtelen vagyok arra, hogy a nehéz és erőmet meghaladó, de szép feladatról többet szóljak, még ha tudom is: Chalepa ta kala.

A SZENTESI HORVÁTH MIHÁLY GIMNÁZIUM KÖNYVTÁRÁNAK MUZEÁLIS ÉRTÉKŰ GYŰJTEMÉNYE

Hittudomány

- Beza Tódor*: Quaestionum et responsionum Christianarum libellus. 1577. London.
Heideggerus: Concilii Tridentini anathome historico-theologica. 1672. Tiguri.
Curcellaeus St.: Novum testamentum. 1658. Amstelaedami.
Halotti énekek. 1698. Debrecen.
Dodridge F.: Az igaz kegyességnek kezdete. 1762. Debrecen.
Közönséges isteni tiszteletre rendelt énekeskönyv. 1782. Debrecen.
Sacrorum biblorum vulgata editionis concordantique. 1714. Viennae.
Luther M.: Biblia das ist die ganze heilige Schrift. 1581. Wittenberg.
Gelei Katona István: Canones ecclesiastici. 1768. Claudiopoli.
Mossótzky Institoris M.: Magyar Szent Biblia. 1776. Lipsiae.
Leger A.: Sermons sur divers textes de l'Ecriture Sainte. 1720. Genève.
Görög teológiai könyv. 1797.
Veillodter V.: Predigten über freie Texte. 1799. Nürnberg.
Sturm: Predigtenwürfe. I—III. 1793. Hamburg.
Exegetisches Handbuch des Alten Testaments. I—II. 1797. Leipzig.
Exegetisches Handbuch des Neuen Testaments. I—II. 1797. Leipzig.
Hunyadi Ferenc: Keresztyén archivárius. 1794. Vác.
Sander: Az Istennek jósága, bölcsessége a természetben. 1794. Pozsony—Komárom.
Szentzi Tsene Péter: A keresztyén hitről való való vallástétel. 1755. Kolozsvár.
Bod Péter: Judicaria fori ecclesiastici praxis. 1757. Cibinii.
Seiler: Kisdedek vallása. 1775. Kolozsvár.
Reineccius Christophorus: Biblia Hebraica. 1738. Weissenfelsae.
Momma W.: Patriarcharum ac Testamenti Veteris et Novi 3 libri. 1673. Amstelodami.
Leusden J.: Novum Testamentum. 1753. Berolini et Lipsiae.

- A keresztyén vallásnak világos tüköre. (Kézirat). 1772.
Vitringa: Commentarius ad canticum Mosis. 1734. Harlingosa.
Streso Casparus: Conciones quaedam miscellaneae. 1641. Hagae—Comitis.
Arany-tsésze. 1782. — *Onadi Sámuel*: Könyörgések. 1788.
Knibbe: Manudustio ad oratoriam. 1691. Lugd. Batat.
Der Geist des berühmten Bossuet. 1783. Ausburg.
Extractus articulorum et diplomatum super religionis negotio. 1790.
Thiesz: Einleitung in die neuere geschichte der Religion. 1797. Schleswig.
Theologie des alten Testaments. 1796. Leipzig.
Zwingli Ulrik: Commentarius de vera et falsa religione. 1525. Tiguri.
Stockius: Clavis linguae sanctae Veteris Testamenti. 1744. Jenae.
Kováts József: A vallás. 1798. Komárom.
Hübnerus: Centum quattuor historiae sacrae. 1754. Lipsiae.
Grotius Hugo: De veritate religionis Christianae. 1684. Amstelaedami.
Prédikációk. 1736. Kolozsvár.
Stockius: Clavis linguae sanctae Novi Testamenti. 1743. Jenae.
Ursinus Henrik: Arbore biblici continuatio. 1699. Norinbergae.
Ganne-Eberlein: Physischer und moralischer Mensch. 1795. Jena.
La Placette János: A keresztyén etikának rövid summája. 1750. Debrecen.
Geier Martinus: Praelectiones acedemicae in Daniele prophetam. 1684. Lipsiae.
Sturm: Morgen-u. Abendandachten. 1794. Reuttligen.
Baló Bálint: Novissima hoamginalis levotio. 1780. Cibinii.
Schroeck M.: Historia religionis ea ecclesiae. 1786. Vindobonae.
Rose: Kanzelvortraege. 1784. Nürnberg.
Botsaccus: Promtuarium allegoriarum sacrarum. 1668. Amstelaedami.
Calvinus J.: Epistulae etrespona. 1596. Hanoviae.
Keresztyén katekizmus. 1786. Pozsony.
Gelei Katona István: Canones ecclesiastici. 1768. Claudiopoli.
Seiler: A keresztyén vallásnak rövid védelmezése. 1799. Debrecen.
Lydius J.: Agonistica sacra. 1700.
Buxdorfius J.: Synagoga Judaica. 1604. Hanoviae.
Berniera: Historiae ecclesticae. 1703. Ulfracti.
Ursinus: Arboretum biblicum. 1699. Norinbergae.
Vernünftige christliche Andachten u. Gebete. 1796. Tübingen.
Spchenius: Dubiorum evangelicorum pars tertia. 1639. Genevae.
Balduinus: Tractatus de casibus conscientiae. 1630 körül. Wittenbergae.
Witsius: Aegyptiaca et Dehaphyon. 1717. Herbornae.
Mützel: Schauplatz des Gewissens. 1739. Osrolzbach.
Owenus: Theologoumena. 1684. Bremae.
Glassius: Philologiae sacrae. I—V. 1694. Amstelaedami.
Vitringa: Anacrysis Apocalypsios Joannis apostoli. 1719.
Mastricht: Theoretico-practica theologia. 1699. Traijacti ad Rlicum.
Vitringa: Auslegung der Weissagung Jesainae. 1749. Halle.
Momma: Devaria cinditione et statu ecclesiae Dei. 1694. Amstelaedami.
De Superville: Erbauliche Predigten. 1722. (Csonka) Leipzig.

Lucius: Christenliche Trauer, Klag-u. Leichpredigt. 1959. Bern.
Egész esztendőnek vasárnapjaira szolgáló prédikációk. 1786. Győr.
Saurin: Betrachtungen über das alte u. neue Testament. I. IV. 1745. Rostocke.
Arnold N.: Lux in tenebris. 1680. Franequerae.
Streso: Commentarius practicus Actorum apostolicorum. I—II. 1658. Amstelaedami.
Concordatiae biblicorum. 1618. Hannoviae.
Marlorat: Novi testamenti catholica expositio ecclesiastica. 1605.
Grynaeus: Eusebii Pamphili ecclesiastica historia. 1615. Basilea.
Calvinus: Institutio religionis Christianae. 1559. Genevae.
Mercer: Commentarii in Jobum et Salamonis proverbia. 1611. Lugdumi Batavorum.
Novum testamentum. 1559. Tiguri.
Forbesius: Opera omnia. 1703. Amstelaedami.
Forbesius: Instructiones historico-theologicae dendoctrina Christiana. 1702. Amstelaedami.
Kőrösi Mihály: Magyar concordantia. 1788. I—II. Győr.
Osiander: Dispositionum evangelicarum fasciculus sextus. 1672. Tübingae.
Eichhorn: Commentarius in Apocalypsim Joannis. 1791. Gottingae.
Busnag: Traité de la conscience. 1696. Amsterdami.
Buxtorf: Die Lehren u. Pflichten des christlichen Glaubens. 1747. Basel.
Volkmar-Reinhard: System des Christlichen Moral. I—II. 1788. Wittenberg.
Chatelain: Erbauliche Predigten. 1746. Magdeburg.
Sinten: Postillae. 1798. Leipzig.
Henry: Praktisch Erklärungen der Psalmen Davids. I—III. 1768. Lipsiae.
Millius: Vetus Testamentum. 1725. Amstelaedami.
Salzmann: Kleine auserlesene liturgische Bibliothek. 1795. Getha.
Pikte: Theologia Christiana. 1759. Debrecen.
Stopfer: Institutiones Theologiae polemicae. I—V. 1743. Tiguri.
Rosemüller: Scholia in vetus testamentum. I—III. 1791. Lipsiae.
Turretinus: Dilucidationes morales. 1784. Lugdumi Batavorum.
Forney: Der christliche Philosoph. I—III. 1753. Frankfurt u. Leipzig.
Ilgen: Die Urkunden des jerusalemischer Templararchivs. 1798. Haile.
Segesvári: Physico-theologia. 1793. (Magyar fordítás). Béts.
Stosch: Introductio in theologicam dogmaticam. 1792. Debrecen.
Hess: Geschichte u. Schriften des Apostel Jesu. I—II. 1778. Zürich.
Vajda Sámuel: A mi urunk Jézus Krisztusnak élete. 1773. Pozsony.
Niemeyer: Handbuch für christliche Religionslehre. 1799. Halle.
Helvetica confessio. 1791. Debrecen.

Régi Magyar Könyvtár

Káldy György: Prédikációk.
Nádasdi Ferenc: Mausoleum regni Apostolici regum et ducum. 1664. Nürnberg.
Szathmár-Némethi Mihály: Dominica. 1675. Kolozsvár.
Károli Gáspár: Az ó-testamentum; Apocryphus könyvek. 1645. Amsterdam.
Czvittinger Dávid: Specimen. 1711. Frankfurt-Lipce.
Lisznyai Pál: Magyarok krónikája. 1692. Debrecen.
Debreceni Ember Pál: Szent Siklus. 1700. Kolozsvár.
A szent sóltárok resolutioja. 1683. Kolozsvár.
Szenci Molnár Albert: Bibliájának II. kiadásából 949—1174. oldal. 1612. Oppenheim.
Czeylédi István: Barátsági dorgálás. 1663.
Komáromi Csipkés György: Pápastaság újsága. 1671.
A keresztyéni tudománnak rövid summája. 1655. Sárospatak.
Némethi Mihály: Mennyei tárház kulcsa. 1679. Lőcse.
Károli Gáspár: Szent Biblia. 1660—61. Nagyvárad-Kolozsvár.
Bonfini: Historia Pannonica. 1640. Coloniae Agrippinae.
Medgyesi Pál: Dialogus politico-ecclesiasticus. 1650. Bártfa.
Komáromi Csipkés György: Concionum sacrarum centuria secunda. 1665. Szeben.
Apafy Mihály: A keresztyén tudományokról. 1674. Kolozsvár.
Szenci Molnár Albert: Dictionarium Ungarico-Latino-Germanicum. 1708. Nürnberg.

Classica Philologia (Latin nyelv)

Bnaeus: Vergilii Maronis opera. 1760. Tyrnaviae.
Balde-Jakobus: Opera poetica. 1729. Monachii.
Scheller: Deutsch-lateinisches Lexicon. 1789. Leipzig.
Müllerus: Vergilii opera. 1780. Claudiopoli.
Ammiani Marcellini opus historicum. 1577. (A címlap hiányzik).
Ausonii carmini: 1577. (A címlap hiányzik).
Barclay: Argenis. 1673. Norinbergae.
Curtii De rebus gestis Alex. Magni. X. 1672. Taurini.
Kölsérius: Tibullus Corvinianus. 1727. Claudiopoli.
Qu. Horatii Flacci Opera. 1783. Biponti.
C. Sallustii Cr. Opera. 1780. Biponti.
Institutiones ad eloquentiam. 1787. Budae et Tyrnavie.
Budai É.: Terentii comediae VI. 1795. Debrecini.
Budai É.: Ciceronis... dialogi III. De Oratore. 1795. Debrecini.
Valerij Maximi Dictorum factorumque memorabilium. 1650. Amstelodami. (Eizeviri).
Scheller: Compendium Praeceptorum Stili Ciceroniani. 1785. Lipsiae.

Budai É.: Ciceronis dialogi III. De Oratore. 1795. Debrecini.
 Cellarius: Eutropii Breviarium. 1777. Debrecini.
 Joannes comes Lázár: Opera poetica. 1765. Claudiopoli.
 Phaedri Fab.: Aesopiarum libri V. 1713. Tiguri.
 Szerdahely: Silva Parnassi Pannonii. 1788. Vindobonae.
 Molnár Gergely: Elementa grammaticae Latinae. 1763. Posonii.
 Ciceronis Epistularum familiarium libri XVI. 1734. Tyrnaviae.
 Fabulae: Aesopicae. 1708 Lipsiae.
 Márton István: Fabulae Aesopicae. 1798. Taurini.
 Cellarius: Eutropii Breviarium. 1777. Debrecini.
 Heineck: Fundamenta stili cultoris. 1743. Lipsiae.
 Heineck: Fundamenta stili cultioris. 1748. Lipsiae.
 Joannis Secundi Opera. 1600-as évekből (A címlap hiányzik).
 Cellarius: Grammatica Latina. 1781. Debrecini.
 Erasmus: Apophthegmata. 1671. Amstelodami.
 Canciones et orationes de historicis Romanis. 1631. Amstelodami.
 Erasmus: Colloquia familiaria. 1774. Norinbergae.
 Erasmus: De utraque verborum ac rerum copia libri II. 1775. Claudiopoli.
 Onuphrius Panunius Imperium Romanum. 1558. Venetiis.
 Losontzi: Artis poeticae subsidium. 1769. Posonii.
 Cicero: Epistolae ad familiares. 1731. Halle in Magdeburg.
 C. Plinius Secundus. Epistolae. 1773. Halle in Magdeburg.
 Plagemann: Lehrbuch zum ersten Unterrichte. 1783. Wismar.
 T. Livii Historiarum Libri. 1714. Veneciis.

Történelem

Istvánffy Miklós: Regni Hungarici historia. 1724 Coloniae Agrippinae.

Magyar szépirodalom

Pázmány Péter: Hodegus. 1766. Nagy-Szombat.

Összeállította: HORVÁTH LÁSZLÓNÉ

A MATEMATIKA TANÍTÁSÁNAK IDŐSZERŰ KÉRDÉSEI

Az MSZMP KB 1972. június 15-i határozata „Az állami oktatás helyzetéről és fejlesztésének feladatairól” megállapítja, hogy az iskolának egész tevékenységével önálló, aktív, kezdeményező, alkotó tanulókat kell nevelnie. A pedagógusoknak új módszereket és eszközöket kell keresniök és alkalmazniok.

A pszichológia újabb eredményei szerint a problémamegoldó oktatás hatékonyabb, mint az ismeretátadó tanítás. Természetesen mindkét módszernek megvan az előnye és a hátránya is. Így az egyik vagy a másik módszer kizárólagos alkalmazása nem kívánatos eredményekre vezethet olyan tanulók esetében, akiknek éppen a szóban forgó változat nem felel meg. Célszerű tehát a két módszer összekapcsolása, ami függ az iskola és az osztály szintjétől, a tanítás tartalmától, a tanár didaktikai felkészültségétől.

Mindezeket figyelembe vettük, amikor munkaközösségünk megtervezte a következő évek feladatait.

A matematikatanár egy adott osztályban arra törekszik, hogy minden tanuló eljusson a produktív gondolkodás általa elérhető legmagasabb szintjére. Hogyan valósítható ez meg? Elsősorban szükséges az érthető, részletes tanári magyarázat. Az egyre nehezebb gyakorló és gondolkodtató feladatokat gyengébb osztályokban frontális munkával, erősebb osztályokban a tanulók önálló munkájára építve lehet megoldani. Szükséges a feladattípusok különleges és általános vonásainak kiemelése, a megoldhatóság feltételeit, a megoldások számát sorra kell venni, majd kitérni más megoldások lehetőségeire is. Így tanul meg a tanuló gondolkodni, és így fejlődhet mindjobban problémamegoldó gondolkodása.

Iskolánkban a matematikatanárok nagyon sok feladatlapot készítenek és alkalmaznak tanításukban. Próbálkoznak egy-egy témán belüli részkérdésnek — vagy egy egész témának — programozott új anyagként való feldolgozásával. Ez a feldolgozás stencilezett lapon, oktatógépen vagy a kettőnek kombinálásával történik. Gyakran sor kerül arra is, hogy tanulóinak egy-egy olvasmányt, kiegészítő anyagot kiselőadás formájában dolgoznak fel. Így sokat fejlődik szaknyelvi kifejezőképességük.

Szervezen illeszkednek mindezekhez a korrepetálási órák, ahol a lemaradó tanulók kapnak segítséget. A szakkörök, egyetemi előkészítők a tehetségesebb, továbbtanulni szándékozó tanulók fejlődését teszik lehetővé.

Célul tűzzük ki, hogy minél több tanulóink megszeresse a matematikát. Ez munkánk eredményességének feltétele, és elősegíti azt, hogy tanulóink a továbbtanuláshoz szükséges tudást megszerezzék, és a gyakorlati életre is megfelelően felkészüljenek.

Az utóbbi évek egyetemi és főiskolai felvételi eredményei azt mutatják, hogy végzős osztályaink tanulóinak 25%-a választja a matematikát felvételi tárgynak, és a matematikából felvételizők 75–80%-át fel is veszik a felsőfokú intézményekbe. A tanulmányi versenyeken is szép eredményt érnek el tanítványaink. Az elmúlt évben például a megyei Szőkefalvy-versenyen I. és IV. osztályos tanulóink első helyezést, a II. osztályosok egy második és egy negyedik helyezést szereztek. Az országos tanulmányi versenyen három tanítványunk jutott a megyei döntőbe, majd közülük egy tanulóink az országos döntőben első dicséretet kapott.

Nagyon fontos feladatnak tartjuk még azt is, hogy városunk általános és középiskolai tanárai időközönként kicserélték matematikai nevelésben-oktatásban szerzett tapasztalataikat. Ezért látogattunk el munkaközösségi foglalkozásokon a Köztársaság téri általános iskola alsó és felső tagozatos óráira. A meglátogatott osztályokban az új matematikai tanterv bevezetése már megtörtént. Így a gyakorlatban figyelhetjük meg, hogyan lehet majd erre építeni a 70-es évek végén bevezetésre kerülő új középiskolai tanterv megvalósításában.

TÓTH JÁNOS

ISKOLÁNK ÉLETÉBŐL

Ifjúsági szervezetünk munkája

A tanulóifjúság körében működő szervezetek tanulmányi évenként szükségszerű periodicitást mutatnak, ezért nem tartom célszerűnek a kronológiai sorrendű beszámolót.

Igaz, hogy az időtől független beszámoló sem lehetséges, mégis rendező elvként törekvéseinket, ill. a KISZ KB által hozott olyan határozatokat használok, amelyek egy-egy lökést adtak a szervezési munka fejlődésének, változásának. A cikk olyan céllal is készül, hogy bemutassa eredményeinket, törekvéseinket, de sikertelenségünket sem hallgatom el.

Szervezeti élet, politikai munka

Iskolánk KISZ-szervezete azt a megnevezett feladatot kapta 1970-ben a KISZ KB-tól, hogy végezzen kísérletet vegyes életkorú alapszervezetek létrehozásában, s a kísérlet eredményéről számoljon be, és tegyen javaslatot vagy ellenjavaslatot a szélesebb körben való bevezetés tárgyában. Az országban ezt a feladatot 12 középiskola kapta meg. Úgy érzem, ez a feladat az iskolánkban végzett KISZ-munka minőségének az elismeréseként is értékelhető, noha a kísérlet célja új szint és változatosságot vinni a szervezeti életbe. A kísérlet vezetésére Kiss Sándor tanárt kérték fel, aki a kísérlet bevezetésének feladatához újból megkapta a pártösszekötői feladatkört is.

A kísérlet szembeötlő újdonsága, hogy az addig osztályközösségekre épülő alapszervezetek helyett bevezette az „örökéletű” alapszervezeteket — ti.: így a negyedikes tanulók távozásakor nem szűnt meg az alapszervezet is, mert az alsóbb évfolyamosok továbbra is ott maradtak.

A cél az volt, hogy kamatoztassuk az ifjúsági munka javára azt a tapasztalathalmazt, amit négy év alatt az ifjú emberek — KISZ-tagok — összegyűjtöttek, hiszen a tapasztalatátadás színtere a taggyűlés lehetett. Másrészt azt az életbölcesség-többletet akarta felhasználni, amiből a 17–18 éves ifjú többel rendelkezik, mint a 14–15 éves. A sport- és kulturális élet fellendüléséhez értékes keretként csatlakoztak az érdeklődési körök, amelyeknek tanárvezetőit az ifjúsági szervezet hívta meg. Az új

szervezeti forma közhasználatú neve „vertikális alapszervezetek”; ezek jó iskolái a közéletiségre való nevelésnek is, hiszen az abszolút tekintély, az osztályfőnök csak közvetve vett részt az alapszervezetek munkájában. A tanári segítséget ez a forma sem nélkülözhetette, megszerveztük a patronáló rendszert. A patronálók az alapszervezetek vezetőségei mellett álltak, ill. állnak, és ezek munkáját segítik. A kísérlet sikeres végrehajtásáért 1972. november 7-én a KISZ szervezet a KISZ KB dicsérő oklevelét, Varga Dudás Margit iskolai titkár pedig az „Aranykoszorús KISZ-jelvény” kitüntetést kapta.

A kísérlet befejezése után egy, ill. két évre az ország összes középiskolájában bevezették a „vertikális” alapszervezeti rendszert.

Újabb fordulatot, ill. lendületet adott az ifjúsági szervezetben végzett munkának a KISZ KB 1974. évi áprilisi határozata, amely a szervezeti élet alapidegységeként a mozgalmi évet jelöli meg, amely áprilistől ápriliséig tart, egyszerűsíti a tagdíjbeszedési és tagkönyv-érvényesítés rendszerét. Testre szabott feladatot jelöl meg a KISZ-szervezet minden tagja számára, amelyet önként és maga vállal. A feladat teljesítését az alapszervezet ellenőrzi, és minden tag munkáját személyenként értékeli, a teljesített egyéni feladat a tagkönyv újbóli megkapásának a feltétele.

Alapszervezeteink taggyűléseiket hathetenként csütörtökön délután tartják. A taggyűlésekhez három hétre politikai oktatások folynak, különböző szervezetekben. A fennmaradó csütörtök a marxista diákköri és egyéb érdeklődési körű tevékenységek végrehajtására marad.

A tanév KISZ-rendezvényeinek e sorát a gyarmati ifjúság napja nyitja meg. November 7-ét, immár hagyományosan, alapszervezeti keretek között ünnepeljük. Ünnepi KISZ-gyűlés formájában, amelyre az egész tantestület hivatalos. Az iskolai bál megrendezése főleg a szülői munkaközösség és tantestület megfeszített munkáját igényli: azért marad itt feladat az ifjúságnak is, amit nagy lelkesedéssel végez is.

A mozgalmi élet legeseménydúsabb időszaka a Forradalmi Ifjúsági Napok március 15-től április 4-ig, egyben ez az időszak a mozgalmi év befejezésének és értékelésének is időszaka.

Kulturális és sporttevékenységünk

A kulturális és sporttevékenységek legfontosabb keretei az érdeklődési körök: énekkar, diákszínpad, filmszakkör, könyvtár, marxista diákkör, fotószakkör, barkácsszakkör, szabás-varrás, valamint sportkör. Az itt végzett munka eredményeinek a bemutatásához fórumul szolgál kétféleképpen az Erkel Diákünnep házi fordulója, páros években pedig az iskolanapok megrendezése. Amíg az Erkel Diákünnep versenyszerűen folyt, legutóbb 1973 tavaszán 30 érmet szerzett iskolánk versenyzőgárdája. 1975-ben már csak bemutató jellegű volt a Gyulán rendezett ünnepségsorozat, a korábbi pályázati rendszer teljes mellőzésével. Itt irodalmi színpadunk szerepelt fergeteges sikerrel, és egyetlen sakkozónk, Zsoldos Ibolya a 3. helyezést szerezte meg.

Az iskolanapot hagyományosan március 21-én szoktuk rendezni. A

délelőtti program főleg kulturális jellegű bemutatókból, szavalóversenyekből és vetélkedőkből áll. A vetélkedőket és a szavalóversenyt a város középiskolái és szakmunkásképző iskolái számára is meghirdetjük, azzal a céllal, hogy próbáljunk kapcsolatot teremteni legalább egy kisvárosban belül a tanulóifjúság körében. Sajnos eddigi próbálkozásaink nem sok eredménnyel jártak, úgy tűnik, más utakat kell keresnünk a kapcsolat-teremtésre.

A délutáni sportprogramok atlétikai versenyekből, labdajátékokból, időnként sakkversenyekből állnak. A versenydíjak általában sporteszközök vagy sportcélú játékok. Korábban dr. Bakó Károly vezetésével nagy tábora volt a Kék-túrának. Az országos átszervezés után az ODK iskolánkban még nem tudta átvenni ennek a szerepét a diákok körében.

Építő munkáink

A szervezésben kettős célt tartunk szem előtt: egyik pedagógiai, s talán szempontunkból ez a fontosabb — mozgósítani az ifjúságot a szocialista hazáért végzett önzetlen munkára. Másrészt az elvégzett munkák eredményei is a társadalom szükségleteit elégítik ki.

Évente mintegy 50—70 tanuló vesz részt építőtábori munkán. Néhány száz társadalmi munkaórát szoktunk eltölteni városunkban közhasznú munkán. Igen fontosnak tartom a környezetünkben végzett park- és utcarendezés munkánkat, mert a hasznán kívül segíti azt az érzést növelni a gyerekekben, hogy az iskola az övék, s tekintsék sajátjuknak. Igazán meghatározó formája a társadalmi munkavégzésnek, amikor KISZ-tagjaink a halottak napjára rendbe teszik és virággal díszítik iskolánk volt tanárainak sírját.

Ifjúsági szervezetünk munkája igen sokrétű, 300 fiatal végzi, egy ilyen cikk nem vállalkozhat a teljes keresztmetszet bemutatására, csak ízelítőt szerettünk volna adni, és emléket rögzíteni az elkövetkező generációk számára.

ELEK SÁNDOR

A TANÍTÁSI ÓRÁN KÍVÜLI MŰVÉSZETI NEVELÉS

Az összegezett öt esztendő sok gondot vet fel a tanulók művészeti nevelése kapcsán. Ebben az időszakban tetőzött az a feszültség, amely a sokoldalú embereszmény kialakítása és az élet, az egyetemi felvételi vizsgák speciális követelményeinek növekedése miatt keletkezett. A felvételi vizsga, különösen annak írásbeli része, legtöbbször nem kíváncsi a tanuló általános műveltségére, egész emberségére, hanem egy-egy szaktárgy lényanyagának ismeretét kutatja. Ehhez hozzá kell még számítanunk azt is, hogy az igények változása és a természettudományos szakok alacsonyabb felvételi pontszámának bizonyos vonzása miatt a tanulók elfordultak a humán tárgyaktól és a velük kapcsolatos művelődési alkalmak keresésétől. Az ének, a zene, a vers, a művészeti tevékenységgel foglalkozó közösségek nevelő hatása csak áttételes, így a szülők sem szorgalmazzák úgy gyermekeik bekapcsolódását, mint a szakkörökbe, a korrepetálásokba, vagy éppen az egyetemi előkészítőkhöz. Ez a felsorolás egyben érzékeltet valamit abból, hogy hányféle elfoglaltság vár a tanulóra délután, pedig az öntevékeny művészeti formák foglalkozásait is csak tanítási időn kívül lehet megtartani, hiszen reggel héttől délután fél háromig órarend szerinti órák vannak.

Ugyanakkor fel kell figyelni a tanulóknak ösztönösen jelentkező védekezésre is az evoldalúság ellenében. Az elmúlt években az ének, a diákszínpad legelkessebb tagjait éppen a fizika-kémia tagozatos osztályok tanulói között találjuk, mint ahogy egy-két kiváló sportolónk is egyszerű eredményekkel jeleskedett valamelyik tagozatos tárgyból is.

Akadna még néhány érdekes gondolat, amelveknek elemzése időszerű lenne, de ez nem ennek az összegezésnek a feladata. Ilyen a művelődést érintő két párthatározat néhány következtetése, a tehetség fogalmának korszerűbb megfogalmazása, vagy éppen a Horváth Mihály Gimnázium hagyományos szerepe Szentés város és járás közművelődésében. Ebből a szempontból legjelentősebbnek azt tartjuk, hogy éppen az elmúlt években, amikor az iskola jó híre a rádió- és televízió szereplések szaporodása és a külföldi kapcsolatok révén megerősödött, tudott ösztönző, termékenyítő hatással lenni a helyi öntevékeny művészeti mozgalom fejlődésére is. Nemcsak úgy, hogy a diákok iskolán kívüli csoportok lelkes tagjaivá lettek, vagy az iskolából kikerülve maguk is megpróbálták falujukban, munkahelyükön a közművelődés valamely területén úttörő munkát végezni;

hanem úgy is, hogy szívós és eredményes tevékenységük másokban is felkeltette az igény mellett azt a bizalmat: lehet, kell és érdemes az amatőrmozgalommal foglalkozni. Talán nem szerénytelenség, ha a gimnázium közművelődési tevékenységének ilyen erjesztő szerepet tulajdonítunk a város néhány éve egészségesen fejlődő kulturális életében. Hiszen az elmondottakon túl tanítványaink és szüleik a kiállítások, hangversenyek, irodalmi műsorok és színházi előadások állandó látogatói is.

A legegyszerűsebb teljesítményt 1970–1975 között is a Diákszínpad nyújtotta, Bácskai Mihály vezetésével. Műsoraik évente többször is elhangzottak a rádióban, háromszor volt televíziós felvételük, országos jellegű folyóiratok, napilapok többször elemezték, méltatták munkájukat. Több műsorösszeállításuk, a rendezés titkaiba bevezető tanulmányuk jelent meg nyomtatásban Bácskai Mihály tollából. Ezek, valamint Bácskai M. könyve — „Diákszínpad, diákszínijátás” — kötelező olvasmánnyá léptek elő nemcsak a népművelők képzésében, hanem az egyetemen a leendő magyartanárok számára is.

Bensőséges, közösséget erősítő ünnepségekre is sor került ebben az időszakban. 1973. október 20-án megrendezték a HMG Diákszínpadának húszéves találkozóját. Az ünnepi műsor és az azt követő baráti találkozó megerősítette a színpad nevelőmunkájába vetett bizalmunkat. Más jellegű, de ugyancsak a közösséget kifelé reprezentáló rendezvény volt a diákszínpadok országos minősítő versenye 1974 áprilisában. Ekkor az iskola és a város volt jó propagandát kifejtő házigazdája több megye diákszínpadainak. Úgy éreztük ekkor is, hogy a Diákszínpad megszolgált a város vezetőitől korábban kapott „Szentés Város Fejlesztéséért” emléklapokért.

Az elmúlt öt év sikeres összeállításai voltak: Férjhb' kéne münni!, Álljon félre, aki házasi, A makacs menyecske és a szegény ördög, Anyám, az álmok nem hazudnak!, Rajta tehát, merjünk!, A klárinétos, Dankó szíve. És több mint háromszázszor a Meg kén' házasonni!

A Kazinczy Ferencről összeállított oratorikus pódiumjáték (Rajta tehát, merjünk!) Sátorajaujhely város első díját nyerte el, s a csoport minden Szóljatok, szép szavak... vetélkedőn ott volt a legjobbak közt. A legelsőn, amelyen még a döntőben is rangsoroltak, a Madách Színházban nyerte el a fődíjat: egy mikrobuszt, amely a szentesi, sőt a megyei közművelődést szolgálja azóta is. A kisbusz segítségével méginkább tudták szolgálni azt a hagyományos törekvést, hogy a művelődési alkalmakhoz ritkán jutó tanyavilágot látogassák műsoraikkal. Természetesen az országos meghívásoknak is könnyebben tudtak így eleget tenni. Ugyanakkor szívesen szerepeltek hazai közönség előtt is nemcsak az iskolában és a színházban, hanem a különböző üzemi rendezvényeken, az öregek klubjában, vagy éppen a Budapesten élő szentesiek összejövételén.

Valamennyi szereplésüket lehetetlen lenne itt felsorolni, csak néhányat említsünk a legemlékezetesebbek közül: Kazincbarcika — szereplés a bányászoknak a leszállóaknában, — Pécsvárad — leányvásár, — Kiskőrös — Petőfi születésének 150. évfordulóján, több alkalommal a Budapesti Művészeti Hetek és az Egri Nyári Karnevál műsorán, a Visegrádi

Színjátzó Napok programjában. Változatlanul sikeres, aranyérmes fel-lépések az Erkel Diákünnepeken (EDÜ, 1971—1973—1975). Nagyszerű kö-zösséget formáló nyári turnék a Balaton körül és az „edzőtáborok” Kili-ántelepen és Szigligeten.

Jelentős szakmai eredményük, hogy olyan iskolát teremtettek az amatőr színjátszásban, amelyet országszerte átvenni igyekeznek, sőt a Magyarok Világszövetsége a külföldről megnyilvánuló érdeklődés miatt másutt is népszerűsít. Tevékenységüket ismeri és elismeri az amatőr szín-játzók nemzetközi szövetsége, amelynek révén néhány külföldi meghí-vásuk is volt. Bár azoknak nem tudtak eleget tenni, örülnek, hogy az is-kolának és a hazai népművelésnek ezen a téren nemzetközi elismerést szereztek.

Jutalomképpen eljutott a csoport egy feledhetetlen és izgalmasban sem szűkölködő Moszkva—Leningrád útra és Wrocławba a nemzetközi amatőr színjátzók találkozójára.

A Kazinczy-műsor, a Petőfiről szóló összeállítás és az újabban szer-kesztett műsorok: a szentesi munkásmozgalom közkatonaírókól szóló Klári-néosz és a Gorkij-novella nyomán életre keltett Dankó szíve azt bizo-nyítja, hogy a színpadnak nem kell megrekednie, van továbblépés. Bár azt is tudomásul kell venni, hogy a szakmai közvélemény szinte elvárja a csoporttól a vidám összeállításokat.

A műfaji beszűkülés veszélye mellett meg kell küzdeni az utánpótlás gondjával is. A diákok sokrétű megterheléséről a bevezetőben már esett szó, ez magyarázza a szereplők kiválasztásának, a szép magyar beszédre, szép mozgásra nevelés bonyolult feladatrendszerének nehézségét. Kétsze-remen is megérdemlik tehát legalább a felsorolást azok, akik az elmúlt öt évben a kiemelkedő eredmények önzetlen munkásai voltak: Csatornai Zsuzsanna, Bácskai Erzsébet, Török Kati, Berényi Mária, Eusa Emília, Holman Endre, Bácskai János, Garai Szabó Ági, Höltl István, Institóris László, Molnár Lúcia, Vinkovics Ági, Hegyi Kati, Györy Kiss Tamás, Juhász Zsuzsanna, Marton Klári, Lovas István, Szalva Olga, Bácskai Ist-ván, Horváth Albert, Nagy Ági, Szentkirályi Sándor, Vigh Olga, Zsoldos Piroska, egy ideig Csorba Gyula és Gémes Ferenc. És természetesen a két testvér, akik egymás szerepkörét is átvették: Gáspár Sándor és Gás-pár Tibor! Szólni kellene a lelkes szervező, segítő gárdáról, azokról az osztálytársakról, akik „szurkolóként” szinte mindenhová elkísérték a csoportot: Léhi Máriáról, Nagy Gyuláról és az 1973-ban érettségizett IV. b osztályról éppúgy, mint az 1974-ben érettségizett IV. bésekről. A cso-port tagjai az 1975/76. tanévben:

Bölcskei M. Zsuzsi	Arató Lajos
Darabos Eszter	Halász Árpád
Dömsödi Erika	Hrabovszki Zoltán
Harangozó Mária	Molnár Zoltán
Haron Ildikó	Pintér Antal
Tóth Erika	Szajma Tamás (Kazinczy-díjas)
Varga Katalin	Tótok János

Az utóbbi három évben szép munkát végzett az iskola másik diák-színpada, népszerűbb nevén a „kicsik”. Csorba László tanár vezetésével követik is az iskola másik csoportját, de önálló stílus kialakítására is tö-rekszenek. „Terülj, táská!” című népmese-feldolgozásukkal jelentős si-kert értek el többek között a hagyományos Csurgoi Diákszínpátzó Napok keretében is.

A színpad hatásának könyvelhető el, hogy az orosz nyelvi tagozatos osztályok is két orosz nyelvű irodalmi színpadot szerveztek Ágoston Attiláné és Kerekes Istvánné vezetésével. Ennek az orosz nyelv tanu-lásán kívül az MSZBT-tagcsoport munkájában van kiemelkedő jelentő-sége, s abban a kapcsolatban, amely a hazánkban ideiglenesen tartózkodó szovjet alakulatokkal és iskolákkal bontakozott ki. Eredményes kísérlet volt már orosz—angol—francia nyelvű közös klubdelután szervezésére is (Keserő Károlyné, Bárkai Ibolya és Józsa György munkája).

Bár a Diákszínpad egyik legfőbb jellemzője, hogy a produkció a kö-zösségi játékformán nyugszik, hozzájárul természetesen az egyéni képes-ségek kibontakoztatásához is. A színpad tagjai vers- és prózamondásban országos versenyeken is dícsérettel állták meg helyüket. A szép magyar beszédért Kazinczy-díjat kapott Bácskai Erzsébet, a Mikszáth Kálmán emlékére rendezett országos prózamondó verseny győztese lett Holman Endre. Ugyancsak aranyérmet szereztek az EDÜ-n szavalásban Bácskai Erzsébet, Holman Endre és Bácskai János. Az utóbbi saját verseivel meg-hívást kapott Sárvarra a diákköltők, diákirók II. országos találkozójára is.

Többször esett már szó a gyulai EDÜ-ről, amely KISZ-rendezvény ugyan, de mindig pezsdítően hatott az iskola egész kultúrmunkájára. A KISZ előbb Benedek Viktória lelkes szervezőmunkája nyomán fogta egy-be a „művészkedőket”, de igen jól sikerült a Varga Zsuzsa szervezte vá-rosi jellegű Horváth Mihály-vetélkedő is. 1975. március 15-én a KISZ az egész iskolát megmozgató olyan vegyes műsort rendezett az EDÜ verseny-einek minden ágában, amely sokáig emlékezetes marad. (Csorba Edit és Pusztai Zsuzsa lelkesedését kell dicsérni). Az EDÜ-n a színpadon és a versmondókon kívül hagyományosan szépen szerepeltek a társastáncosok (Varga Erzsivel az élen), az énekesek és hangszeres zenészek. Az éneke-sek közül a csengő hangú Tóth ikrek, Klári és Mariann mellett említük meg Komjáti Margitot, a zongoristák közül Temesváry Gézát, Komáromi Zoltánt és Bácskai Istvánt. A legszebben fénylő érmet két alkalommal is egy nyelvi tagozatos osztályunk kamaraegyüttese hozta el, melynek tag-jai: Boros Judit és Erdei Ilona (zongora), Berkecz Franciska (hegedű) és Forgách Andrea (cselló). Magasszintű munkát végeztek műfordítóink is, nagy kár, hogy ezt a részt törölték az EDÜ programjából.

A mostoha körülmények ellenére tovább munkálkodik az énekkar is. A lányok éveken át erősítették a KISZ városi vegyeskarát, amely az Ipari Szakközépiskolában működött. Iskolánk lánykórusát pedig Horváth Lászlóné és Nyári Lászlóné értő irányítása után Gulyás Vilmosné vette át. A tiszta hangzással éneklő lánykar a Magyar Rádió „Éneklő If-júság” programjában már három minősítő fordulón szerepelt igen szép sikerrel.

Nem szakadt meg az iskola eleven, alkotó kapcsolata Balázs Árpád SZOT- és Erkel-díjas zeneszerzővel sem. A közös munka most túlmutatott a muzsikán, és „Baráti Kör” címmel érdekes formát teremtett meg. A művészet, a tudomány, a sport, a politika, a közélet számos kiváló képviselője a fiatalokkal folytatott beszélgetésben vallott hivatásáról, az alkotó élet szépségeiről, gondjairól. Így volt vendégünk többek között Gyárfás Endre író, Gedó György olimpiai bajnok, Kiss István Kossuth-díjas szobrászművész, aki az iskola klubjában igen emlékezetes kamara-kiállítást is rendezett. Nem hiányzott ezeken a találkozókön a közös ének sem, amelynek mottója lett: „... az ember másokért él, s ez a legszebb mesterség!” A szervezésért — Balázs Árpádon kívül — köszönet illeti az 1974-ben érettségizett IV. a osztályt.

A művészeti ágakon kívül sok EDÜ-érem dícséri a tudományos pályamunkák szerzőit és felkészítő tanáraikat. A művészethez közelebb álló témák közül említjük meg a néprajzi kategóriában kiemelkedően szereplő Borsodi Ágnes és a legfrissebb műfajt, a fotósokat: Greskovits Dávidot, Bacsa Istvánt és Csúcs Bélát, a Kátai József tanár vezetésével dolgozó szakkört.

A legutóbbi évkönyvben bevezetésül azért kellett mentegetőznünk, mert feljegyzések nélkül nehéz volt az összeállítás. Most pedig a bőség zavarával küzdöttünk. Ha mindenkit felsoroltunk volna, aki a művészeti munkában lelkesen tevékenykedett, több oldalt tenne ki csak maga a névsor. Ehelyett szóljunk inkább a köszönet és elismerés hangján munkájukról. Ennek legfőbb eredményét abban látjuk, hogy az iskola falain kívül gazdag, sokoldalú, tartalmas emberi élet formálására lesznek képesek, s ezt az emberhez méltó igényt szűkebb és tágabb környezetükben felébrésztetni és tartósan táplálni is tudják.

ISKOLÁNK TANULÓINAK SZEREPLÉSE

AZ 1969/70–1974/75. TANÉVEK

TANULMÁNYI VERSENYEIN

1969/70. tanév

Országos Középiskolai Tanulmányi Verseny

	A versenyre nevezett tanulók száma	A továbbjutó dolgozatok száma	A II. fordulóra behívott tanulók száma
Magyar nyelv és irod.	5	4	3
Történelem	—	—	—
Földrajz	—	—	—
Matematika	10	2	2
Biológia	3	1	—
Fizika	4	—	—
Kémia	7	2	2
Orosz nyelv	5	2	1
Angol nyelv	4	3	—

A II. fordulóra behívott tanulók:

Szénászkzy Mária	IV. a (magyar irod.)	tanára: Bácskai Mihály
Bácskai Erzsébet	III. c (magyar nyelv)	tanára: Dr. Barta László
Pék Éva	III. a (magyar nyelv)	tanára: Kovács Józsefné
Zsoldos Éva	IV. a (matematika)	tanára: Toókos Ferenc
Zsoldos Jenő	III. b (matematika)	tanára: Kátai Józsefné
Dömsödi József	IV. b (kémia)	tanára: Gidófalvy Györgyné
Gáspár János	IV. b (kémia)	tanára: Gidófalvy Györgyné
Radich Katalin	III. a (orosz ny.)	tanára: Keserű Károlyné

Arany Dániel matematikai verseny

Kezdők:	10	3	1
Haladók:	6	4	1

A II. fordulóra behívott tanuló:

Bakó Veronika I. a tanára: Kátai Józsefné

A Szőkefalvy Nagy Gyula matematikai emlékversenyen

a II. fordulóra jutott tanulók:

Komáromi László	I. b	tanára: Kiss Hajdú Teréz
Zsoldos Jenő	III. b	tanára: Kátai Józsefné
Zsoldos Éva	IV. a	tanára: Toókos Ferenc

A Kazinczy „Szép magyar beszéd” versenyen

a II. fordulóra jutott tanulók:

Bácskai Erzsébet	III. c	tanára: Dr. Barta László
Csatornai Zsuzsanna	II. a	tanára: Dr. Barta László

Kiemelkedő eredmények

Szénászkzy Mária	IV. a („Szép magyar beszéd”) országos döntő
Bácskai Erzsébet	III. c (magyar irodalom) országos döntő

1970/71. tanév

	A versenyre nevezett tanulók száma	A továbbjutó dolgozatok száma	A II. fordulóra behívott tanulók száma
Magyar nyelv és irodalom	1	1	1
Történelem	—	—	—
Földrajz	—	—	—
Matematika	6	1	—
Biológia	1	—	—
Fizika	3	3	—
Kémia	1	—	—
Orosz nyelv	16	4	2
Angol nyelv	—	—	—

A II. fordulóra behívott tanulók:

Bácskai Erzsébet	IV. c (magyar nyelv)	tanára: Dr. Barta László
Pék Éva	IV. a (orosz nyelv)	tanára: Józsa György
Radich Katalin	IV. a (orosz nyelv)	tanára: Keserű Károlyné

Bácskai Erzsébet IV. osztályos tanuló
Az 1970—71. évi Országos Középiskolai Tanulmányi Versenyen
magyar nyelv és irodalomból III. díjat nyert.

Arany Dániel matematikai verseny

	A versenyre nevezett tanulók száma	A továbbjutó dolgozatok száma	A II. fordulóra behívott tanulók száma
Kezdők	3	2	—
Haladók	5	1	—

A Szőkefalvy Nagy Gyula matematikai emlékversenyen

a II. fordulóra jutott tanulók:

Bakó Kálmán	I. b	tanára: Tóth János
Balogh Teréz	I. b	tanára: Tóth János

Hajdú József	I. b	tanára: Tóth János
Polner Gábor	I. b	tanára: Tóth János
Bakó Veronika	II. a	tanára: Kátai Józsefné
Komáromi Zoltán	II. b	tanára: Kiss Hajdú Teréz
Takács Bálint	II. b	tanára: Kiss Hajdú Teréz
Gémes György	IV. a	tanára: Kátai Józsefné
Zsoldos Jenő	IV. b	tanára: Kátai Józsefné

A Kazinczy „Szép magyar beszéd” versenyen

A II. fordulóra bejutott tanulók:

Bácskai Erzsébet	IV. c	tanára: Dr. Barta László
Holman Endre	II. b	tanára: Bácskai Mihály

Kiemelkedő eredmények

Bácskai Erzsébet IV. c (magyar nyelv) az országos döntőben III. helyezett

1971/72. tanév

Országos Középiskolai Tanulmányi Verseny

Magyar nyelv és irodalom	—	—	—
Történelem	—	—	—
Földrajz	—	—	—
Matematika	5	2	1
Biológia	1	—	—
Fizika	4	2	—
Kémia	8	4	2
Orosz nyelv	8	4	1
Angol nyelv	5	—	—

A II. fordulóra behívott tanulók:

Komáromi Zoltán	III. b (matematika)	tanára: Kiss Hajdú Teréz
Hajdú Kiss Bálint	IV. b (kémia)	tanára: Gidófalvy Györgyné
Remzső Tibor	IV. b (kémia)	tanára: Gidófalvy Györgyné
Lecza Jolán	IV. a (orosz nyelv)	tanára: Keserű Károlyné

Arany Dániel matematikai verseny

	A versenyre nevezett tanulók száma	A továbbjutó dolgozatok száma	A II. fordulóra behívott tanulók száma
Kezdők	5	—	—
Haladók	8	1	1

A II. fordulóra behívott tanuló:

Polner Gábor	II. b	tanára: Tóth János
--------------	-------	--------------------

A Szőkefalvy Nagy Gyula matematikai emlékversenyen

a II. fordulóra jutott tanulók:

Polner Gábor	II. b	tanára: Tóth János
Komáromi Zoltán	III. b	tanára: Kiss Hajdú Teréz

A Kazinczy „Szép magyar beszéd” versenyen

a II. fordulóra jutott tanulók:

Csatordai Zsuzsanna	IV. a	tanára: Dr. Barta László
Holman Endre	III. b	tanára: Bácskai Mihály

Kiemelkedő eredmények

Holman Endre	III. b	(„Szép magyar beszéd”) országos döntő
Lecza Jolán	IV. a	(orosz nyelv) megyei II. helyezés
Hajdú Kiss Bálint	IV. b	(kémia) megyei I. helyezés
Remzső Tibor	IV. b	(kémia) megyei II. helyezés
Polner Gábor	II. b	(Szőkefalvy N. Gy. - vers.) megyei III. h.

1972/73. tanév

Országos Középiskolai Tanulmányi Verseny

	A versenyre nevezett tanulók száma	A továbbjutó dolgozatok száma	A II. fordulóra behívott tanulók száma
Magyar nyelv és irodalom	1	1	1

Történelem	1	1	—
Földrajz	—	—	—
Matematika	14	5	4
Biológia	3	1	—
Fizika	3	1	—
Kémia	7	2	1
Orosz nyelv	13	4	2
Angol nyelv	1	—	—

A II. fordulóra behívott tanulók:

Nagy Mariann	III. b (magyar nyelv)	tanára: Bácskai Mihály
Bokor Erzsébet	IV. b (matematika)	tanára: Kiss Hajdú Teréz
Enyedi Eszter	IV. b (matematika)	tanára: Kiss Hajdú Teréz
Balogh Teréz	III. b (matematika)	tanára: Tóth János
Polner Gábor	III. b (matematika)	tanára: Tóth János
Hajdú József	III. b (kémia)	tanára: Gidófalvy Györgyné
Deák Ferenc	IV. a (orosz nyelv)	tanára: Nagy Zsuzsanna
Erdei Ilona	III. a (orosz nyelv)	tanára: Tatár Rózsa

Arany Dániel matematikai verseny

Kezdők	8	—	—
Haladók	4	—	—

A Szőkefalvy Nagy Gyula matematikai versenyen

a II. fordulóra jutott tanuló:

Polner Gábor	III. b	tanára: Tóth János
--------------	--------	--------------------

A Kazinczy „Szép magyar beszéd” versenyen

a II. fordulóra jutott tanuló:

Holman Endre	IV. b	tanára: Bácskai Mihály
--------------	-------	------------------------

Kiemelkedő eredmények

Erdei Ilona	III. a (orosz nyelv)	országos döntő
Holman Endre	IV. b („Szép magyar beszéd”)	országos döntő
		tanára: Bácskai Mihály

1973/74. tanév

Országos Középiskolai Tanulmányi Verseny

	A versenyre nevezett tanulók száma	A továbbjutó dolgozatok száma	A II. fordulóra behívott tanulók száma
Magyar ny. és irod.	3	3	1
Történelem	4	4	1
Földrajz	1	1	—
Matematika	15	6	2
Biológia	1	1	—
Fizika	4	1	1
Kémia	10	4	4
Orosz nyelv	7	3	2
Angol nyelv	8	3	—

A II. fordulóra behívott tanulók:

Nagy Mariann	IV. b (magyar nyelv)	tanára: Bácskai Mihály
Juhász Zsuzsanna	IV. a (történelem)	tanára: Bácskai Mihályné
Simon József	IV. b (matematika)	tanára: Tóth János
Balogh Gábor	III. b (matematika)	tanára: Kiss Hajdú Teréz
Balogh Gábor	III. b (fizika)	tanára: Elek Sándor
Hajdú József	IV. b (kémia)	tanára: Gidófalvy Györgyné
Harangozó Sándor	IV. b (kémia)	tanára: Gidófalvy Györgyné
Rovó István	IV. b (kémia)	tanára: Gidófalvy Györgyné
Csurka Márta	III. b (kémia)	tanára: Gidófalvy Györgyné
Berkecz Franciska	IV. a (orosz nyelv)	tanára: Keserű Károlyné
Gémes Ferenc	IV. a (orosz nyelv)	tanára: Tatár Rózsa

Arany Dániel matematikai verseny

	A versenyre nevezett tanulók száma	A továbbjutó dolgozatok száma	A II. fordulóra behívott tanulók száma
Kezdők	15	2	2
Haladók	11	—	—

A II. fordulóra behívott tanulók:

Sipos Ilona	I. b	tanára: Kátai Józsefné
Zsoldos Erzsébet	I. b	tanára: Kiss Hajdú Teréz

A Szőkefalvy Nagy Gyula matematikai emlékversenyen

a II. fordulóra jutott tanulók:

Gidófalvy György	I. b	tanára: Kátai Józsefné
Sipos Ilona	I. b	tanára: Kátai Józsefné
Zsoldos Erzsébet	I. b	tanára: Kiss Hajdú Teréz
Balogh Teréz	IV. b	tanára: Tóth János
Rovó István	IV. b	tanára: Tóth János

Az Irinyi János kémiai versenyen

a II. fordulóra jutott tanulók:

Gidófalvy György	I. b	tanára: Kátai József
Polner Antónia	I. b	tanára: Kátai József
Sipos Ilona	I. b	tanára: Kátai József

Az „Édes anyanyelvünk“ versenyen

a II. fordulóra jutott tanulók:

Gelegonya Mária	IV. a	tanára: Bácskai Mihályné
Nagy Mariann	IV. b	tanára: Bácskai Mihály
Erdei Ilona	IV. a	tanára: Bácskai Mihályné
Sarkadi Nagy Zsuzsa	III. a	tanára: Kovács Józsefné
Fehér Éva	III. a	tanára: Kovács Józsefné

A „Szép magyar beszéd“ versenyen

A II. fordulóra bejutott tanulók:

Bácskai István	IV. b	tanára: Bácskai Mihály
Nagy Mariann	IV. b	tanára: Bácskai Mihály

Kiemelkedő eredmények

Harangozó Sándor	IV. b	kémia országos döntő 13. helyez.
Gidófalvy György	I. b	(Irinyi J. kémia) országos döntő 7–8 h.
Sipos Ilona	I. b	(Irinyi J. kémia) országos döntő
Gelegonya Mária	IV. a	(„Édes anyanyelvünk“) országos döntő II. helyez.
Nagy Mariann	IV. b	(„Édes anyanyelvünk“) országos döntő
Bácskai István	IV. b	(„Szép magyar beszéd“) országos döntő
Balogh Gábor	III. b	(Budó Ágoston fizika) megyei 6. helyez.

Összeállította: TÓTH JÁNOS

1974/75. tanév

Országos Középiskolai Tanulmányi Verseny

	A versenyre nevezett tanulók száma	A továbbjutó dolgozatok száma	A II. fordulóra behívott tanulók száma
Magyar nyelv és irod.	1	1	—
Történelem	—	—	—
Földrajz	2	2	2
Matematika	12	4	2
Biológia	2	1	—
Fizika	17	—	—
Kémia	3	3	3
Orosz nyelv	5	1	1
Angol nyelv	9	7	—

A II. fordulóra behívott tanulók és tanáraik:

Rakonczai Ágnes	III. a (földrajz)	tanára: Józsa Erzsébet
Török Ildikó	III. c (földrajz)	tanára: Józsa Erzsébet
Balogh Gábor	IV. b (matematika)	tanára: Kiss Hajdú Teréz
Polner Gábor	IV. b (matematika)	tanára: Kiss Hajdú Teréz
Böszörményi István	III. b (kémia)	tanára: Hidófalvy Györgyné
Csurka Márta	IV. b (kémia)	tanára: Hidófalvy Györgyné
Hojcsi Zsuzsanna	IV. b (kémia)	tanára: Hidófalvy Györgyné
Sánta Zoltán	III. c (orosz nyelv)	tanára: Keserű Károlyné

Arany Dániel matematikai verseny

	A versenyre nevezett tanulók száma	A továbbjutó dolgozatok száma	A II. fordulóra behívott tanulók száma
Kezdők	7	1	—
Haladók	11	3	2

A II. fordulóra behívott tanulók és tanáraik:

Németi Ibolya	II. b	tanára: Tóth János
Zsoldos Erzsébet	II. b	tanára: Tóth János

Irinyi János kémiai verseny

	Az iskolai fordulón rész vevő tanulók száma	A II. fordulóba bejutott tanulók száma
Kezdők	5	3
Haladók	3	2

A II. fordulóba behívott tanulók és tanáraik:

Gidófalvy Tamás	I. b	tanára: Kátai József
Györgyi Zsuzsanna	I. b	tanára: Gidófalvy Györgyné
Szucsán Sándor	I. b	tanára: Gidófalvy Györgyne
Gidófalvy György	II. b	tanára: Kátai József
Sipos Ilona	II. b	tanára: Kátai József

Kiemelkedő eredmények

Böszörményi István kémiából bejutott az országos döntőbe.

Sánta Zoltán orosz nyelvből megyei 2. helyezést ért el.

Zsoldos Erzsébet dicséretben részesült.

Gidófalvy György és Szucsán Sándor az országos döntőbe jutott.

A Szőkefalvy Nagy Gyula matematikai emlékversenyen

Zsoldos Ibolya I. b osztályos tanuló első helyezést ért el
(tanára: Toókos Ferenc).

Németi Ibolya II. b osztályos tanuló második helyezést ért el
(tanára: Tóth János).

Zsoldos Erzsébet II. b oszt. tanuló harmadik helyezést ért el
(tanára: Tóth János).

Polner Gábor IV. b osztályos tanuló első helyezést ért el
(tanára: Kiss Hajdú Teréz).

Összeállította: KISS HAJDÚ TERÉZ

TANULÓSZOBA, MENZA

Iskolánk életében jelentős szerepet tölt be a csaknem húsz évvel ezelőtt a Művelődésügyi Minisztérium utasítására megszervezett diákmenza és szakkorrepetálás, mivel ezeket a juttatásokat tanulóinknak majdnem a fele igénybe veszi. A Csongrád megyei Tanács VB művelődésügyi szakigazgatási szervének engedélyével 1957-ben szerveztük meg a rászoruló tanulók tanulmányi munkájának segítése, valamint étkeztetése céljából a szakkorrepetálásokat, illetve a diákmenzát. Az első szervező és vezető tanárok a következők voltak: Nagyajtósi István, László Béla, Hojcsi Pál, Kerekes Istvánné és Gaál Tivadar, ezeket a feladatokat 1973 óta dr. Lakos Sándor látja el.

A menzai felvételeknél elsősorban azoknak a dolgozó szülőknek a gyermekei részesülnek előnyben, akiknek a családjában több kereset nélküli fiatalkorú gyermek van, vagy akik gyermeküket egyedül nevelik, továbbá a más községből naponta bejárók, tehát mindazok a tanulók, akiknek családi és egyéb szociális körülményei a felvételt feltétlenül indokoltá teszik.

A szakkorrepetálásokon a vezető tanárok feladata az, hogy a rászoruló, különösen a vidéki, hátrányos helyzetű tanulókat segítsék az iskolai tananyag elsajátításában, valamint az önálló tanulási módszer kiakításában.

A menzai ellátásért a szülők térítési díjat fizetnek a besorolás szerint, ez a díj húsz forinttól száz forintig terjedhet, illetve néhányan teljes mentességet élvezhetnek. A menzai térítési díjakat az igazgató a diákszociális bizottság meghallgatása után állapítja meg. A diákszociális bizottság elnöke az igazgató, tagjai: a pártszervezet titkára, a szakszervezeti bizottság titkára, a pártösszekötő tanár, a KISZ iskolai vezető szervének megbízottja, a szülői munkaközösség képviselője és az érdekelt osztályfőnökök.

A szakkorrepetálási órák és a menzán étkezők keretszámát — az igazgató javaslatára — a Csongrád megyei Tanács VB Művelődési Osztálya engedélyezi. A menzai étkeztetés szükségessége és népszerűsége jó lemérhető abból a létszámnövekedésből, amely különösen az utóbbi években rohamos fejlődést mutat, ugyanis a kezdeti évek száz tanulójaival szemben a létszám az 1975/76. tanévben már 240

főre emelkedett. Az ilyen nagy létszámú étkeztetést azonban — sajnos — az eredeti étkezőhely, a Vámos Ilona Leánykollégium gondnoksága már nem vállalhatja, ugyanis csak 120 tanuló ebédtetését tudja — férőhely hiánya miatt — biztosítani, a további 120 tanuló a Petőfi szálló bisztrójában étkezik.

Mindig nagy gondot okoz az, hogy tanulóink a leánykollégium menzáján szeretnének ebédelni, és a kérésüket — sajnos — nem tudjuk teljesíteni. A végleges kielégítő megoldást az új kollégium kétezer személyes konyhájának megépülése hozhatja meg, és ezért a szentesi menzán étkező fiatalok már nagy várakozással tekintenek az új kollégium építkezései elé.

DR. LAKOS SÁNDOR

A BIOLÓGIAI SZAKKÖR

A szakkör működése a biológiai műveltség elmélyítését célozza. Azok a tanulók jelentkeztek és járnak szakköri foglalkozásra, akik az órákon tanult anyagot mélyebben kívánják elsajátítani, kísérletezni szeretnek, s főleg olyan pályára kívánnak menni, ahol a biológia felvételi tárgy, vagy esetleg tanulmányi versenyre készülnek.

A foglalkozási órák tematikáját a szakköri tagok együtt beszéljük meg a szakkörvezető tanárral.

Az elmúlt években a legtöbb alkalommal az általános biológia törvényszerűségeit kutatták, s a molekuláris biológia problémáival, ezen belül az öröklődés törvényszerűségeivel, az RNS és DNS nagy jelentőségével foglalkoztak. Kiselőadások, hozzászólások, mozgófilmek vetítése tették színebbé, elevenebbé a szakköri foglalkozásokat.

Néhány téma a szakköri foglalkozásokon:

Az akvárium jelentősége. Akvárium létesítése, élővilága.

Az iskolai akvárium beállítása.

Vizeletvizsgálat és az ezzel kapcsolatos kísérletek.

Növényélettani kísérletek.

A növekedés és fejlődés lényege a növény- és állatvilágban.

A vér összetétele, vércsoportok, vérsűllyedés, immunitások. Rh-faktor. Vérvizsgálat mikroszkópon a kórház laboratóriumában.

Madártani kiállításra előkészületek. Hasznos és káros madaraink.

A foglalkozások általában kéthetenként voltak. A szakkör létszáma 20—30 tanuló között ingadozott, s az általános látogatottság 70—90%-os volt.

A biológiai szakkör ifjúsági titkárai:

1970—71. Medveczky Erika,

1972—75. Husz Gabriella.

A szakkör vezető tanára

DR. BAKÓ KÁROLY

A HONISMERETI SZAKKÖRRŐL

Néhány éve igen sok szó esik a legkülönbébb munkakörökben és munkahelyeken a honismeretről. Gyakran a tájékozatlanság szüli a véleményeket, de talán több azoknak a száma, akik hozzáértéssel és főleg lelkesedéssel tudnak róla beszélni, vitatkozni.

A honismeret olyan országos mozgalom, amely tárgyánál és változatos módszereinél fogva mindenkit megmozgathat ebben az országban. A legnagyobb témák egyike, a hazával foglalkozik. S van-e olyan ember, akit ne érdekelne népének, nemzedékének sorsa, történelme, akit ne izgatna, milyen szellemi és anyagi értékeket produkáltak elődeink, akit ne ösztönözne ma még tökéletesebb, még szorgalmasabb munkára az a kincs, amit saját kutató szenvedélyével hoz felszínre?

Ebben a mozgalomban nagyszerű gyűjtők, a tudományosság igényével dolgozó kutatók és a nemzet ügyeire fogékony tömegek találkoznak. A honismeret munkája azonban nem öncélú: többet akar és tud adni a felfedező munkánál. Megtanít arra, hogy megbecsüljük a legapróbb mozaikját is gazdag nemzeti múltunknak, lehetővé teszi, hogy mindenki számára megismerhető legyen a feltárt anyag, és aktív, a közéletre fogékony egyéniségeket formál. Aki ismeri népe múltját, aki képes az eredmények mögött a munkát, a szenvedést, a küzdelmet is meglátni, az képtelen a közömbösségre, az részt tud vállalni cselekvő módon minden munkából, amelyből megszületnek napjaink értékei, korunk megbecsülésre alkalmas hagyományai.

Városunk honismereti szakkörei már többször szereztek elismerést szakmai felkészültségükkel, széleskörű érdeklődésükkel és Szentés lakosságát megmozgató buzgalomukkal.

Iskolánkban is működik honismereti kör. Története azokhoz az évekhez kapcsolódik, amikor még nem volt önálló szervezete, hanem a mindenkori történelem szakkörön belül végeztek a tanulók ilyesfajta anyaggyűjtéseket, kutatásokat. Nagy lendületet adott ennek a munkának a Tamásiban 1933-ban megrendezett honismereti tábor, amelyen az akkori szakköri garnitúra 2 tagja is részt vett. Új módszerekkel, új témakörökkel ismertettek meg bennünket. Lelkesedésük átragadt társaikra is. A lendületet, a vállalkozó kedvet sok-sok időigényes munka követte, míg végül megszülettek első sikerei is: több alkalommal ezüst- és bronzér-

mek az Erkel Diákünnepségeken. 1968–72 között tehát még nem volt külön szakköre ennek a diáktevékenységnek, 1972-ben vált önállóvá. Ezt nemcsak a korábbi sikerek alapozták meg, hanem a városban is egyre jobban terebélyesedő honismereti érdeklődés, az üzemek és iskolák fokozatos egymásra találása ebben a nemes feladatban.

Mind az országos, mind a helyi munkát a Hazafias Népfront irányítja, ill. koordinálja. Az összehangolt együttműködésnek köszönhető, hogy Szentés kiérdemelte a „honismereti város” rangot. Ez egyrészt elismerés a már elvégzettekért, másrészt a jövő feladatainak biztosítéka is.

Ahány szakkör, annyiféle arculat jellemző rá. Szentés és a szentesi ember rendkívül sokféle formában jelenik meg ezekben. A gyárak, üzemek üzemkrónikát írnak, egyes iskolákban néprajzi gyűjtőmunka folyik, másutt éppen a helység földrajzi neveinek rendszerezése a fő munkaterület. Vannak állandó profilú honismereti csoportok. Ilyen különösen ott fordul elő, ahol egy intézményen belül több szakkör is működik.

A gimnázium szakköre igen változatos módon közelíti meg a várost. A legállandóbb tevékenység minden évben annak a versenyzőgárdának a megszervezése, felkészítése, amely az iskolát képviseli a vetélkedőkön. A sikerek e téren is említésre méltóak. Rendszeresen ellátogatunk a levéltárba is, ahol egyrészt anyaggyűjtést végzünk, másrészt megismerkedünk a tudományos kutatás módszereivel és a város történetének sok-sok forrásával. Mindig nagyszerű élmény a honismereti jellegű előadásokon való együttes részvétel, a továbbfejlődésnek, a tanulásnak ez a módja. Mindnyájunk számára legértékesebbek azonban a konkrét témákkal eltöltött órák, az alkotás órái. Ezekből születnek meg a mi szakkörünk adalékai a nagy egészhez.

Visszanéztünk már városunk múltjának egyik legszebb időszakába, a reformkorba, és megtaláltuk Kiss Bálintot, Szentés Tessedikjét. De szívesen jártunk a jelenben is: a mezőgazdaság és a jellegzetes szentesi ipar (háziipar) egyaránt vizsgálódásunk tárgyát képezte. Kiemelkedő feladatunk volt a város felszabadításának néhány olyan mozzanata amely képes volt diákközelbe hozni ezt a nagy jelentőségű történelmi fordulatot és a belőle kibontakozó mai világunkat.

Aki ebben a munkában részt vesz, sokat gyarapszik tudásban és szemléletben. Mégis az nyer vele a legtöbbet, aki már diákként magába szívja a nemzet ügyéért való lelkesedést, amit majd később az újabb kincsek felhalmozásában kamatoztat mint hozzáértő, előrelátó felnőtt.

KOVÁCS JÓZSEFNÉ

VÍZMINŐSÉG—VÉDELMI SZAKKÖR

Minden kor társadalma törekedett a környezet védelmére. A kezdetben szűkebb területek szennyeződése is már rászorította az emberiséget arra, hogy termelési gondjain túl környezete tisztaságának védelmével is foglalkozzék. Ilyen irányú tevékenységében ösztönösen vagy tudatosan jelentős szerepet játszott a környezet tisztaságának védelmére való nevelés. Nemzedékünk erőfeszítései ellenére is a jövő generációjának a mainál szennyezettebb környezettel kell szembenéznie. Ezért a környezetvédelmi szakemberképzésen kívül az oktatás-nevelés egész rendszerében megfelelő fontosságot kell kapnia a környezet tisztaságának védelmére való olyan nevelésnek, mely képes a környezet védelmében alapvető szemléletváltozást előidézni. A környezetvédelem ugyanis elsősorban szemléletváltozást igényel: annak belátását követeli, hogy a természet egyensúlyának megbontásával saját sírunkat ássuk meg. A környezet tisztaságának védelme nem olcsó tevékenység. Jelentősek azok az anyagi károk, amelyek az egyén, a társadalom hibáztható magatartásának következményei. Ezek az anyagi károk megfelelő magatartásformák kialakítása esetén megtakaríthatók. Így a környezet tisztaságának megővésére való nevelés anyagi erőforrássá is válhat.

E nevelés szolgálatában áll szakkörünk is, mely feladatul tűzi ki az ifjúság felkészítését a környezetvédelemre. Az első szakköri foglalkozás 1972 októberében volt. A jelenléti ívek tanúsága szerint a foglalkozásokon kb. tizenöt tanuló vesz részt. Többször nyilvános szakköri foglalkozást is szervezünk. Ilyenkor közérdeklődésre számot tartó téma vagy filmvetítés is szerepel a műsorban. Tapasztalataink szerint a vízminőség-védelem színes mozgófilmjei nemcsak a szakkör, hanem az egész iskola ifjúságának érdeklődését is felkeltették. Az Országos Vízügyi Hivatal, sőt a Magyar Horgászszövetség minden ilyen témájú filmjét igyekszünk szakköri programunkba állítani. Többek között nagy sikere volt a „Több, jobb vizet”, a „Ha én folyó vónék”, az „Öntsünk tiszta vizet a Dunába” és az „Egy kis patak meséje” című filmek bemutatásának.

Az Alsó-Tisza vidéki Vízügyi Igazgatóság a szakkör munkáját felszereléssel, vegyszerekkel valamint a szakköri foglalkozások anyagának összeállításával segíti. Esetenként gyakorlatvezetőt, előadót is küld. A Vízügyi Igazgatóság „Béke” szocialista brigádja pedig egy nagyméretű

faliújságtáblát is készített iskolánk tanulóifjúságának környezetvédelmi ismeretekkel való tájékoztatására.

A szakkör tematikája elméleti és gyakorlati ismereteket ölel fel a vízminőség-védelem témaköréből. Ismeretterjesztő előadások keretében hallanak tanulóink a vízminőség-védelem műszaki, kémiai, biológiai alapjairól. Egy előadás keretében a vízminőség-védelem műszaki-technikai, jogi és közgazdasági szabályozásának kérdéseit ismertetjük. A víz minőségével, annak jellemzőivel több alkalommal is foglalkozunk. Egy-egy vegyületnek az élővízben betöltött szerepe mellett azok mennyiségének laboratóriumi mérését is elvégezzük. Az oldott oxigénnek vagy a széndioxidnak az élővízben betöltött szerepe, jelentősége, sőt kvantitatív mérésének módszere is szerepel a programban. Megismerkednek tanulóink a szennyezett víz oxigénfogyasztásával, a biokémiai oxigénigény mérésével. Egy alkalommal külön a kénhidrogén származásáról és mérési módszeréről beszélünk. Ugyanezen a foglalkozáson ismerik meg a tanulók a kénhidrogén mérgező hatását, az élővizet mérgező hatás tüneteit. Az ammónia- és a nitrát-tartalom származása, mérési módja és a mért koncentráció szerepe a víz minőségében ugyancsak külön foglalkozás anyagát képezi. Rövidebben foglalkozunk a víz keménységével, kalcium- és klorid-ion koncentrációjának mérésével, a víz higosságának meghatározásával, a vízminták vételével és tartósításával, a mintavételek gyakoriságának kérdéseivel. Valamennyi szakköri foglalkozás során törekszünk az egyszerűsítésre, pl.: az egyes mennyiségi meghatározási módszert zavaró fizikai-kémiai tényezők ismertetése helyett a vizet szennyező elemek, vegyületek keletkezésének körülményeit és az élővilágra gyakorolt hatását hangsúlyozzuk. Egy foglalkozás keretében a hidrobiológiai, sőt a mikroszkopos vizsgálatokat is megismertetjük a tanulóinkkal.

Nem célunk vízminőségi szakemberek, sem vízminőség-vizsgáló laborárisok képzése. A sok laboratóriumi foglalkozást egyrészt a téma, a vízminőség fogalmának jobb megismerése, másrészt maguk a tanulók igénylik. Ügyelünk azonban arra, hogy a szakköri foglalkozások nyújtotta keretben egyéb érdekes vagy időszerű témák is szóba kerüljenek. Nagy érdeklődés kísérte például a szentesi paprikatermelés vízminőségi problémáit, a napi sajtóból ismert „Dikomit-ügy”-ről tanulóink bizonyára otthon is sokat hallottak. Nem kisebb figyelem kísérte a Duna szennyezés okozta vízkárának elhárításáról tartott beszámolót.

Néhány mondatnál gyakran utalunk az Országos Műszaki Könyvtár és Dokumentációs Központ *Környezetvédelem* című tájékoztatójában megjelent, a tanulókat érdeklő tudományos gyakorlati eredményekre. Ezzel is a mindennapi élet vízminőség-védelmi problémáihoz kívánjuk kapcsolni a tanulók érdeklődését, figyelmét.

Egy — a szakköri foglalkozások programjához tartozó — tanulmányi kirándulás keretében meglátogatjuk az Alsó-Tisza vidéki Vízügyi Igazgatóság vízminőség-vizsgáló laboratóriumát. A műszeres vízanalítika mellett bemutatjuk a Vízminőségi Felügyelet munkáját, feladatait, az ország vízminőség-védelmének szervezeti felépítését. Egy másik tanulmányi kirán-

dulás keretében a szentes központi szennyvisztisztító telepet tekintettük meg a telep szakmérnök vezetőjének irányításával. Ez a kirándulás alkalmas volt arra, hogy a szennyvizek keletkezéséről, tisztításáról és elvezetéséről a korábbi előadások keretében hallottak egy részét a gyakorlatban is megtekintsük. Ilyenkor a házi szennyvizek előlevegőztetésén, mechanikai tisztításán kívül felelevenítjük az ipari szennyvizekről elhangzott kérdéseket is.

Az ifjúságnak a téma iránti érdeklődését mutatja, hogy ezeken a foglalkozásokon számos kérdés hangzik el. Az elmúlt tanévben országos ifjúsági pályázaton a szakkör tagjai „Vízszennyezés — víztisztítás” című dolgozatukkal sikerrel vettek részt.

A tanuló ifjúság érdeklődésének kielégítése érdekében a szakkörön is gyakran érintünk — a jövőben egyre inkább — különböző környezetvédelmi kérdéseket. A tanulók érdeklődését szakirodalommal kielégíteni még igen nehéz. A vízügy szakmai kiadványai, speciális problémái és szakmai színvonala felette állnak befogadóképességünknek is. Magyar nyelven viszont kevés olyan művet ajánlhatunk, mint pl. Fritz Bade „Versenyfutás a 2 000. évig” vagy Jócsik Lajos „Az öngyilkos civilizáció” című munkája. Tanulóink az ajánlott irodalmat nemcsak olvasták, hanem alaposan tanulmányozták is.

Nem kívánuk ugyan környezetvédelmi szakembereket nevelni, mégis azt tapasztaljuk, hogy szakköri munkánk hatására a szakkör tagjai közül néhányan a laboráns pályát választották, jelentkeztek a Szakmunkásképző Intézet laboráns szakára, s majd vízminőség-védelmi laboratóriumban szeretnének dolgozni.

Az ismertetett sokirányú szakköri tevékenységét évről, évre tovább kívánjuk fejleszteni, azért, hogy minél hatékonyabban elősegítsük ifjúságunk korszerű környezetvédelmi szemléletének kialakítását. A környezetvédelmi feladatok megoldásához ugyanis nem elegendők a hatósági intézkedések, széleskörű társadalmi összefogásra van szükség.

Dr. LAKOS SÁNDOR

AZ ISKOLAI TESTNEVELÉS ÉS DIÁKSPORT FELADATAI

Az urbanizációs ártalmak a vidéki iskolák tanulóifjúságát sem kerülik el. Elrettentő országos adatok állnak rendelkezésünkre. A sorköteles fiatalok 26⁰/₀-a katonai szolgálatra alkalmatlan, főleg általános gyengeség miatt. Az ország lakosságának csak 12⁰/₀-a tud úszni. Évi átlagban 275-en fulladnak vízbe. Középkorúak olyan betegségekkel jelentkeznek orvosi kezelésre, amelyek azelőtt jóformán ismeretlenek voltak: a kóros elhízástól a korai szívinfarktuszig.

Az állami vezetés felismerte a veszélyt, és távlati fejlesztési tervet dolgozott ki a testnevelés és sport rendszerében. 1973-ban egységesé vált a testnevelés és sport irányítása. 1974 márciusában az 1011. sz. OM-rendelettel bevezetik a harmadik testnevelési órát. Ez rendkívül előremutató intézkedés. A harmadik testnevelési óra tárgyi feltételei nincsenek biztosítva. Országszerte kevés a tornaterem, hiányos az iskolák felszereltsége, kevés a testnevelő tanár. Az intézkedésekkel az objektív feltételek teljes megteremtéséig várni nagy hiba lett volna. Megtörténtek az első határozott lépések. Megalakult a Diák Sporttanács, a KISZ központi feladatává tette a testnevelést és sport szervezését és támogatását. A Testnevelési Főiskolán 66-ról 100-ra, a pedagógiai főiskolákon 185-ről 256-ra emelték a testnevelés szakos hallgatók keretszámát. Új kupa- és bajnoki rendszert dolgoztak ki, és minden iskola számára kötelezővé tették az Országjáró Diákok Körének megszervezését, amely kevés anyagi ráfordítással nagy tömegeknek biztosít rendszeres sportolási lehetőségeket. Több történt az elmúlt két évben, mint az elmúlt 20 évben együttvéve.

Iskolánkban is megváltozott a testnevelési óra és a tanórán kívüli testnevelés szerepe. Az eddigi gyakorlat az volt, hogy a társadalmi sportegyesületekbe kiadott és ott felkészített tanulóinknak a középiskolás bajnokságokon elért eredményeivel „büszkélkedtünk”, vagy az iskolának ugyanaz a 10—15 jóképességű tanulója indult több sportágban, és fémjelzte iskolánk sportéletét.

Az új kívánalmak alapján már második éve megrendezzük a futó-csapatbajnokságot, melynek különböző távú versenyszámain az 1975 októberében rendezett versenyen 310 tanuló indult. A versenyszámok

legjobbjai járási és megyei versenyeken folytatják szereplésüket. Indulásuk előfeltétele, hogy egyesületben ne legyenek leigazolva.

Megrendeztük az iskolai tornászbajnokságot, szintén igazolatlan tanulók számára. Iskolánk minden tanulója megtanulta az évfolyama számára előírt szertornagyakorlatokat. Osztálybajnokságon választottuk ki az összetett verseny első hat helyezettjét, akik azután évfolyambajnokságon versenyeztek a már megtanult anyaggal. A járási mezei futóbajnokságon 245 tanulónk indult.

A testnevelési órák keretében minden tanulónk megtanul úszni. Az elmúlt évi városi középiskolai bajnokságon 273 tanulónk indult, és főleg nyersen nyerte ismét a pontversenyt.

A kosárlabda iskolabajnokságon minden osztály indít leány- és — a létszámtól függően — fiúcsapatot. A hónapokig tartó körmérkőzések eredményeként hirdetünk bajnokcsapatokat.

Ezekén kívül még számos sportágban rendezünk házi bajnokságot azzal a céllal, hogy minél több tanulót vonjunk be a rendszeres sportolásba. Olyan tanulókat, akiknek ez az egyetlen lehetőségük, hogy bekapcsolódjanak a sportmozgalomba, akiknek ez az utolsó alkalmuk, hogy megszeressék a testedzést, és hogy az életük nélkülözhetetlen részévé válják.

HORVÁTH LÁSZLÓ

ISKOLAMÚZEUM

Nevelőtestületünk 1971-ben elhatározta, hogy gimnáziumunk emlékeinek, dokumentumainak megőrzése és ápolása céljából kis iskolamúzeumot létesít, egyelőre szerény keretek között, majd később kibővítve egy arra alkalmas teremben.

Múzeumunkban elsősorban azok a tárgyi emlékek, dokumentumok kapnak helyet, melyek 116 éves iskolánkra vonatkoznak. Azonkívül régi fényképek a gimnázium életéről, tanári karáról, tanulóiról, eseményeiről; a tanítással kapcsolatos, de már nem időszerű szemléltető eszközök, az iskola volt dolgozóira vonatkozó feljegyzések, emlékek, munkásságuk tárgyi bizonyítékai.

Helyet kap múzeumunkban Szentés és a munkásmozgalom kapcsolata, városunk, iskolánk fejlődése a felszabadulásig és azóta képekben, grafikonokon, táblákon.

Tervbe vettük nagy névadónk, Horváth Mihály emlékét őrző tárgyak beszerzését és megőrzését. A haladó történelmi emlékek begyűjtése, megővése, megőrzése szintén célkitűzéseink között szerepel.

Múzeumunk egy díszalbumot készít, s abba neves tanítványaink, az iskolát meglátogató és támogató pártvezetők, művészeti és közéleti személyek bejegyzéseit fogjuk megőrizni és megőrizni.

Az eddigi beszerzések közül említésre méltó az 1869-ből való Herbarium, melyet a természetrajz akkori tanára gyűjtött össze. Jelentős és értékes egy daguerreotip fényképezőgép. Az Ország-Világ 1885. évi, a Szentesi Lap 1888. évi, a Szentés és Vidéke 1891-ből származó példányai iskolánkra vonatkozó cikkeket, közleményeket tartalmaznak.

Iskolamúzeumunk elősegíti az egészséges lokálpatriotizmusra, a hazafiasságra s az internacionalizmusra való nevelést, megerősíti az iskola és tanítványai közötti kapcsolatokat.

Ezúton is felkérjük iskolánk minden volt növendékét, jóakaróját, hogy amennyiben olyan anyagokkal vagy adatokkal rendelkeznek, melyek iskolánk múltjára vonatkoznak, szíveskedjenek azokat iskolamúzeumunk részére felajánlani, s mi azokat köszönettel elfogadjuk, s megőrizzük az utókor számára.

Az iskolamúzeum vezetője:

DR. BAKÓ KÁROLY

TERMÉSZETJÁRÁS – KIRÁNDULÁSOK

Természetjáró szakosztályunk működése a múlthoz viszonyítva kissé visszaesett. Nem volt annyi sok gyalogtúra és táborozás, főleg kevesebb lett a kék-túrázás teljesítése az elmúlt négy évben. Ennek ellenére szakosztályunk tagjai és tanulóink hazánk sok táját, városát és hegységét keresték fel. Túráztak a Zempléni-hegységben, jártak a Bükk, a Mátra hegységben, a Duna-kanyarban, a Börzsönyben, a Pilisben, a Mecsekben, a Sopron-kőszegi-hegységben. Tanulóink túráik alkalmával megismerték hazánk tájait, természeti szépségeit, védett területeit, parkjait, nagyobb városainkat, szocialista létesítményeinket, történelmi nevezetességeinket, műemlékeinket.

Előtérbe került a távoli tájakon, a szocialista országokban való túrázás, kirándulás autóbusszal, vonattal. Így ismerték meg Erdély történelmi jelentőségű városait, a Magas-Tátra égbe nyúló csúcsait, a „nagyságos fejedelem” egykori székvárosát, Kassát, s lerótták kegyeletüket a nagy szabadságűrső sírjánál. Megcsodálták a Morskie Oko felelmetesen gyönyörű tengerszemét Zakopane mellett. Fürödtek a Fekete- és az Adriai-tengerben, megismerték a fekete-tengeri Ezüstpart gyöngyszemének, Neszebarnak építészeti remekeit s a kétezer éves pulai amphitéátrumot.

A túrázás, természetjárás és kirándulás nemcsak a szakosztály munkája: az osztályok minden évben tervszerűen kirándultak egy megállapított időpontban 4–5 napos kirándulás keretében, s felkeresték az ország egy-egy szép táját, hegységét, városát. Az osztályokat osztályfőnökeik vezették, s mindenütt ismertették az idegenforgalmi szempontból jelentős nevezetességeket. A legnagyobb országjárást Józsa Erzsébet tanárnő vezette 1972-ben, amikor a résztvevők megismerkedtek Debrecen, a Hortobágy, a Nyírség és Szatmár műemlékeivel, jártak a Zempléni-hegységben, az aggteleki karsztvidéken, a Bükk és Mátra hegységben és a Duna-kanyarban. Kirándulásokon a tájak népművészeit alkotás közben látogatták meg, és szép gyalogtúrákat tettek.

A negyedik osztályok tanulói az őszi folyamán, az alsóbb osztályok tavasszal szoktak kirándulni menni. A gyalogtúrázás csökkenése következtében az igazolt természetjárók létszáma is kevesebb lett:

1971-ben 4 felnőtt és 30 ifjúsági tag,
1972-ben 6 felnőtt és 84 ifjúsági tag,

1973-ban 7 felnőtt és 94 ifjúsági tag,
1974-ben 2 felnőtt és 46 ifjúsági tag,
1975-ben minden tanuló ODK-tag.

A két utolsó év szakosztályi jelentéséből álljon itt néhány adat a szakosztály évi munkájáról.

1973. Gyalogtúra 283 km 288 résztvevővel; egyéb túra (autóbusz, vonat, Adria, Tátra) 1530 km 71 résztvevővel.

1974. Gyalogtúra 410 km 114 résztvevővel; egyéb túra (autóbusz, vonat) 3900 km 81 résztvevővel.

A túrákat, kirándulásokat fénykép- és diafelvételek örökítették meg. Szakosztályunk minden évben képviseltette magát a felszabadulási emléktúrákon április elején a Vöröskőn, november elején pedig a pilisnyergi szovjet emlékműnél rendezett ünnepségen.

A Kék-túrában szakosztályunk elmaradt a dicső múlt mögött. Még mindig csak 50 kék-túra jelvényes tagot jegyez természetjáró krónikánk. A négy év alatt csak résztúrákat teljesítettek. 1971-ben 12-en 1973-ban 19-en teljesítették a Dorog-Nógrád közötti kék-túra bejárását. 1973-ban 200 km hosszú túrát tettek a kék-túra útvonalán 11-en a Bakonyhegységben Józsa Erzsébet tanárnő vezetésével.

A természetjáró szakosztály túravezetői: dr. Bakó Károly, Géczi Éva, Józsa Erzsébet, Kerekes Istvánné, Szűcs Judit és Toókos Ferenc.

Ifjúsági vezetők: Greskovits Dávid és Vida Gyula.

Két téli táborban élvezték természetjáróink a tél örömeit, és gyönyörködhetek szépségében. 1972. január 2–5-ig Sárospatak központtal a Zempléni-hegységben Géczi Éva és Toókos Ferenc vezetésével, 1973. január 2–6-ig Bükk-szentkereszt központtal a Bükk hegységben Józsa Erzsébet és Géczi Éva tanárnők vezetésével.

Különböző természetjáró versenyeken is részt vettek természetjáróink. A legnagyobb sikert Vida Gyula érte el, aki 1974-ben a IX. Csík Judit természetjáró elméleti vetélkedő megyei versenyén az első helyezést érte el 24 versenyző közül.

A szakosztály ifjúsági vezetői:

1971-ben Rovó István,

1972-ben Greskovits Dávid,

1973-ban Greskovits Dávid,

1974-ben Vida Gyula.

A szakosztály működése 1975-ben megszűnt, mivel szerepét átvette minden iskolában megalakult Országjáró Diákok Köre (ODK), melynek minden tanuló tagja.

A szakosztály tanárvezetői: Józsa Erzsébet szakosztályvezető-helyettes,

DR. BAKÓ KÁROLY
szakosztályvezető

A VÁMOS ILONA KÖZÉPISKOLAI LEÁNYKOLLÉGIUM

1970. szeptember 1-én Mészáros Júliát kinevezték Szentes Város Tanácsa VB Művelődésügyi Osztályának vezetőjévé, ekkor Hegedűs Gyuláné vette át a kollégium igazgatását. Ez idő óta a kollégiumban a tárgyi feltételek nem változtak sokat a megelőző évekhez viszonyítva. A zsúfoltság napjainknak éppúgy gondja, mint 10 évvel ezelőtt. Ennek ellenére évről évre törekedtünk a lehetőségekhez mérten a kollégium ott-honosabbá, kényelmesebbé tételére. Ennek a soha nem szűnő igénynek és törekvésnek eredménye is van: a zsúfoltság ellenére is még barátságosabb lett a kollégium. Sokat javult az intézmény felszereltsége is, amely segítette és segíti nevelőmunkánkat.

A nevelőtestület harmadik éve dolgozik együtt a jelenlegi összetételben: Gémes Anna, földrajz-francia szakos, Szűcs Judit magyar-orosz szakos középiskolai, Péli Katalin matematika-fizika szakos általános iskolai tanár.

Az intézmény gazdasági vezetését Sándor Júlia gondnok végzi, technikai feladatokat 16 dolgozó látja el. A kollégiumban most is 100 tanuló él és dolgozik. A tanulók megoszlása a Horváth Mihály Gimnázium és Közgazdasági Szakközépiskola között alig változott. Az időközben profilt változtatott Pollák Antal Erőszármú Ipari Szakközépiskola tanulóinak létszáma az elmúlt 5 év alatt minimálisra csökkent, jelenleg 3 fő.

A Horváth Mihály Gimnáziumba 38 tanuló, a Közgazdasági és Egészségügyi Szakközépiskolába 59 tanuló jár.

A tárgyi feltételek (objektív okok miatt) nem sok fejlődést mutatnak, a tartalmi munka gazdagodott, tovább fejlődött a közösségi élet. Ehhez a kollégium hagyományrendszere és korábban elért jó eredményei szolgáltak alapul (emellett maga a hagyományrendszer is gazdagodott). Fejlődött az önkormányzat. A közösségi élet tervezése, szervezése, ellenőrzése és értékelése az önkormányzat kezében van. Minden tanulónak van valamilyen közösségi megbízatása. Élő kapcsolat alakult ki a diáktanács és a kisközösségek reszortfelelősei között. A 10 éve megalakult klub (jelenleg Forrás néven működik) az utóbbi 5 évben fokozatosan fejlődött (állandó tagság kialakulása, igazolvány, jelvény, diákvezetőség irányítása, klubnapló készítése.) Célunk a szabad idő hasznos eltöltésére, közéletiségre nevelés, speciális érdeklődés felkeltése, önálló feladatvégzés biztosítása. Jelenleg 4 szakkör működik. A tanulók iskolai elfoglaltságuk mellett

igyekeznek részt venni a kollégiumi klub életében is. A Forrás Klub az elmúlt 5 évben kétszer (1973, 1975) kapta meg az országos pályázaton a kiváló ifjúsági klub címet. A klub kapcsolatot tart a Horváth Mihály Gimnázium tantestületének tagjaival: Géczi Éva, Horváth Lászlóné, Józsa Erzsébet, Nagyajlósi István (többen rendszeresen is) jöttek hozzánk előadóként. Ezzel is a két intézmény kapcsolatát igyekeztünk elősegíteni. A klub munkájában az egész nevelőtestület részt vesz egy-egy szakkör vezetésével, egy-egy program megvalósításával.

Az iskolai KISZ-szervezetekben való tevékenykedés, feladatvállalás a kollégistáknak mindig fő feladatuk volt. Jelenleg 25 tanuló dolgozik az iskolai mozgalmi életben vezetőként.

A kollégiumi munka egyik feladata: az iskolával együttműködve segíteni a tanulókat ismereteik bővítésében, elmélyítésében, a pályaválasztásban. Ezen túl nevelőmunkánk során törekszünk a közösségben élő tanulók személyiségének megismerésére, illetve a tevékenységük során a személyiség formálására, egyéni képességeiknek a közösségben, közösség által való kibontakoztatására. Ennek eszközei a mindennapi együttélés adta alkalmakon kívül írásbeli feljegyzések készítése. Ezek közül a legfontosabbak a személyiséglapok és személyiségrajzok, amelyek a folyamatos, megtervezett nevelőmunka dokumentumai.

A kollégiumban folyó minden tevékenység a tanulók személyiségformálásának szolgálatában áll. Ennek eredményessége és a közösségi élet fejlettsége kölcsönösen meghatározzák egymást. A kollégisták a KISZ KB által az 1974/75. tanévre meghirdetett középiskolai kollégiumok közötti országos versenyben a megyei II. helyet szerezték meg.

SZÜCS JUDIT
nevelőtanár

HEGEDŰS GYULÁNÉ
igazgató

A leánykollégium régi és új diáktanácsa 1974-ben

A MÁRCIUS 21. KÖZÉPISKOLAI FIÚKOLLÉGIUM

Intézményünk az 1954/55-ös tanévben szerveződött a Horváth Mihály Gimnázium rajztermében (30—40 tanulóknak adott szálláshelyet).

Az 1963/64. tanévig a vidékről bejárni nem tudó tanulók kaptak segítséget tanulmányaik folytatásához és befejezéséhez. Ekkor már a Kossuth tér 5. szám alatti épületben lakott közel 110 diákokthozos tanulók.

A századforduló előtti években épített, volt gazdasági egyleti épületben az 1958/59-es tanévben jelentősebb belső felújítási munkálatok után kedvezőbbé váltak feltételeink (hálótermek parkettázásával, az ebédlőterem és a konyha korszerűsítésével). Az 1964/65. tanévtől indított Ipari Szakközépiskola tanulóinak is helyet biztosított intézményünk. Addig főleg gimnáziumi és közgazdasági szakközépiskolai tanulókból kb. 50—50 %-os arányban alakult az intézmény létszáma. 1967 óta három középfokú iskolába járt 138 tanuló. Az 1970-es évek elején az arány az Ipari Szakközépiskolába 5 megyéből felvett tanulók javára változott (kb. 90—93%-a lett ipari szakközépiskolás).

1967 áprilisában nyerte el a diákokthoz a „Március 21. Középiskolai Kollégium” megtisztelő fokozatot az MM és a KISZ KB határozata alapján javuló közösségi munkájáért (világnézeti-erkölcsi nevelőmunka, a tanulmányi munka és a diákokormányzat magasabb szintre emelésével).

A kollégium tanulmányi átlageredménye az utóbbi években, az átlageredmény megszűnéséig, minden egyes tanévben magasabb volt a kapcsolatos iskoláénál (3,4—3,7 között mozgott).

Kollégista tanulóink évről évre egyre nagyobb felelősséggel dolgoznak az iskolai KISZ-alapszervek és -bizottságok irányításában. A társintézmények is megfélelő és rendszeres segítséget nyújtanak a vidéki iskolákból hátrányokkal induló kollégista tanulóinknak: szaktárgyi korreptálásokkal, szakkörök keretében, a tehetséges tanulók pályairányításával. Mindezek eredményeképpen végzőseink közel 50%-a tanul tovább felsőfokú intézményeinkben.

Jelentős hagyományokat ápol a kollégium ifjúsága: kollégiumi napok, hetek keretében a volt kollégistákkal találkoznak, műsoros megemlékezéseket, vezető közéleti személyiségekkel politikai beszélgetéseket szerveznek, sportversenyeken mérik össze ügyességüket társiskollégiumokkal.

A város fejlődéséhez évente közel 3 000 társadalmi munkaórát teljesít ifjúságunk: termelőszövetkezetekben, óvodákban, iskolákban villanszerelési munkálatokkal, idős nyugdíjasok segítségével, a Szentesi Hetek rendezvényeinek előkészítésében.

1969 májusában a régi kollégium épületéből városrendezési okokból kétszeri átköltözéssel került ifjúságunk 1970 áprilisában az újabb átmeneti szálláshelyére, a volt gyermekkórház épületébe (Kossuth u. 8. szám). Közel 11 hónapig éltünk az Ipari Szakközépiskola tornatermében. Jelenlegi épületünk csak szükségsszállásra alkalmas (sem konyhánk, sem étkeztető és mosodai helyiségünk nincs). Beköltöző elsőéves tanulóinkat 48 ágyas hálóteremben tudjuk elhelyezni évről-évre.

A volt gyermekkórház burgonyatároló pincéjéből alakítottunk ki tanulólhelyiséget, és az egyik orvosi szolgálati lakásból ifjúsági klubhelyiséget, jórészt saját erőből, társadalmi munkával.

Ilyen körülmények ellenére is elnyerte klubunk a kiváló és az aranykoszorús címet, Mátéffy Zoltán főhivatású nevelőtanár irányításával, a diákokormányzat segítségével.

Tanévenként 10 000 Ft értékben vásárolnak részlettörlesztésre tanulóink szépirodalmi és szakmai könyveket.

Belső életünk zavartalan működéséhez közösségeiket tudatosan szervezik tanulóink (10—15 fős csoportokban, ún. „kisközösségekben”) napi életüket. A közösségek rendszerét a 9—11 fős diáktanács fogja össze célirányos tevékenységi rendszerrel (önkiszolgáló fizikai, szolgálati munkákra, a tanulás segítése, a szabad idő hasznos eltöltésére, politizálásra, sportolásra). A diáktanács évente 10—15 000 Ft-tal rendelkezik közhasznú munkálatok bevételeként, ezt jó munkák jutalmazására, kirándulások szervezésére, a játékfelszerelés bővítésére fordítja.

Intézményünk nem véletlenül nyerte el a városi tanács dicsérő oklevelét társadalmi munkája elismeréseként két alkalommal is (1972—74-ben)

Tanulóink, felnőtt dolgozóink joggal várják munkájuk alapján is az új kollégium mielőbbi felépülését és átadását. Ez sokkal jobbá, kedvezőbbé teszi sokoldalú munkánk folytatását.

A tanulói és nevelői létszám alakulása:

1. 1955—1960 között

Igazgató volt: dr. Medveczky Imre.

Nevelőtanárok: Bácskai Mihály, Rakonczás Pál, Forgó István.

A tanulók száma: 50—80 fő között.

2. 1960—1965

Igazgatók voltak: Rakonczás Pál, Földi Vilmos, Schormann Károly.

Nevelőtanárok: Mátéffy Zoltán, Földi Vilmos.

A tanulók száma: 80—110 fő között.

3. 1965—1970

Igazgató: Szigeti István.

Nevelőtanárok: Mátéffy Zoltán, Vanó István, Magyar László, Földi Vilmos, Tóth László.

A tanulók létszáma: 138 fő.

4. 1970—1975

Igazgató: Földi Vilmos.

Nevelőtanárok: Mátéffy Zoltán, Magyar László, Tóth László (mellék-
hiv. nevelő), Vanó István és Hajdú Ferenc.

A tanulók létszáma: 138 fő.

5. Gondnokok voltak:

Sándor Julianna, Pusztai János, Juhász József.

Jelenleg: Ludányi Mihályné, 15 technikai dolgozó és egy félműsza-
kos adminisztrátor, Baráth Ildikó dolgoznak még a kollégiumban.

FÖLDI VILMOS
kollégiumi igazgató

AZ 1971. ÉVTŐL ISKOLÁNKBAN ÉRETTSÉGI VIZSGÁT TETTEK:

1971

IV. A osztály

Balázs Erzsébet, Baranyi Zoltán, Bovatsek Ágnes, Dányi Erzsébet,
Dénes Klára, Frenyó Vilmos, Gémes György, Gombos Zsuzsanna,
Hargitai Erzsébet, Janó Mária, Kádár József, Kiss Rozália, Komjáti
Katalin, Mihály Magdolna, Molnár Lajos, Palásti Katalin, Palugyay
Zsuzsanna, Pék Éva, Radich Edit, G. Szabó Lenke, Takács Edit.

Osztályfőnök: Kovács Józsefné.

A vizsgabizottság tagjai: Csóregyh László elnök, Gidófalvy György
igazgató, Kovács Józsefné, Káta Józsefné, Keserű Károlyné, Józsa
György, dr. Bakó Károly, Nagyajtosi István, László Béláné, Kiss
Sándor kérdező tanárok és Géczi Éva, a bizottság jegyzője.

IV. B osztály

Bandula Ferenc, Barát Veronika, Berényi Zsuzsanna, Csicsvári Ist-
ván, Gyergyádes Lídia, Győry Kiss Mihály, Horváth Margit, Kán-
vási Katalin, Ledniczki Mária, Mácsai András, Manek Ede, Mihály
Katalin, Mikula Erzsébet, Misku Árpád, Molnár Márta, Orosz Bá-
lint, Pallagi Magdolna, Sipos Péter, Süli Anna, Szívós Mária, Szórá-
di Miklós, Zsoldos Jenő.

Osztályfőnök: Kerekes Istvánné.

A vizsgabizottság tagjai: Szucsán András elnök, Gidófalvy György
igazgató, Tóth Ernő, Káta Józsefné, Somogyi Gyula, Dr. Forgách
Béláné, Gidófalvy Györgyné, Kerekes Istvánné kérdező tanárok és
dr. Barla László, a bizottság jegyzője.

IV. C osztály

Bácskai Erzsébet, Czakó Attila, Dancsó Dénes, Kaminszki Sándor,
Kürtösi Judit, Lénárt Mária, Lévai Éva, Nagy János, Pengő László,
Reich Irén, Siniger Julianna, Sinka Erzsébet, Szabó János, Szabó
Katalin, Széll Zsófia, Vágai Katalin, Vágó Zsuzsanna.

Osztályfőnök: Kiss Hajdú Teréz.

A vizsgabizottság tagjai: dr. Dúró Lajos elnök, Gidófalvy György igazgató, dr. Barta László, Kiss Hajdú Teréz, Géczi Éva, Kiss Sándor, dr. Lakos Sándor, Sinóros Szabó Edit, dr. Forgách Béláné, Kerekes Istvánné, Józsa György, dr. Bakó Károly kérdező tanárok és Sinóros Szabó Edit jegyzője.

IV. D osztály

Barta Lenke, Borsos Imre, Botka Éva, Bugya Erzsébet, Csernus László, Devánszki Imre, Fábíán Nagy Jenő, Fejér István, Hámori Erika, Hējja Margit, Kajtár Sára, Kalmár Erzsébet, Kálmán Klára, Kecskeméti Julianna, Kenderesi Ibolya, Kocsis Irma, Kurucsai Éva, Lakos Zsuzsanna, Lenti Mihály, Magyar Erika, Mészáros Rozália, Ormai Klára, Perczel Katalin, Schendl Tamás, Szalai Katalin, Tóth István, Töröcsik János, Vass Imre, Veréb Tóth Erzsébet.

Osztályfőnök: Kiss Sándor.

A vizsgabizottság tagjai: Aradi Miklós elnök, Gidófalvy György igazgató, Tóth Ernő, dr. Forgách Béláné, Kátai Józsefné, dr. Lakos Sándor, dr. Bakó Károly, Kerekes Istvánné, Józsa György, Komjáti Sándorné, Kiss Sándor kérdező tanárok és Kovács Józsefné, a bizottság jegyzője.

1972

IV. A osztály

Ádor Jenő, Apró Zsuzsanna, Bajomi Nagy Erzsébet, Bod Zsuzsanna, Csator dai Zsuzsanna, Fogas Pál, Gaál Judit, Garaj Mária, Gera Ildikó, Gulyás Katalin, Hódi Katalin, Kovács Klára, Lecza Jolán, Marácz Edit, Óze Márta, Papp Mária, Pardy Judit, Pölös Márta, Rideg Terézia, Török Katalin, Vári Aranka, Vida Zsuzsanna.

Osztályfőnök: dr. Barta László.

A vizsgabizottság tagjai: dr. Sipka Sárdorné elnök, Gidófalvy György igazgató, dr. Barta László, Nagyajtósi István, Bárkai Ibolya, Somogyi Gyula, Keserű Károlyné kérdező tanárok és Tatár Rózsa, a bizottság jegyzője.

IV. B osztály

Bander Emilia, Budai László, Buzás István, Csorba Gyula, Czakó István, Deák Ferenc, Deák Józsa Piroska, Dobos Ferenc, Esztergályos Márta, Fazekas Dezső, Gál Piroska, Hajdú Kis Bálint, Imre János, Kabók Edit, Kis György Katalin, Kocsis László, Kürti Szabó Imre, Lovas Dániel, Maczelka Ilona, Maszlag Magdolna, Márton Katalin, Medveczky Erika, Orosz Erzsébet, Palugyay Ernő, Remzsó Tibor, Tarr Éva, Zsoldos Zsuzsanna.

Osztályfőnök: Kátai Józsefné.

A vizsgabizottság tagjai: Kárpáti László elnök, Gidófalvy György igazgató, Tóth Ernő, Kovács Józsefné, Kátai Józsefné, Gidófalvy Györgyné, Elek Sándor, Komjáti Sándorné, dr. Korom József kérdező tanárok és Kerekes Istvánné, a bizottság jegyzője.

IV. C osztály

Ambrus Mária, Bandula Györgyi, Berényi Mária, Bozó Rozália, Bődök Zsuzsanna, Dobóvári Károly, Erdélyi Zsuzsanna, Györgyi Kornélia, Kanász Nagy Éva, Kanász Szabó Hilda, Keresztes Katalin, Komáromi Ilona, Kovács Rozália, Labádi Lajos, Lucze Ilona, Makó József, Mácsai Márta, Molnár János, Nagy Béla, Nagy Judit, Nagy Magdolna, Őláh Mária, Ruska Zsolt, Sipos Annamária, Szabó Éva, Szalva Katalin, Szántó Edit, Szőnyi Pál, Szűcs Ilona, Tóth Julianna, Tóth Mária, Vass Györgyi, Vígh Magdolna, Vincze Tamás.

Osztályfőnök: Kátai József.

A vizsgabizottság tagjai: dr. Orosz Sándor elnök, Gidófalvy György igazgató, Kovács Józsefné, Tóth Ernő, Toókos Ferenc, Kerekes Istvánné, Józsa Györgyné, Kátai József, dr. Korom József, dr. Lakos Sándor kérdező tanárok és Géczi Éva, a bizottság jegyzője.

IV. D osztály

Agócs Borbála, Agócs Ilona, Almási Edit, Aranyi Gábor, Baráth Emilia, Borsos Zsigmond, Buza Ágnes, Csekő Margit, Déló Nagy Gabriella, Fábíán Tóth Mária, Gémes Erzsébet, Hérány Zsuzsanna, Józsa Irén, Kovács Ferenc, Körhöcz Zita, Ladányi Sára, Mátraházi Leona, Murvai János, Patai Alice, Pusztai Miklós, Sipos Ferenc, Sprok Edit, Stadler Éva, Szász Katalin, Szeli Lajos, Szép Katalin, Takács Béla, Tóth Erzsébet, Újfaludi Edit, Vígh Julianna.

Osztályfőnök: Sinóros Szabó Edit.

A vizsgabizottság tagjai: Ribáreszki György elnök, Gidófalvy György igazgató, Géczi Éva, dr. Forgách Béláné, Somogyi Gyula, Kerekes Istvánné, Józsa György, Komjáti Sándorné, dr. Lakos Sándor, Sinóros Szabó Edit kérdező tanárok és Bárkai Ibolya, a bizottság jegyzője.

1973

IV. A osztály

Bablina Mária, Bakó Veronika, Benedek Viktória, Benkő Ferenc, Bognár Zsuzsanna, Deák Ferenc, Fekete András, Füstí Molnár János, Gémes Margit, Kovács Ferenc, Kovács Katalin, Magyar Márta, Márté Mihály, Molnár Gabriella, Sarusi Kiss József, Szabados Ágnes, Szűcs Judit, Varga Dudás Margit, Varga Sára, Varga Sára Margit, Vígh Katalin.

Osztályfőnök: Komjáti Sándorné.

A vizsgabizottság tagjai: dr. Domokos Sámuel elnök, Gidófalvy György igazgató, Komjáti Sándorné, Tóth Ernő, Kátai Józsefné, Nagyajtősi István, Nagy Zsuzsanna, Bárkai Ibolya kérdező tanárok és Tatár Rózsa, a bizottság jegyzője.

IV. B osztály

Babovka József, Bácskai János, Balogh László, Bokor Erzsébet, Busa Emília, Cseresnyés Ferenc, Enyedi Eszter, Holman Endre, Höltl István, Institóris László, Komáromi Zoltán, Komjáti Margit, Kovács Éva, Kovács Éva, Molnár Lúcia, Németh Antal, Poszler György, Somogyi Ildikó, Szecskó Ágnes, Takács Bálint, Temesváry Géza, Törőcsik István, Velő Zsuzsanna, Vida Szűcs Bálint.

Osztályfőnök: László Béláné.

A vizsgabizottság tagjai: Gyapjas Ferencné elnök, Gidófalvy György igazgató, Bácskai Mihály, Tóth Ernő, Kiss Hajdú Teréz, Kátai József, Elek Sándor, Bárkai Ibolya kérdező tanárok és Géczi Éva, a bizottság jegyzője.

IV. C osztály

Bodnár Ilona, Bondor János, Boros Ilona, Borsodi Ágnes, Brezovai György, Burkus Márta, Csányi Erzsébet, Csonka Erzsébet, Devánszki Zoltán, Fekete Nagy Mihály, Garai Szabó Ágnes, Greskovits János, Hegedűs Éva, Juhász Piroska, Léhi Mária, Lucza Éva, Molnár Irén, Rúzs Molnár Katalin, Sárdi Irén, Stadler József, Szekeres Erzsébet, Téglá Katalin, Torday Gábor, Török Edit, Varga Gyula, Vecseri József, Vigh Ilona, Vinkovics Ágnes.

Osztályfőnök: Józsa György.

A vizsgabizottság tagjai: Vörös Mihály elnök, Gidófalvy György igazgató, Kovács Józsefné, Kiss Hajdú Teréz, dr. Forgách Béláné, Józsa György, Bárkai Ibolya, Kiss Sándor, dr. Lakos Sándor, dr. Bakó Károly kérdező tanárok és Keserű Károlyné, a bizottság jegyzője.

IV. D osztály

Bácsa Katalin, Barna Mihály, Csonka Katalin, Farsang Erzsébet, Hercz Ilona, Idovika Katalin, Korcsik János, Nagy Katalin, Pászti Tóth Mária, Popovics Miklós, Rákász János, Szabics Ferenc, Szabó Márta, Sziládi Borbála, Szöllősi Judit, Virting Gizella, Varga Józsefné Tóth Éva.

Osztályfőnök: Toókos Ferenc.

A vizsgabizottság tagjai: Pályi Béla elnök, Gidófalvy György igazgató, Bácskai Mihályné, dr. Forgách Béláné, Kiss Hajdú Teréz, Kerekes Istvánné, Toókos Ferenc, dr. Korom József, dr. Lakos Sándor kérdező tanárok és Nagy Zsuzsanna, a bizottság jegyzője.

1974

IV. A osztály

Apró Judit, Bangó Gabriella, Berei Albert, Berkecz Franciska, Bélteki Anikó, Bibók Éva, Boros Judit, Darabos Valéria, Dóczi Mária, Erdei Ilona, Forgách Andrea, Gelegonya Mária, Gémes Ferenc, Hajdú Angéla, Hajdú Etelka, Juhász Zsuzsanna, Lasky Katalin, Litovszky Katalin, Marton Klára, Nádor Judit, Répás Judit, Róth Julianna, Ruska Ella, Szalay Éva, Szőke László, Szöllősi Ilona, Takács Eszter, Török Ágnes, Vigh Olga, Zsoldos Piroska.

Osztályfőnök: Bácskai Mihályné.

A vizsgabizottság tagjai: dr. Kriskó Gyula elnök, Gidófalvy György igazgató, Bácskai Mihályné, Toókos Ferenc, Kovács József, dr. Bakó Károly, dr. Lakos Sándor, Tatár Rózsa, Bárkai Ibolya, Somogyi Gyula, Józsa Erzsébet kérdező tanárok és Bácskai Mihályné, a bizottság jegyzője.

IV. B osztály

Aranyi István, Balogh Terézia, Bácskai István, Bod Barnabás, Csomány Mária, Fazekas Mária, Frenyó Zoltán, Gáspár Sándor, Hajdú József, Harangozó Sándor, Horváth Albert, Kardos Erzsébet, Kőrösi Valéria, Lelkes Aurélia, Musa Márta, Nagy Ágnes, Rovó István, Soltész Miklós, Simon József, Szabó Jolán, Szász Eszter, Szentkirályi Sándor, Szécsényi Mihály, Vida Ákos.

Osztályfőnök: dr. Bakó Károly.

A vizsgabizottság tagjai: Bodrogi Sándor elnök, Gidófalvy György igazgató, Bácskai Mihály, Tóth János, Somogyi Gyula, Kátai József, Gidófalvy Györgyné, Komjáti Sándorné, Józsa György, Józsa Erzsébet, dr. Bakó Károly kérdező tanárok és Géczi Éva, a bizottság jegyzője.

IV. C osztály

Bakó Kálmán, Balázs Mária, Dóczi Ferenc, Bárány Veronika, Bárány Zsuzsanna, Bencsik Klára, Berkecz Edit, Birgés Erzsébet, Bovatsek Ágnes, Dányi Rózsa, Havasi Gabriella, Horváth Gyula, Kecskeméti Éva, Léhi Gabriella, Molnár Katalin, Mucsi Ibolya, Nagy Margit, Orbán Edit, Orosz Julianna, Szólik Katalin, Szűcs Rozália, Tomcsik Tibor, Túri Nagy János, Varró József, Veres Ilona.

Osztályfőnök: Nagy Zsuzsanna.

A vizsgabizottság tagjai: dr. Dégi István elnök, Gidófalvy György igazgató, dr. Barta László, dr. Forgách Béláné, Nagy Zsuzsanna, Bárkai Ibolya, dr. Lakos Sándor, Toókos Ferenc, Somogyi Gyula, dr. Bakó Károly, Józsa Erzsébet kérdező tanárok és Nagy Zsuzsanna, a bizottság jegyzője.

IV. D osztály

Barányi András, Barát Ildikó, Benedek Tibor, Berezvai Árpád,

Bibók Jenő, Bíró Irén, Borsos Mária, Bugyi András, Éles Vilmos, Guliyás Klára, Henisch Annamária, Jung Márta, Kató Mária, Kis Irén, Kovalcsik Mária, Lovas István, Lőrincz Margit, Nagy Gyula, Négyesi Erzsébet, Ormai Katalin, Rákász Béla, Sarusi Kis Márta, Szalva Olga, Szaniszló Ferenc, Szucsán Ilona, Szűcs Anna, Vas Klára, Vidéki István, Zoltai Mária.

Osztályfőnök: dr. Lakos Sándor.

A vizsgabizottság tagjai: Horváth Gyula elnök, Gidófalvy György igazgató, Kovács Józsefné, dr. Forgách Béláné, Kerekes Istvánné, Józsa Erzsébet, Toókos Ferenc, dr. Bakó Károly, dr. Lakos Sándor kérdező tanárok és dr. Lakos Sándor, a bizottság jegyzője.

1975

IV. A osztály

Barna Anna, Bartucz Franciska, Botlik Ildikó, Csorba Edit, Dancsik Imre, Fehér Éva, Ferenczi Hedvig, Héjja Imre, Herczeg Katalin, Koncz Ibolya, Kosztolányi Csaba, Sarkadi Nagy Zsuzsanna, Szabó Anna, Török Klára, Vörös Mária.

Osztályfőnök: Keserű Károlyné.

A vizsgabizottság tagjai: Csiszár Imre elnök, Bácskai Mihály igazgató, Kovács Józsefné, Kátai Józsefné, László Béláné, Józsa György, Komjáti Sándorné, Kenyeres Jánosné, Gidófalvy György, Keserű Károlyné, Józsa Erzsébet kérdező tanárok és Keserű Károlyné, a bizottság jegyzője.

IV. B osztály

Áfra Gabriella, Balogh Gábor, Barócsi Tamás, Bartus Anikó, Bárány Margit, Csernák Zoltán, Csurka Márta, Gila Eszter, Greskovits Dávid, Harangozó Margit, Hojcsi Zsuzsanna, Husz Gabriella, Izsák Péter, Kiss Zsuzsanna, Lakos Eszter, Magyar János, Mészáros Ágnes, Öze Zoltán, Polner Gábor, Somogyi Éva, Szép Rozália, Szigeti László, Tóth Gábor, Udvardi István, Varga András, Varga Erzsébet, Varga István, Vida Gyula, Zsoldos Tibor.

Osztályfőnök: Kiss Hajdú Teréz.

A vizsgabizottság tagjai: Kárpáti László elnök, Bácskai Mihály igazgató, Kovács Józsefné, dr. Forgách Béláné, Kiss Hajdú Teréz, Bárkai Ibolya, Komjáti Sándorné, Elek Sándor, Gidófalvy György, Gidófalvy Györgyné, dr. Lakos Sándor, Kenyeres Jánosné, Józsa Erzsébet kérdező tanárok és Kiss Hajdú Teréz, a bizottság jegyzője.

IV. C osztály

Arató Piroška, Baranyi Imre, Bánfi Sándor, Batori Klára, Gajda István, Gáspár Tibor, Gyarmati Lajos, Hossó Ilona, Ignác Márton, Jordán Zsigmond, Kabai Edit, Lantos Eszter, Matkó Diána, Mészáros Anna, Náda Csilla, Orbán Ágnes, Pataki Erzsébet, Sallai

Ilona, Szabó Gyula, Szekeres Zsuzsanna, Székely Katalin, Szívós Ilona, Varga Katalin, Vigh László, Virágos Éva, Baráth Ildikó.

Osztályfőnök: Gécz Éva.

A vizsgabizottság tagjai: dr. Sipka Sándorné elnök, Bácskai Mihály igazgató, Gécz Éva, dr. Forgách Béláné, Keserű Károlyné, Szűcs Judit, dr. Lakos Sándor, Kátai Józsefné, Kátai József, Gidófalvy Györgyné, Kenyeres Jánosné, Józsa Erzsébet kérdező tanárok és Gécz Éva, a bizottság jegyzője.

AZ 1974–75. ISKOLAI ÉVBEN

A GIMNÁZIUM TANULÓI

I. A angol—francia nyelvi tagozatú osztály.

Osztályfőnök: Tóth János.

Bori Aranka, Bónus Klára, Dancsik Olga, Daru Enikő, Deák Sára, Dencsi Sára, Dobóczy Gabriella, Dömsödi Eszter, Földi Anna, Füst Molnár Zsuzsanna, Gál Enikő, Horgász Erika, Horváth Erzsébet, Jancsó Ilona, Klemm Ágnes, Lajos Edit, Lucz Mária, Marton Piroška, Megyik Ibolya, Molnár Katalin, Mucsi Mária, Németh Ilona, Pintér Etelka, Putnoki Éva, Sencz Élna, Szilágyi Veronika, Szűcs Rozália.

I. B kémia—fizika tagozatos osztály.

Osztályfőnök: Bácskai Mihályné.

Berkes Anna, B. Molnár Antal, Csiszár István, Dudás Sz. Julianna, Gidófalvy Tamás, Gránicz Márta, Gulácsi Ágnes, Gyenes Ágota, Györgyi Zsuzsanna, Héja Erika, Homoki Nagy Márta, Ihász István, Kátai Ferenc, Kiss Ottó, Kis Tóth Tamás, Kis Zoltán, Komjáti Andreea, Konti Zoltán, Kovalcsik Pál, Lantos Gábor, Marci Lajos, Magyar Erika, Négyesi Erika, Nánási Edit, Nyemetz László, Sajtos Edit, Sturcz Márton, Szabó Mária, Szabó Veronika, Szucsán Sándor, Tamáskovits Edit, Tóth Franciska, Törőcsik Éva, Virágos K. Katalin, Wittmann János, Zsoldos Ibolya.

I. C orosz nyelvi tagozatos és általános tantervű osztály.

Osztályfőnök: dr. Lakos Sándor.

Arató Erzsébet, Balla Zsuzsanna, Báthory István, Bujdosó Mária, Dömsödi József, Drahotá Sz. Erzsébet, Faragó Erzsébet, Garab Rozália, Gácsi Erzsébet, Gál Anikó, Grécs Szilvia, Gulyás Rozália, Hosó Márta, Kanfi H. Zoltán, Kátai P. Katalin, Keresztes N. Imre, Kovács Klára, Kukovecz Edit, Kulman Mária, Makai Sára, Németh Rozália, Nyíri Mária, Piti Erika, Polgár Éva, Pusztai Klára, Rácz Gergely, Szabó Magdolna, Szalai Edit, Szaniszló Katalin, Szarvas Etelka, Szirbik Éva, Török Erzsébet, Varga Julianna, Veréb Erika, Vízi Mária, V. Kiss Katalin.

II. A angol—francia tagozatú osztály.

Osztályfőnök: Bárkai Ibolya.

Bablna Erzsébet, Borsos Sz. Márta, Böleskei Zsuzsanna, Csökmei Mária, Dallos Sz. Erzsébet, Dömsödi Erika, Farkas Mária, Fazekas Ilona, Gencs Mária, Haron Ildikó, Ignéczi Katalin, Keserű Tibor, Koch Ilona, Kocsis Piroška, Lakatos Gabriella, Marcsó Katalin, Répás Erika, Szakáll Edit, Szép Ilona, Tóth Erika, Varga Katalin.

II. B kémia—fizika tagozatos osztály.

Osztályfőnök: Komjáti Sándorné.

Arató Lajos, Árpási Olga, Balogh Imre, Bányai István, Berényi Sándor, Bubla Károly, Darabos Zoltán, Debreczeni Sándor, Ecséri Tibor, Gidófalvy György, Gyói Sándor, Harangozó Mária, Horváth Ágnes, Hrabovszky Zoltán, Jelenfy Anna, Juhász Eszter, Kecskés István, Levendovics Etelka, Levendovics László, Lovas Katalin, Mészáros Péter, Némethi Ibolya, Pethő Anikó, Polner Antónia, Pusztai Zsuzsanna, Sipos Ilona, Szabó János, Szabó Péter, Szalánczy Károly, Vincze András, Zsoldos Erzsébet, Zsótér Károly, Szita Borbála.

II. C orosz nyelvi tagozatos és általános tantervű osztály.

Osztályfőnök: Kiss Sándor.

Berezvay Attila, Boldizsár, József, Bors János, Demeter Ágnes, Filep Edit, Geréby József, Gémes Mária, Goda Gábor, Horváth Emília, Kanfi Horváth Mária, Komáromi László, Lantos Tibor, Lipcsei György, Mihály Katalin, Mikecz Attila, Papp Krisztina, Rull Lajos, Szabics Edit, Szabó Éva, Szabó Mária, Szarvas Rita, Szűcs Eszter, Temesváry Mária, Tóth Éva.

II. D általános tantervű osztály.

Osztályfőnök: Gidófalvy Györgyné.

Balázs Péter, Csonka Mária, Darabos Eszter, Dóczi Rózsa, Fazekas Edit, Forró Gizella, Kerekes Annamária, Kiss Mária, Körösi Erzsébet, Lengyel Zoltán, Mezei Veronika, Rozgonyi Julianna, Simon Mária, Tonomár Zoltán, Tóth Julianna, Vadász Katalin, Varga Rozália, Verbó Mária, Vida Veronika, V. Kiss Erzsébet.

III. A angol—francia nyelvi tagozatú osztály.

Osztályfőnök: Kovács Józsefné.

Ágoston Katalin, Antal Erzsébet, Balogh Éva, Berczeli Mária, Berkó Éva, Busa Éva, Darabos Ágnes, Fekete Eszter, Halasy Márta, Horváth Judit, Horváth Katalin, Komjáti Magdolna, Kovács Ágnes, Köntös Judit, Lantos Éva, B. Molnár Erzsébet, Molnár Zoltán, Nádor Tamás, Pintér Antal, Pintér Tibor, Piti Anna, Piti Katalin, Rakonczay Ágnes, Scriffert Márta, G. Szabó Zsuzsanna, Szilágyi Edit, Tóth István, Tóth Klára, Tóth Mariann, Varga Zsuzsanna.

III. B kémia—fizika tagozatos osztály.

Osztályfőnök: dr. Barta László.

Bacsa István, Bárány Sándor, Böszörményi István, Budai Katalin, Csúcs Béla, Dancsó Klára, Fórián Erika, Garay Péter, Gulyás Edit, Halász Árpád, Horváth Magdolna, Janó Zsuzsanna, Kovács Anna, Kovács Judit, Légrádi Mária, Ollai Pál, Orosz András, Szulyák Ágota, Szűcs József, Takács Irén, Töröcsik Ferenc, Túri Andrea, Vámosi Eszter, Veres Mária, Vizi Ferenc, Zsíros Ágnes.

III. C orosz nyelvi tagozatos és általános tantervű osztály.

Osztályfőnök: Elek Sándor.

Agócs László, Ádász Erzsébet, Balázs Anikó, Barna Erzsébet, Bodré György, Bugyi Mária, Czakó Éva, Csapó Veronika, Csinos Ferenc, Filep Mária, Gabnai Sándor, Garab Julianna, Győri Éva, Horváth Mária, Kerekes Ilona, Lakos Katalin, Marci Mária, Oltyán Johanna, Sánta Zoltán, Tanai Ildikó, Tomcsik József, Tóthpál Éva, Tótok János, Török Ildikó, Forró István.

III. D általános tantervű osztály.

Osztályfőnök: Józsa Erzsébet.

Apró Mária, Bélteki Valéria, Bors Erzsébet, Bubori Margit, Farsang Ferenc, Fekete Ágnes, Gargács Margit, Gyovai Ilona, Hanka Márta, Harangozó Piroska, Hursán István, Kanfi H. Julianna, Keck Ágnes, Koncz Antónia, Kothencz Péter, Kovács István, Kunos Zsuzsanna, Pintér Éva, Rozgonyi Mária, Sarusi K. István, Szabics Imre, Szabó Mária, Szamosközi Zsuzsanna, Sente Edit.

IV. A angol—francia nyelvi tagozatos osztály.

Osztályfőnök: Keserű Károlyné.

Barna Anna, Bartucz Franciska, Botlik Ildikó, Csorba Edit, Dancsik Imre, Fehér Éva, Ferenczi Hedvig, Héjja Imre, Herczeg Katalin, Koncz Ibolya, Kosztolányi Csaba, Sarkadi Nagy Zsuzsanna, Szabó Anna, Török Klára, Vörös Mária.

IV. B kémia—fizika tagozatos osztály.

Osztályfőnök: Kiss Hajdú Teréz.

Áfra Gabriella, Balogh Gábor, Bárány Margit, Barócsi Tamás, Bartus Anikó, Csernák Zoltán, Csurka Márta, Gila Eszter, Greskovits Dávid, Harangozó Margit, Hojcsi Zsuzsanna, Husz Gabriella, Izsák Péter, Kiss Zsuzsanna, Lakos Eszter, Magyar János, Mészáros Ágnes, Óze Zoltán, Polner Gábor, Sallai Ilona, Somogyi Éva, Szép Rozália, Szigeti László, Tóth Gábor, Udvardi István, Varga András, Varga Erzsébet, Varga István, Vida Gyula, Zsoldos Tibor.

IV. C orosz nyelvi tagozatú és általános tantervű osztály.

Osztályfőnök: Géczi Éva.

Arató Piroska, Baranyi Imre, Bánfi Sándor, Bátor Klára, Czakó Juszta, Gajda István, Gáspár Tibor, Gyarmati Lajos, Hossó Ilona, Ignác Márton, Jordán Zsigmond, Kabai Edit, K. Szabó Erika, Lantos Eszter, Matkó Diána, Mészáros Anna, Náda Csilla, Orbán Ágnes, Pataki Erzsébet, Szabó Gyula, Szekeres Zsuzsanna, Székely Katalin, Szeri László, Szívós Ilona, Varga Katalin, Vigh László, Virágos Éva.

Ágoston Ildikó, Berényi Benjámín, Berezvai Márta, Borsi Árpád, Busi Erika, Demeter Klára, Dragon Károly, Fehér József, Garay János, Hajas Tamás, Hevesi István, Horváth Réka, Justin Julianna, Kecse N. Zoltán, Kerekes Valéria, Kocsy János, Menyhárt Gábor, Mészáros László, Muzsik László, Nagy Anna, Piti Éva, Rébeli Sz. Tamás, Rózsa Gyöngyi, Sípos János, Surányi Tibor, Szabó Sándor, Szűcs László, Tóth Ágnes, Zentai Tibor, Berczeli Lajos.

AZ 1975—76. TANÉVRE BEÍRATKOZOTT

I. OSZTÁLYOS TANULÓK

I. A angol—francia nyelvi tagozatú osztály.

Osztályfőnök: Toókos Ferencné.

Ádám Éva, Bélteki Ildikó, Berkecz Mária, Borák Erzsébet, Csák Márta, Csák Zsuzsanna, Füsti M. Judit, Gut Katalin, Hajdú Katalin, Héjja Ilona, Hodossy Hedvig, Juhász Ildikó, Kálmán Edit, Kiss Erika, Kocsis Gabriella, Kontor Emília, Lóczy János, Luka Mária, Nagy Hedvig, Nagy Magdolna, Ottlik András, Pető Ilona, Sípos Olga, Szegi Éva, Szeli Sára, Szépe Judit, Szolnoki Katalin, Tóth Zsuzsanna, Ujj Imre, Vida Sz. Zsuzsanna.

I. B kémia tagozatú osztály.

Osztályfőnök: dr. Korom József.

Buzi Mihály, Domján Andor, Farkas Gábor, Hankó Attila, Holozsai Albert, Kardos Erzsébet, Kiss Zoltán, Kiszél Margit, Komjáti Éva, Lantos Mária, Magyar Gábor, Márkus Judit, Mészáros László, Molnár Béla, Molnár Márta, Móricz Edit, Németh Ilona, Nyerges Edit, Pataki Gyula, Santa Béla, Sárközi Sarolta, Szabó Lajos, Szalva Ida, Szalva Zoltán, Szarvas Nóra, Széll Eszter, Tihanyi Erzsébet, Tóth Ilona, Virágos Kiss Ágnes, Wittmann Tibor.

I. C orosz nyelvi tagozatú és általános tantervű osztály.

Osztályfőnök: Kenyeres Jánosné.

Balogh Ágota, Balogh Ida, Balogh Margit, Benkő Margit, Berczeli Lajos, Berényi József, Berényi Katalin, Bereczk Gabriella, Birkás Edit, Bodri Edit, Böszörményi Katalin, Csányi Ildikó, Csombó Erika, Dancsó Éva, Gargács Julianna, Kompó Zoltán, Kovács Anna, Kovács Mária, Lázár Anasztázia, Molnár Ibolya, Német Mária, Póli Erzsébet, Róth Katalin, Szabó Erzsébet, Szaniszló Katalin, Szarka Mária, Tarján Katalin, V. Kiss Katalin, Varró Erzsébet, Vékony Mária, Vigh Márta, Szent Erzsébet.

I. D fizika tagozatú és általános tantervű osztály.

Osztályfőnök: Horváth László.

A SZENTESI DIÁKOK BARÁTI TÁRSASÁGÁRÓL

Sokéves tapasztalat alapján az iskola nevelőtestülete 1969-ben úgy döntött, hogy életre kell hívni a Szentesi Diákok Baráti Társaságát. Működésének előzetesen körvonalozott céljai a következők voltak:

- Szervezze és irányítsa az öregdiákok eddig különféle időpontokban tartott évfolyam- és osztálytalálkozóit.
- A találkozók egyidejűségét felhasználva — a lehetőségekhez mérten — szélesítse azokat kötetlen, baráti öregdiák-találkozóká.
- Erősítse a régi diákok és a mai iskola kapcsolatát úgy, hogy ennek nevelési lehetőségei kihasználhatók legyenek.
- Mindezekhez méltó formai kereteket biztosítson, s azokat érlelje tradíciókká.
- Támogassa az iskolai évkönyvek kiadását.

Az első szűkebb körű érdemi megbeszélésen a testület és az öregdiákok képviselői dr. Bakó Károly és dr. Lakos Sándor nevelőket, Tóth László és Vidovics László öregdiákokat, valamint hivatalból az iskola mindenki igazgatóját kérték fel az ügyek intézésére. Időközben Pusztai József diáktársunk is bekapcsolódott a munkákba, akinek ezúton is köszönetünket fejezzük ki.

Az Intéző Bizottság elfogadta az előzetesen körvonalazott működési alapelveket, kibővítve azzal, hogy az osztályonkénti öregdiák-találkozók maradjanak a hagyományoknak megfelelően független szervezésűek, de lehetőleg azonos napon, minden év júniusának első szombatján történjenek, hogy másnap délelőtt az úgynevezett nagytalálkozón mindenki részt vehessen. A vázolt szervezési elveknek megfelelően valósult meg első alkalommal 1970-ben a nagytalálkozó igen meghitt, baráti légkörben. S követte azt a többi, hol nagyobb, hol kisebb érdeklődés mellett.

Shokássá vált, hogy az Intéző Bizottság képviselőjének szavai után az egyes évfolyamok megbízottai köszöntik az öreg iskolát: a hatvan-, ötven-, negyvenéves találkozójukat ünneplő felszólalók. A Baráti Társaság működésének másik fontos területe az évkönyvek kiadásának támogatása. Sokan nemcsak az évkönyv megvásárlásával, hanem a Gimnáziumi Évkönyv folyószámlájára történt befizetésekkel is segítenek.

Időközben a nagytalálkozók együttes megtartásával kapcsolatban különféle szervezési nehézségek merültek fel a találkozó osztályok részéről.

Az iskola és a Baráti Társaság változatlan szeretettel várja a régi iskolában egykori növendékeit.

GIDÓFALVY GYÖRGY

LEVELEZŐ TAGOZAT

A gimnáziumi levelező tagozat célja és feladata az új Rendtartás-tervezet szerint a következő:

„A dolgozók gimnáziumának célja — az általános iskolában és a munkahelyen szerzett ismeretekre és képességekre építve — a tanulók műveltségének továbbfejlesztése; ezáltal annak elősegítése, hogy a dolgozók munkahelyi és közéleti tevékenységüket színvonalasabban végezzék, s közülük a megfelelő képességűek felső fokon továbbtanulhassanak.

Feladata az iskolának a tudományos, materialista világnézet és a szocialista erkölcs elmélyítése, a tanulók politikai fejlődésének, közéleti aktivitásának előmozdítása, az esztétikai ízlés fejlesztése, a folyamatos általános és szakmai önművelés igényének, képességének kialakítása.”

A levelező tagozat a nappali tagozathoz hasonló, azzal egyenlő értékű bizonyítványt ad, s a végzeteket feljogosítja azoknak a munkaköröknek a betöltésére, melyekre a nappali tagozat képesít, s a továbbtanulást ahhoz hasonlóan biztosítja főiskolákon és egyetemeken.

Levelező tagozatunk az anyaiskolában — a Horváth Mihály Gimnáziumban — 1946-ban kezdte meg működését mint a dolgozók gimnáziuma, s figyelembe véve a két évi szünetelést (1950—52), 1973-ban ünnepelte csendes keretek között fennállásának negyedszázados jubileumát, s ebből az alkalomból Tóth János tanár, aki a levelező tagozaton egyik legrégebben tanító óraadó, „Az Oktatásügy Kiváló Dolgozója” kitüntetést kapott.

Levelező tagozatunkon az eltelt idő alatt több mint félezen tettek érettségi vizsgát, s helyezkedtek el a politikai, állami, társadalmi és kulturális élet különböző területein vezetői és beosztotti minőségben.

A Művelődésügyi Miniszter 1973-ban kiadott rendelete értelmében a szentesi Dolgozók Gimnáziumának új elnevezése: a szentesi Horváth Mihály Gimnázium Levelező Tagozata.

Levelező tagozatunk munkáját s az eredmények emelkedését nagymértékben elősegítette a munkaügyi miniszter 1974-ben kiadott új rendelkezése a továbbtanuló dolgozók kedvezményeiről. Eszerint a levelező tagozaton a tanulókat tíz munkanap tanulmányi szabadság illeti meg minden tanévben. Az érettségi vizsgára való felkészüléshez hat munkanap külön tanulmányi szabadság jár. A tanulmányi kedvezmények tartamára a dolgozót átlagkereset illeti meg. A tanulmányi szabadság a dolgozónak az öt megillető rendes szabadságon felül jár.

Levelező tagozatunk egyre népszerűbb, s minden évben többen iratkoznak be az első osztályba. Az 1970—71-i iskolai évben a beíratkozott tanulók száma 133, a tanulócsoportok száma 5, az 1974—75-i iskolai évben 461 tanuló, s a tanulócsoportok száma 15. Ez a magas létszám az 1973—74. iskolai évben kezdődött, amikor a helyes és tervszerű felvilágosító és szervező munka eredményeként négy községben, Mindszentben, Fábiansebestyénben, Derekegyházán és Nagymágocson kihelyezett osztályok alakultak. A kihelyezett osztályok óraadói a helyi általános iskola — elsősorban középiskolai tanári képesítéssel rendelkező — nevelői, de járnak ki órákat tartani az anyaiskolából is. A kihelyezett osztályok az anyaiskola felügyelete és ellenőrzése mellett dolgoznak, s a tagozat vezetője rendszeresen és alkalomszerűen is látogatja és segíti a kihelyezett osztályokban folyó pedagógiai és nevelőmunkát.

A levelező tagozat létszámát, fejlődését s eredményeit áttekinthetően legjobban a következő táblázat mutatja:

tanévek	beíratkozott	a tan.-csoportok száma	a sikerrel vizsgázottak számok-ban	a szakmunkás iskolát végzettek száma	érettségi vizsgát tett	
1970—71	133	5	69	51,9	37	17
1971—72	157	5	84	53,5	69	18
1972—73	240	6	117	48,7	82	32
1973—74	483	14	282	58,4	143	29
1974—75	461	15	309	67,0	129	24

Kihelyezett osztályok:

- 1973—74: Mindszentben két első osztály, Fábiansebestyénben két első osztály, Derekegyházán egy első osztály, Nagymágocson egy első osztály.
- 1974—75: Mindszentben egy első és két második osztály, Fábiansebestyénben két második osztály, Derekegyházán egy második osztály, Nagymágocson egy második osztály.

Az életkori megoszlás az utóbbi öt évben a következőképpen alakult:

tanévek	15—20 éves	21—30 éves	30 év felett	össz.: 15—20 éves	%-ban kifejezve 15—20 éves	21—30 éves	30 év felett
1970—71	68	50	15	133	11,3	37,6	51,1
1971—72	57	65	35	157	36,3	41,4	22,3
1972—73	133	82	25	240	35,4	34,2	10,4
1973—74	209	185	89	483	43,3	40,1	18,5
1974—75	200	185	76	461	43,4	40,1	16,5

A fiatalodás az 1973—74. iskolai évben azért esett vissza, mert akkor indultak be a kihelyezett osztályok, ahol eddig nem volt alkalom helyben végezni a gimnáziumi levelező tagozatot, s természetesen idősebbek is iratkoztak be. A fiatalosodás azonban feltartóztathatatlan folyamat, ami maga után vonja a nevelési problémákat is mint új feledatot, s ezért az osztályfőnöki órákra mind nagyobb feladat hárul.

A levelező tagozaton a nők aránya is állandóan emelkedik. Az említett öt évben 47,3%, 43,9%, 54,2%, 54,9% s végül 55,9%.

Levelező tagozatunk egy 1961-ben kiadott ideiglenes Rendtartás alapján működik. Az új Rendtartás az 1976. évben jelenik meg, erre már nagy szükség van különböző s újabban felmerült problémák tisztázására. Az új Rendtartás szerint a tanulmányi és az igazgatási feladatokat az anyaiskola hasonló ügyeitől továbbra is elkülönítve kell intézni. Új rendelkezés, hogy a tagozatra való felvételt a munkáltató nemleges javaslata nem akadályozhatja. Az első, harmadik és negyedik osztályok vizsgái a szaktanár előtt lesznek. A második évfolyam osztályvizsgáit vizsgabizottság előtt kell letenni. A sikertelen javítóvizsga novemberben megismételhető.

Levelező tagozatunk életképes, s nagymértékben hozzájárul a dolgozók általános műveltségi színvonalának emelkedéséhez s azon célok megvalósításához, melyeket a felsőbb hatóságok ezen iskolatípus létrehozásával és fenntartásával elérni szándékoztak.

A levelező tagozat óraadói az utóbbi öt iskolai évben: dr. Bakó Károly, dr. Barta László, Bácskai Mihály, Bácskai Mihályné, dr. Beliczay Tamásné, Elek Sándor, dr. Forgách Béláné, Géczy Éva, Gidófalvy György, Gidófalvy Györgyné, Kerekes Istvánné, Kiss Sándor, dr. Korom Józsefné, dr. Lakos Sándor, Toókos Ferenc, Toókos Ferencné, Tóth Ernő, Tóth Ernőné és Tóth János.

A kihelyezett osztályok óraadói:

Mindszent: külső adminisztrátor Mihály Béla, óraadók: dr. Csihás Gábor, dr. Csihás Gáborné, Ivók Ferenc, Mihály Béla, Tóti Dénes, Tóth Ferenc, Török Lóránd;

Fábiansebestyén: külső adminisztrátor Török János, óraadók: Czibalmos Endre, Székely Sándor, Takács Rózsa, Tóth Ilona, Török János;

Derekegyház: külső adminisztrátor Szabó Józsefné, óraadók: Földi András, Kálmán Dezső, Kovács Imre, Szabó Józsefné, Szita Bálint, Szita Bálintné;

Nagymágocs: külső adminisztrátor Szőke László és Holman István, óraadók: Holman István, Schulcz Jánosné, Szőke László, Tóth István, Varga Mihály.

A tagozat adminisztrátora 1970—1972 között dr. Bakó Károlyné, 1973—1975 között dr. Lakos Sándor. A tagozat vezetője 1954-től

DR. BAKÓ KÁROLY